

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Petra Součková

INSTITUCIONÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ DVOULETÝCH DĚTÍ

Olomouc 2023

Vedoucí práce: Mgr. Dana Cibáková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem autorkou této diplomové práce a že jsem uvedla všechny zdroje, které byly k jejímu sepsání použity.

V Hrabství dne:

Podpis .....

Chtěla bych touto cestou poděkovat mé vedoucí práce, paní Mgr. Daně Cibákové Ph.D., nejen za účelné a věcné rady a doporučení ke zpracování práce, ale také za věnovaný čas a rychlou zpětnou vazbu.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu při studiu. Zvláště svému manželovi, Vojtěchovi Součkovi, že statečně převzal péči o děti a domácnost, kdykoli jsem se potřebovala věnovat studiu a závěrečné práci. Další člen rodiny, který si rovněž zaslouží velký dík, je má sestra, Ing. Kristýna Váchová, která mi poskytla cenné rady a zkušenosti, týkající se formálního uspořádání práce.

Poslední, ale největší poděkování, si zaslouží paní ředitelky, které byly ochotné si najít čas zodpovědět mé dotazy ve výzkumné části, které se staly základním kamenem této závěrečné práce. Děkuji.

Obsah:

Úvod	6
1 Vývojová specifika dvouletého dítěte	8
1.1 Tělesný a pohybový vývoj	8
1.2 Kognitivní vývoj	10
1.3 Citový a sociální vývoj.....	12
1.4 Typické projevy a rizika.....	13
1.5 Hra a hračka	14
2 Výchova a vzdělávání dětí raného věku na území ČR	17
2.1 Historický pohled	17
2.2 Současná situace.....	20
3 Výchova a vzdělávání dvouletých dětí v MŠ	23
3.1 Instituce zajišťující výchovně-vzdělávací proces dle RVP PV.....	23
3.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	25
3.2 Institucionální vzdělávání dvouletých dětí a legislativa.....	29
3.3 Personální zajištění.....	31
3.3.1 Pedagogičtí pracovníci	31
3.3.2 Nepedagogičtí pracovníci.....	33
4 Institucionální péče a vzdělávání dvouletých dětí v Evropě	35
5 Výzkumné cíle	38
5.1 Hlavní výzkumný cíl	38
5.2 Dílčí výzkumné cíle	39
6 Výzkumný nástroj	41
6.1 Popis výzkumné metody	41
6.2 Před-výzkumná část rozhovoru.....	43
6.3 Vlastní strukturovaný rozhovor.....	44
7 Výzkumný vzorek	47
7.1 Charakteristika respondentky č. 1: paní ředitelka Šárka	48
7.2 Charakteristika respondentky č. 2: paní ředitelka Kateřina.....	50
7.3 Charakteristika respondentky č. 3: paní ředitelka Olina	51
7.4 Charakteristika respondentky č. 4: paní ředitelka Lucie	52
7.5 Charakteristika respondentky č. 5: paní ředitelka Adéla.....	54

8 Analýza získaných dat.....	56
8.1 Vyhodnocení názorů na novelu vyhlášky o předškolním vzdělávání	56
8.2 Vyhodnocení názorů na novelu školského zákona.....	59
8.3 Vyhodnocení získaných dat k otázce informovanosti	60
8.4 Vyhodnocení získaných dat k otázce pomoci a spolupráce	61
Diskuze.....	64
Závěr	67
Seznam zdrojů	69
Seznam zkratk.....	71
Přílohy	72
Příloha č. 1: Znění zvacího emailu.....	72
Příloha č. 2: Dokument s podmínkami rozhovoru	73
Příloha č. 3: Přepisy rozhovorů.....	75
Anotace	92

Úvod

První roky života by mělo dítě trávit v bezpečí domova a užívat si matčinu náruč po dobu, než dosáhne optimální zralosti se od rodičů odloučit a začít navazovat nové sociální vazby. Takto o výchově malého dítěte smýšlel už i Jan Ámos Komenský, který v knize Informatorium školy mateřské uvádí, že: „*Příliš dětinský věk více pěstování a šetření potřebuje, nežli aby učitel, celý zástup jich na péči a práci máje, stačiti k nim mohl. Protož v mateřinském klíně ještě jim lépe*“ (Komenský, Kořínek, 1873, s. 89).

Role rodiny je zvláště v počátcích života dítěte bezpochyby nenahraditelná a specifická. Tomuto smýšlení jde naproti také systém v České republice. Nejen, že umožňuje matkám zůstat doma do doby, než dítě dosáhne tří či dokonce čtyř let, ale rovněž za ně přebírá finanční zodpovědnost, což v celosvětovém kontextu rozhodně není nic obvyklého.

Když v roce 2016 došlo k novelizaci školského zákona, který přímo zmiňoval možnost přijímání dětí do MŠ od dvou let, zvedla se obrovská vlna reakcí, a to nejen stran pedagogických pracovníků a rodičů, ale také široké veřejnosti. V této době jsem pracovala třetím rokem jako učitelka MŠ v heterogenní třídě a představa navýšení už tak velkého věkového rozpětí o takto malé děti mě zprvu trápila. Věřím, že většina předškolních pedagogů či vedoucích pracovníků to vnímala a možná ještě dosud vnímá velmi podobně. Mohlo by se zdát, že tato úprava je zbytečná, když se stát dokáže postarat. Nic však není jen černobílé a v současné době s odstupem času se můj přístup do jisté míry proměnil.

Předně si musíme uvědomit, že se nejedná o povinnou docházku, ale pouze o možnost a dostupnost předškolního vzdělávání a výchovy u dětí mladších 3 let, se kterou mohou rodiče naložit dle uvážení. Důvodů, které vedou zákonné zástupce k umístění takto malého dítěte do předškolního zařízení je skutečně mnoho a vychází vždy z konkrétní osobní, finanční či hodnotové situace v dané rodině, kterou nám nepřísluší soudit.

Pokud nahlédnu na problematiku jakožto pedagog, mohu říct, že jsem novelu dříve špatně chápala. Obávala jsem se, že se začátkem její platnosti budeme mít automaticky dvouleté děti ve třídě, ale takto to nefunguje. Je třeba si uvědomit, že přijímání dětí mladších tří let bylo možné již dříve, neboť ho zákon přímo nezakazoval, jen k této situaci nedocházelo tak často, jako je tomu možná dnes. I přesto, že jsou tyto děti nyní v zákoně přímo zmíněny, nadále nemají právní nárok na přijetí do MŠ. Jakožto rodič a učitel mateřské školy v jedné osobě se domnívám, že by takto malým dětem bylo lépe v jiném typu instituce, než jsou právě mateřské školy, nicméně soucítím taktéž s rodiči, kteří v případě této potřeby nemají ve svém okolí

zpravidla jinou možnost volby. Stát nabídl mateřským školám v reakci na pravděpodobně se zvyšující poptávku pomocnou ruku, a to prostřednictvím novely vyhlášky č.14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání z roku 2016, která udává, že se za každé dítě mladší tří let přijaté do MŠ snižuje celkový počet dětí ve třídě o dvě, v součtu pak nejvýše o 6 dětí. Cíl této úpravy je zřejmý, jedná se o snahu zabránit přetěžování pedagogických pracovníků, nastolit takto malým dětem ve třídě příjemnější klima a zároveň zachovat úroveň předškolního vzdělávání.

Definice tedy vyznívá veskrze pozitivně, důležité však je, co říká praxe. Hodnotili ředitelé předškolních zařízení novelu vyhlášky jako přínos? Je téměř tři roky od jejího zavedení ještě co zlepšovat? Tyto, ale i mnohé další otázky, týkající se legislativních změn jsem si kladla a prostřednictvím rozhovorů se je také pokusím rozklíčovat.

Vedoucí pracovníky jsem si zvolila záměrně, neboť ve svých funkcích zastupují stát a mají tedy nejblíže k uvedení legislativních změn do praxe. Dalším důvodem je fakt, že studuji navazující magisterský obor Předškolní pedagogika, který připravuje studenty na dráhu ředitele MŠ. Domnívám se tedy, že seznámit se s přínosy či komplikacemi, se kterými se zejména ve vztahu k novelám ředitelé potýkali, či stále potýkají, je více než na místě.

TEORETICKÁ ČÁST

V této části diplomové práce se budeme zabývat zdokumentovanými informacemi, které se týkají dvouletých dětí a jejich institucionální výchovy a vzdělávání. Text je rozdělen do čtyř uspořádaných kapitol. V úvodní části se budeme věnovat vývojovému zařazení dvouletých dětí se všemi jeho specifiky a v různých rovinách. Následně si představíme, jakým způsobem probíhá výchovně-vzdělávací proces dvouletých dětí na území České republiky, a to nejen v současnosti, ale také v historickém kontextu. Umístění dvouletého dítěte do předškolního zařízení s sebou nese určitá pravidla a podmínky, na které se zaměříme ve třetí kapitole. Závěrečná část teorie má funkci inspirace – představíme si v ní systém dávek a úpravu institucionální výchovy a vzdělávání dětí mladších tří let ve vybraných evropských státech.

1 Vývojová specifika dvouletého dítěte

Dvouleté dítě se řadí do batolecího vývojového období. Tento název, sdružující pod sebou děti ve věku od 1 do 3 let, je nanejvýš příhodný, neboť poukazuje na rozvoj hrubé motoriky dítěte od batolivých prvních krůčků až po stabilní chůzi (Blatný, 2016, s. 74). Batolecí období můžeme dále rozdělit na mladší děti od 1 do 2 let a starší děti od 2 do 3 let (Klíma, 2016, s. 35). V tomto období však dochází k výrazným pokrokům nejen v pohybu, ale i v jiných vývojových sférách (Blatný, 2016, s. 74).

1.1 Tělesný a pohybový vývoj

V tomto období dochází k prudkému vylepšování chůze a pohybu celkově. Pohybový rozvoj je natolik značný, že dal název celému období nejen u nás, ale například také v Americe. Batolecí období zde označují slovem toddler (Blatný, 2016, s. 74). Což v překladu znamená „dítě, které se učí chodit“ (Překladač, 2023, [online]).

Tělesný růst

Na úkor pohybového rozvoje se naopak v tomto období zpomaluje fyzický růst na 12-15 cm za rok v mladším batolecím věku, ve starším vyrostle dítě zpravidla okolo 10 cm za rok. Na konci období tedy děti měří zhruba jeden metr a váží 15 kg.

Nejrychleji rostou batolatům končetiny, dále trup a nakonec hlava. Tento nepoměr vede ke změně tělesných proporcí (Klíma, 2016, s. 35). Děti přechází z břišního dýchání na hrudní, což má za následek rozšíření hrudníku (Sedláčková, 2012). Třebaže hlava v tomto období roste nejpomaleji, dochází zpravidla kolem roku a půl k uzavření velké fontanely.

V batolecím období dochází k dokončení prořezávání chrupu, který je v závěru období kompletní (Klíma, 2016, s. 35). Dále dochází k prohnutí páteře a zesílení její bederní části. Právě tyto tělesné změny dítě uschopňují v chůzi a následně v běhu (Sedláčková, 2012).

Hrubá motorika

Dítě dokáže chodit kolem roku, chůze se postupně zdokonaluje a dítě si ji osvojuje i ve složitějším terénu a na různé úrovni, příkladem může být zvládnutí schodů. Dítě si zpravidla osvojuje nejprve chůzi směrem nahoru, kdy prozatím nezvládá střídat nohy, ale pouze přisunuje jednu k druhé. Koncem období již nohy při chůzi po schodech nahoru zpravidla střídá (Blatný, 2016, s. 74). Starší batole už rovněž zvládne i stoj na špičkách (Klíma, 2016, s. 35). Zpřesnění koordinace pohybu vede též k rozvoji smyslového vnímání (Sedláčková, 2012). Běh má dítě zvládnutý kolem druhého roku, problém mu nečiní ani jednoduchá aktivita v pohybu, jakou je například kopání do míče. V závěru období, tedy ve třech letech, už zvládá i některé rekreační sporty.

Jemná motorika

V oblasti jemné motoriky také vidíme značnou proměnu napříč období. Na začátku, kolem jednoho roku, ještě můžeme spatřovat ulnární úchop, tedy úchop bez použití palce. Ten je postupně nahrazován správným postavením kolem druhého roku (Blatný, 2016, s. 74). Tehdy také probíhá hlavní rozvoj manipulačních schopností, což má společně s rozvojem smyslů vliv na rozvoj konstruktivní a manipulační hry (Sedláčková, 2012).

Sebeobsluha

S jemno-motorickým vývojem se úzce pojí také rozvoj sebeobsluhy. V oblasti stolování si dítě mladšího batolecího věku zprvu zvládá pouze samo držet pečivo, postupně probíhají první pokusy s použitím lžice. V tomto snažení však mají stále velkou úlohu ruce, namísto nástrojů. Ve třech letech se připojuje k lžící, kterou má dítě poměrně zvládnutou, také vidlička (Blatný, 2016, s. 74). Konzistence a složení stravy také odpovídá věku. Děti zkraje období zvládají jíst kašovitou stravu, postupně přechází k pokrmům s menšími, následně také s většími kousky.

Strava batolat by neměla být příliš kořeněná. Mezi druhým a třetím rokem se již jídelníček dětí od dospělého příliš nevzdaluje, stále bychom však měli dbát na vyváženou a zdravou stravu (Klíma, 2016, s. 34).

Sebeobsluhu můžeme spatřovat také v rozvoji oblékání a svlékání, která se rozvíjí spíše ve starším batolecím období. Děti se zprvu zvládají svlékat (Blatný, 2016, s. 74). V začátku se jedná zpravidla o ponožky, později kalhoty, (Klíma, 2016, s. 35) následně i další kusy oblečení. Stále však ještě potřebují s mnohým pomoci. Chození na toaletu a kontrola nad tělesnými potřebami spadá rovněž do závěru tohoto vývojového období, třebaže potřebu se vyprazdňovat si děti uvědomují už kolem 18. měsíce, v této době ji však zpravidla neumí ovládat (Klíma, 2016, s. 33).

Na vývoji nejen jemné motoriky se dnes podílí také rozvoj techniky. Pokud mají děti přístup k zařízením, jakými jsou dotykové telefony, tablety aj., velice rychle zvládnou tyto technologie plynule ovládat (Blatný, 2016, s. 75).

1.2 Kognitivní vývoj

Vývoj poznávacích procesů můžeme spatřovat v několika rovinách. Jedná se o rozvoj kanálů, kterými se dítě batolecího věku seznamuje s okolním světem. V největší míře se v této kategorii rozvíjí jazyk a jazykové dovednosti, které mají vliv na růst či zdokonalování dalších kognitivních aspektů.

Jazyk a řeč

V tomto období dochází ve velkém k rozvoji verbální komunikace (Klíma, 2016, s. 33). Ze všech poznávacích procesů v tomto období se jedná asi o nejvíce nápadný rozvoj. Vývoj řeči prochází z fáze žvatlání, kde jsou děti schopny vydávat zvuky, které jsou pro ně mnohdy složité vyslovit ve slovech, až po používání prvních slov, které dítě začíná povídat většinou kolem jednoho roku. Tato hranice pro rozvoj řečových kompetencí není striktně stanovena, avšak, pokud dítě ještě v 18 měsících vůbec nemluví, může to značit problém. Velmi také záleží, co považujeme za první slovo, protože dětské výrazy se od těch dospělých odlišují (Blatný, 2016, s. 75).

Je typické, že v tomto řečovém období rozumí dítěti pouze osoby, které jsou s ním v častém kontaktu (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 46), protože děti použijí zjednodušenou formu slova nebo pracují jinak s významy slov, kdy dochází k sjednocování prvků. Pro tento případ se

používají slova extenze a reference. Extenze znamená rozšíření. Uveďme si příklad: Dítě používá výraz, *haf*, nejen pro označení psů, ale například také koček nebo jiných zvířat na základě shodného znaku, v tomto případě je sjednocující faktor, že se jedná o chlupaté zvíře se čtyřma nohama a ocasem. Naopak reference neboli zúžení, znamená, že slovem *haf* označuje jenom některé psy, které zná, ale jiné, pro něj neznámé si nezařadí do stejné kategorie a tímto slovem jej nepojmenuje, třebaže je možné, že význam slova chápou. Použití omezeného množství slov pro označení více různých věcí je typická i u dospělých lidí, když mluví o tématech, ve kterých se příliš nevyznají.

Mezi prvním a druhým rokem dochází k významnému růstu používaných slov u dětí. Zatímco rok a půl staré děti používají zhruba 50 slov, ve dvou letech už je to okolo 200 slov a slovních kombinací. Tuto lexikální explozi označujeme pojmem slovníkový spurt. Jednoslovné vyjadřování se postupně mění na dvouslovné, což je startovní čára pro postupné slovní kombinování, používání stále více a více složitějších vět a souvětí. Přestože nelze hovořit o dokonalém vyjadřování, děti rády zkoušejí složitější struktury.

S vývojem řeči dochází i k pochopení jazykových pravidel a pragmatiky jazyka. V batolecím období se dítě pokouší používat řeč ke komunikaci, protože doposud nemělo potřebu brát ohled na své posluchače. Do stádia konverzační výměny a rozhovoru však dozrává až v předškolním období (Blatný, 2016, s. 75).

Myšlení a paměť

Paměť v batolecím období roste na základě jazykového rozvoje. Dítě v tomto období přechází od senzomotorické inteligence na předoperační myšlení, což znamená, že už si dokáže přestavit věci, které v dané chvíli nevidí, nebo si nemohou osahat. Nad těmito věcmi a situacemi zvládnou rovněž i přemýšlet (Blatný, 2016, s. 76). Tento postupný rozvoj abstraktního myšlení má za následek také to, že děti začínají vnímat příslušnost k rodině a cítí s ní sounáležitost (Klíma, 2016, s. 35).

Tento aspekt je patrný i u mladších dětí, ne však do takové míry, a tak zřetelně, jak je tomu u batolat, na kterých je vidět, že často o nepřítomných věcech přemýšlí. Jean Piaget schopnost dětí napodobit situaci, prožitou v minulosti, kterou v konkrétním okamžiku přímo nesleduje, nazývá jako odloženou imitaci, která začíná být patrná kolem dvou let a postupem času se zdokonaluje (Blatný, 2016, s. 76).

Vnímání

Dochází k výraznému rozvoji smyslů a smyslového vnímání, což souvisí s rozvojem pohybu a zvědavosti (Klíma, 2016, s. 35). Nejvíce se zpřesňuje zrak a sluch, a to právě díky pohybovému rozvoji (Sedláčková, 2012).

Představy a fantazie

Výrazný rozvoj je patrný spíše v předškolním věku. V tomto období se však nejedná o fantazii, ale spíše o vědomě upravené zážitky a vzpomínky dítěte (Klíma, 2016, s. 35).

1.3 Citový a sociální vývoj

Dítě batolecího věku se začíná stále výrazněji emočně projevovat. Jedním z nejsilnějších prožitků je strach z cizích lidí. V odborné literatuře tyto obavy z nepřítomnosti rodiče či blízké osoby označujeme termínem separační úzkost. Nejvíce patrná bývá většinou pár měsíců po prvních narozeninách (Blatný, 2016, s. 76) a intenzita prožívání je u každého jedince rozličná. Je to však důležitý odrazový můstek pro vytvoření zdravé citové vazby neboli attachment, v psychologické terminologii.

Třebaže toto prožívání můžeme spatřovat po celé dětství a následně i v dospělosti, posuzuje se v batolecím období například na základě Strange situation, v překladu, procedury zvláštní situace, kterou zavedla Mary Ainsworthová a Blatný ji v knize Psychologie celoživotního vývoje z roku 2016 popisuje na straně 77 takto: *„Dítě s matkou jsou uvedeny do místnosti, kde si dítě hraje, poté se objeví neznámá osoba za chvíli matka odejde, po chvíli se opět vrátí a pak se zase odchod a návrat opakují, přičemž cizí osoba se pokusí komunikovat s dítětem. Děti se zdravou vazbou by měly reagovat pláčem na odchod matky a zároveň projevovat radost z jejího opětovného příchodu. Měly by také být zvědavé a v přítomnosti matky prozkoumávat okolí. Na základě procedury se obvykle odlišují čtyři typy vazby, pevná, vyhýbavá, ambivalentní a dezorganizovaná, přičemž kolem 65 % dětí vykazuje znaky pevné vazby.“*

Sociální vývoj, nebo v případě těchto dětí spíš schopnost pochopení sebe sama ve vztahu k jiným lidem, se zdokonaluje zhruba v roce a půl. Nejprve dítě zkouší poznávat samo sebe v zrcadle, jako vhodná metoda zkoumání se v tomto případě užívá rtěnkový test, který spočívá v tom, že dítěti namalujete rtěnkou na čelo puntík a sledujete reakci. Zdali se dítě před zrcadlem dotkne rukou čela, znamená to, že už si uvědomuje svou osobu a odraz.

Další sféra, která se pojí se sociálním vývojem a sebeuvědoměním, pramení z jazyka. Děti ještě nepoužívají přivlastňování, ale kolem 3 let už můžeme tyto tendence spatřovat (Blatný, 2016, s. 77). Sebe označují ve třetí osobě např. Kubík papá (Klíma, 2016, s. 35). Všechny vývojové aspekty se propojují a činí z každého jedince individualitu s určitou mírou sociálního porozumění (Blatný, 2016, s. 77).

Dítě se také lépe seznamuje s normami, pravidly a správnými styly chování skrze přirozený vzor. Specifickou skupinu tvoří vztah mezi sourozenci, kdy jde o přirozené předávání zkušeností se zpětnou vazbou. Pokud dítě nemá tuto možnost, lze tento přirozený vzor nahradit kontaktem s vrstevníky (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 47).

1.4 Typické projevy a rizika

S rozvojem pohybu a zvědavosti se také zvyšuje pravděpodobnost úrazů. Nejčastěji se jedná o popáleniny a pohmožděniny, ale v domácnosti také hrozí nebezpečí požití nebezpečných předmětů a směsí, neboť v batolecím období dítě používá ke svému zkoumání ústa. Je tedy velmi rizikové uchovávat tablety do myčky, čisticí prostředky, rozpouštědla, ředidla, barvy, či jiné směsi v dosahu dítěte. Nebezpečné je taktéž uchovávat tyto materiály v neoriginálních, neoznačených obalech, například v láhvi od limonády apod.

Rizikovým faktorem batolecího věku je také nedostatečně vyvinutá imunita. Po umístění do většího kolektivu dětí tedy hrozí časté nemoci. Převážně onemocnění horních cest dýchacích. (Klíma, 2016, s. 35).

K batolecímu období se pojí specifický projev chování, který označujeme termínem období vzdoru. V angličtině je formálně pojmenováno jako Terrible twos (Blatný, 2016, s. 77), třebaže toto období může přetrvávat až do tří let (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 46). Období vzdoru spočívá v tom, že se dítě pokouší uplatňovat svá práva v rozporu s přáním rodičů, a to buď nesouhlasem anebo prostřednictvím záchvatů vzteku. Intenzita projevů závisí na temperamentu daného dítěte. Je důležité si uvědomit, že tyto projevy chování jsou v tomto věku naprosto běžné a souvisí s rozumovým a tělesným rozvojem, proto by se rodiče měli snažit zvládnout toto období s nadhledem a pochopením (Blatný, 2016, s. 77) a dítě za toto chování netrestat, neboť to nemá smysl (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 46).

1.5 Hra a hračka

Rozvoj hry přímo souvisí s rozvojem pohybových a kognitivních dovedností, kdy dítě napodobuje nové činnosti a je přirozeně motivované k experimentování a opakování (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 45). Zprvu má dítě zájem o jednodušší manipulační, konstruktivní a lokomoční hry. Vlivem zpřesňování prostorového vnímání přechází později též ke hrám tvořivým, imitačním a napodobivým (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 46). Na začátku období si děti hrají samy nebo vedle sebe. O společné hře, kde dítě zaujímá i různé úlohy, se dá hovořit většinou až koncem batolecího období (Klíma, 2016, s. 35).

Okolo třetího roku naopak vzrůstá potřeba po společnosti vrstevníků a snaha se v rámci tohoto společenství vymezit a prosadit. Toto je patrné hlavně při sporech o hračku či narušení průběhu hry jiného dítěte. S těmito situacemi se dítě většinou poprvé setkává právě v mateřské škole. Proto je nutné děti seznamovat s řádem a důsledně vést k řešení problémů nejen v rámci výchovně-vzdělávacího procesu, ale také v tomto směru poučit rodiče (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 47).

Hry vhodné pro dvouleté děti

Výběr vhodných her pro dvouleté děti se odvíjí od jejich vývojových specifíků. Senzomotorické schopnosti podpoříme hračkami, které vydávají zvuky. Dítě také rádo odhaduje velikosti, takže je vhodné mu nabídnout stavebnice, jednoduché puzzle či kostky. Vždy však musíme dbát na to, aby neobsahovaly drobné části, které by dítě mohlo spolknout, protože je stále zvyklé objevovat a poznávat svět prostřednictvím úst. Ze stejného důvodu nejsou v mateřské škole žádoucí plyšové hračky, protože se skrze ně mohou přenášet nemoci. Výjimku lze udělat pouze u plyšáků na spaní, které si dítě přináší z domu.

Dvouleté dítě si vyhraje i s hračkami určenými pro tříleté děti, protože mají tendenci napodobovat své starší kamarády či rodinné příslušníky, to znamená, že panenky, kuchyňky, kufříček pana lékaře či jiné hračky, které věrně napodobují předměty běžné denní potřeby, či různá povolání, jsou na místě. Aby se děti v prostorách mateřské školy cítily dobře, je rovněž vhodné nechat je podílet se na výzdobě interiéru školy, kdy je potřeba si uvědomit, že proces je pro dítě a jeho rozvoj tvořivosti a spontánnosti důležitější než samotný výsledek (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 76).

Jak jsme si již říkali, velké oblibě se u dětí mladších tří let těší hračky napodobující realitu a jsou dobře viditelné v prostoru. Atraktivní jsou rovněž ty hračky, se kterými si již hraje někdo

jiný, proto je potřeba klást zvýšenou pozornost na bezpečnost dětí a řádně si nastavit pravidla uspořádávání, umístování a používání hraček pod důsledným dohledem. Důslednost je na místě také při výběru nové hračky. Měli bychom dbát nejen na kvalitu materiálů, ale také na to, aby šlo o hračku podnětnou. Cenné rady nám nabízejí také Hana Splavcová a Jana Kropáčková ve své publikaci, *Vzdělávání dětí od dvou let*, kde na straně 77 seznamují čtenáře s pojmem Správná hračka: „Označení „Správná hračka-vybráno odborníky“ je společným projektem Asociace předškolní výchovy, Sdružení pro hračku a hru a Asociace hračka Unie výtvarných umělců ČR, jehož cílem je podpořit tvorbu a prodej kvalitních hraček a jejich rozšiřování mezi širokou veřejností. Stálá výstava oceněných hraček se nachází v expozici zámku Kamenice nad Lipou.“ Více informací ke Správné hračce lze nalézt také na webových stránkách¹ festivalu Hračkobraní (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 77).

Umístění hraček v prostoru

Velké množství přístupných hraček může působit na dvouleté dítě spíše nepříjemně, na některé dokonce traumaticky, protože není psychicky natolik zralé, aby si dokázalo vybrat pouze jednu hru, naopak jich vytáhne mnoho a nebude schopno se na žádnou soustředit nebo též hrozí, že úplně ztratí zájem si jakoukoli zvolit. V obou případech je nutný zásah učitelky, která situaci musí usměrňovat.

V případě homogenních tříd lze situaci řešit větším množstvím zavřených skříněk (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 76). V těch otevřených je pak potřeba hračky průběžně obměňovat, vždy je však nutné ponechat nějaké z těch původních, aby byla zachována potřeba stálosti. Výhodou je rovněž lepší přehled učitelky nad stavem hraček. Děti se dokážou velice rychle zorientovat a různými způsoby komunikace si hračku vyžádat.

V heterogenních třídách je situace ztížená o široké věkové rozpětí dětí a jejich rozličné nároky na hračku. Musíme se tak vydat cestou kompromisu, která by vyhovovala každému členu v kolektivu. Základem je zneprístupnit hračky určené pro starší děti těm mladším a nastavit taková pravidla, aby starší děti své hračky uklízely a hlídaly do takové míry, aby s nimi malé děti nepřišly do kontaktu. Z tohoto srovnání nám jasně vyplývá, že homogenní třídy jsou v tomto směru vhodnější volbou, pokud je to v daném zařízení, vzhledem k podmínkám, uskutečnitelné (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 77).

---

¹ www.hrackobrani.cz/spravna-hračka

2 Výchova a vzdělávání dětí raného věku na území ČR

Institucionální vzdělávání dětí mladší tří let na našem území již v současné době není nic neobvyklého. Stát nabízí pomocnou ruku rodinám, aby snáze propojily rodinný a profesní život (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 15). Vše, co je platné nyní, musí vycházet z historie. Ta naše je, co se týče umístování dětí raného věku do institucí, bohatá a odvíjí se vždy od smýšlení lidí v dané době, režimu či od dalších aspektů pro zkoumané období typických. Je tedy na místě si říct, jaký model si můžeme z minulosti převzít a v současné době chápat jako kvalitní vzor a čemu je naopak dobré se vyvarovat.

2.1 Historický pohled

Historie pedagogiky je dlouhá, nás však zajímá vývoj předškolní výchovy a vzdělávání, které můžeme spatřovat od 19. století, kdy vyvstala potřeba péče o nejmenší děti, které neměly vhodné rodinné zázemí, a bylo potřeba jim tyto podmínky co nevíce nahradit (Opravilová, 2016, s. 139). Na tomto základě začalo vznikat několik typů institucí, o jejichž zdárný rozvoj se na našem území v tehdejší Rakousku-Uhersku zasloužila hraběnka Brunswick-Korompová. Pro děti nechtěné a počaté mimo manželství se staraly nalezince, o ty bez domova sirotčince a o krátce nemocné a oslabené děti bylo pečováno v dětských nemocnicích. Zvláštní skupinu tvořily instituce určené pro děti vážně nemocné, které sužovaly nevléčitelné choroby. Takovéto děti byly umístovány do chorobinců.

V tomto století však nebyla zřizována pouze zařízení pro děti, které trápila nepřízeň osudu. Zejména v druhé polovině 19. století bylo pomýšleno i na děti pracujících rodičů. V Praze na Starém městě vznikly roce 1854 první jesle, nejprve německé, které plnily hlavně funkci charitativního zařízení a následně pak vznikly v roce 1857 ještě jedny jesle na Novém městě. Tyto první pokusy o institucionální výchovu dětí raného věku vedly k sepsání prvního školského zákona, který byl vydán v roce 1868. Institucionální péči o děti před nástupem do školy upravoval, a do tří úrovní pak dále rozděloval, následný ministerský výnos z roku 1872.

Již tehdy tedy vznikaly pro děti pracujících rodičů mateřské školy, kde se děti starší 3 let vzdělávaly, dále opatrovny, které byly určeny rovněž dětem předškolního věku, ale neplnily funkci vzdělávací, nýbrž sociální a poslední institucí, kterou tento výnos upravoval byly jesle, kde bylo pečováno o nejmenší děti do 3 let. První české jesle byly zbudovány až v roce 1884 a svým významem byly podobné opatrovnám. Plnily funkci výchovnou a primárně byly zřizovány pro sociálně nejslabší děti (Mišurcová, 1980 v Splavcová, Kropáčková, 2016 s. 12).

Věřilo se totiž, že institucionální péče o děti nemá žádnou jinou přidanou hodnotu, proto si jesle dlouho zachovávaly pečovatelský a opatrovnický charakter. (Opravilová, 2016, s. 140) Ve všech těchto institucích byly stanovené přesné podmínky a profesní kompetence, které musely pečující osoby splňovat (Mišurcová, 1980 v Splavcová, Kopáčková, 2016 s. 12).

Právě jesle se dočkaly největšího rozvoje v poválečném období. Ženy se v této době musely vrátit co nejdříve do zaměstnání a děti zde odložit. Privilegiem se stalo budování státu, nikoli podpora rodinného zázemí. Bohužel úroveň jeslí v 50. a 60. letech 20. století nebyla valná, a proto se jí dostalo kritiky od odborníků i laiků. Na tomto faktu však nenesli vinu pracovníci v těchto zařízeních, kteří se naopak snažili dětem vytvořit co nejpříjemnější prostředí, ale systém devalvoval spíše režim jako takový. Z příkladů můžeme zmínit například dlouhý provoz a odloučení od rodiny, což nepřinášelo nic pozitivního ani dítěti, ani rodičům, dále sterilní zdravotnické prostředí, kterému odpovídalo i oblečení pečovatelek, a dále přísně dodržovaný režim dne a výchovný program bez ohledu na individualitu dětí (Bělinová, 1986 v Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 13).

Za zmínku také stojí prosazování umělé výživy před kojením, které rovněž pramenilo z potřeby zapojit matky co nejdříve do pracovního procesu a nařízená emocionální zdrženlivost pracovníků v jeslích, aby nehrozilo, že děti budou rozmazlené (Opravilová, 2016, s. 140).

Jesle jako zvláštní dětská zařízení pojmenoval zákon č. 22/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, neboť spadaly pod ministerstvo zdravotnictví, které upravovalo skrze vyhlášky provoz jeslí dle délky provozu, a dále také rozlišovalo jesle podle typu zřizovatele nebo zda spadají pod příslušný závod, či družstvo.

Na základě nových poznatků psychologie a medicíny se v 50. letech 20. století začaly jesle postupně proměňovat svůj přístup k dětem i vzhled, přesto se však mateřské školy využívaly více, což se režimu nelíbilo, a proto byla vydána vyhláška č. 72/1961 Sb., o zřizování jeslí a mateřských škol ve společných budovách. Tato vyhláška však byla zákonem č. 76/1978, o školských zařízeních, nakonec zrušena. Sloučené zařízení mateřské školy a jeslí i jesle jako takové se tak staly předškolními institucemi, které plnily úlohu nejen sociální, ale též pedagogickou a tvořily prim výchovně-vzdělávacího procesu v Československu. Ideologické principy však hrály i nadále prim (Bělinová, 1986 v Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 13).

K velké změně v přístupu k výchově a vzdělání dětí raného věku, ale i celospolečenskému nazírání na děti došlo v 90. letech. Společnost uznala, že dítě je potřeba rozvíjet a podporovat

(Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 13). Vrcholem tohoto smýšlení se tak stává Úmluva o právech dítěte z roku 1989, která poukazuje na to, že dítě má stejná práva jako dospělý. Oproti minulým létům, kdy byl v popředí zájmu stát, zde tak dochází k výraznému obratu a je kladen důraz na budování vztahu mezi matkou a dítětem. Dochází k prodloužení rodičovské dovolené až na 4 roky, jak známe i dnes. Jelikož tím došlo k snížení dětí v institucích, byly jesle na základě novely zákona č. 390/1991 Sb., o předškolních zařízeních a školských zařízeních vynechány. To vedlo ke snížení kapacit v mateřských školách a jesle téměř vymizely.

Problém však nastal, když došlo k opětovnému růstu populace na přelomu století. Jesle se neobnovily a mateřské školy nedokázaly kapacitně pokrýt ani poptávku po vzdělání dětí od tří let (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 14). Na tuto situaci upozorňovala již Bílá kniha z roku 2001, která zmiňovala, že je potřeba: „*ve spolupráci s ostatními rezorty, které se na péči, výchově a vzdělávání dětí podílejí (zdravotnictví, práce a sociálních věcí), vytvářet možnosti ke vzniku programů, které by v případě potřeby zajišťovaly potřebnou sociální i kvalitní odbornou pomoc v péči o děti mladší tří let a při jejich výchově. Využít přitom existujících zkušeností a navázat na práci neziskových organizací v této oblasti*“ (Bílá kniha, 2001, s. 46).

S touto situací se předškolní instituce potýkaly i v roce 2004, kdy byl připravován nový školský zákon. Jelikož kapacita většiny zařízení byla naplněna a rodinná politika i délka rodičovské dovolené byly nastavena příznivě, nevznikla stran státu potřeba zabývat se institucionálním vzděláváním dětí mladších tří let. Školský zákon jejich zařazování do předškolních institucí sice umožňoval, dělo se tak však spíše výjimečně (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 15). Dokonce se uvažovalo, že by se rodičovská dovolená prodloužila ze 4 let až do nástupu dítěte do základního vzdělávání, aby byly ušetřeny náklady na provoz mateřských škol, ty by pak fungovaly v podstatě jen pro děti ze sociálně slabých rodin. Nakonec však zůstalo pouze u návrhu. Třebaže na jistou dobu zájem o předškolní vzdělávání opravdu značně opadl, za několik let se opět vrátil do původního stavu (Opravilová, 2016, s. 141).

Za zmínku také stojí, že zvláště po zkušenostech z předchozího režimu se ženy v Československu více soustředily na rodinu a individuální rodinnou výchovu, zatímco na západě nastala situace opačná. Ženy se dožadovaly rovných práv na trhu práce jako muži a toužily po seberealizaci, proto prosazovaly zavádění kolektivních zařízení nejen pro děti předškolního, ale též raného věku. EU je v těchto snahách podpořila, což má za následek, že je v těchto zemích zaměstnáno o poznání více matek dvouletých dětí, než je zvykem u nás, třebaže se vesměs jedná o práce na zkrácený úvazek (Opravilová, 2016, s. 142).

2.2 Současná situace

V kontextu dnešní doby se institucionální vzdělávání dvouletých dětí dostává do popředí zájmu, a to jak společenského, tak i politického. Smýšlení žen je nyní totožné s názory, které zaujímaly matky ze západních zemí již na přelomu století. Třebaže se zřizovatelé snaží problém řešit, kapacity mateřských škol zůstávají prakticky neměnné, což má za následek, že nabídka institucí je vzhledem k aktuální poptávce nedostatečná. Této situaci také značně přitížilo, že byly zrušeny všechny jesle.

Mohlo by se tedy zdát, že systém na podporu rodin je v porovnání s evropskými trendy upozaděn. Musíme si ale uvědomit, že co se délky rodičovské a mateřské dovolené týče, je náš sociální systém naopak raritou a dovoluje kombinovat výchovu a návštěvu zaměstnání. Důvodů, proč je tento systém neefektivní je více, hlavním asi zůstává nedostatečná nabídka pracovních příležitostí na zkrácený úvazek, nedostupnost služeb péče, anebo jejich finanční náročnost. Nelze se tedy divit, že rodiče volí jako východisko umístění dítěte do mateřské školy (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 33).

Vláda se rovné příležitosti žen a mužů snažila řešit ve spolupráci s ministerstvy školství, mládeže a tělovýchovy, práce a sociálních věcí a zdravotnictví, neboť chtěla, aby veškerá agenda péče, výchovy a vzdělávání, týkající se dětí předškolního věku spadala pod jedno ministerstvo (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 15). Otázkou zůstává, zda se jedná o vhodný krok podporující dítě, nebo o sociálně-politický zájem, který pouze odráží společenské změny, jakými jsou vysoké finanční nároky, neúplnost rodin z důvodu vysoké rozvodovosti což s sebou nese také problém změny postavení dítěte v rodině a tak dále (Opravilová, 2016, s. 142).

Musíme si však situaci představit i z pozice mladých rodin a rozhodnutí umístit dvouleté dítě do předškolní instituce neodsuzovat. V důsledku důchodové reformy se již zpravidla nemohou s výchovou obracet na prarodiče, a pokud jsou v situaci, kdy pracuje pouze muž a žena je na rodičovské dovolené, jsou tyto páry velmi často ohroženy příjmovou chudobou (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 34).

Institucionální výchova pro děti od dvou let však není jediný systém na podporu rodiny, je pouze jedním z uceleného balíčku opatření z roku 2008, ke kterým náleží kupříkladu také zavedení otcovské dovolené, či zřizování firemních školek (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 15). Otec a jeho úloha při výchově a vzdělání batolete či kojence však byla příznána až ve 20. století. Do té doby se předpokládalo, že patřičné schopnosti k výchově mají pouze matky, což

se nepotvrdilo. Naopak je vhodné, aby dítě mělo ve svém okolí více identifikačních vzorů (Opravilová, 2016, s. 145).

Návrh na zařazení dvouletých dětí byl projednáván již v dubnu roku 2010, přijat byl pod číslem 284 a zpracovával dvě varianty. Děti by měly být zařazovány do jednotlivých tříd mezi starší děti, nebo do samostatných tříd v mateřských školách. Tato možnost však přímo závisí na kapacitních možnostech mateřských škol (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 15). Jelikož však bývá kapacita často nedostatečná, mají rodiče možnost využít výchovná zařízení, například dětské skupiny, nebo jesle (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 35). Je dobré se zmínit, že i navzdory kritice stran nejen vývojových psychologů, lze dnes jesle stále ještě najít, a to převážně ve větších městech. Ty dnešní však mají v porovnání s jeslemi z dob komunismu jen pramálo společného, naopak se svým prostředím velice přibližují současným mateřským školám, nejen provozně, ale také personálně, kdy zdravotnický personál nahradily vychovatelky či dokonce předškolní pedagogové (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 35).

Problém mladých rodin to však stále neřeší, protože pokud se jedná o veřejné instituce, které mají školné v řádu stovek korun, jsou rovněž přeplněny a dále nejsou ve srovnání s mateřskými školami místně dostupné. Další možností jsou tak instituce soukromé, zde sice kapacity dostačují, ale částky za pobyt dítěte v zařízení, zvláště pokud se jedná o instituce pro děti raného věku, se mohou pohybovat až kolem 15 000 korun měsíčně, což je pro mnoho rodin nedostupné (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 36).

Každé dítě by mělo mít právo na péči a vzdělání, proto je na místě poskytnout dětem nejlepší odbornou výchovu, ať už bude naplňovat funkci preventivní, kdy se může včasné podchytit případný deficit ve vývoji, funkci vzdělávací, nebo z hlediska rodičovského očekávání, funkci podpůrnou, převážně pro ženu, která má možnost kariérního růstu, vlastní seberealizace a finančního zajištění. Předškolní instituce se tedy jeví jako nejvhodnější model tohoto naplňování. V případě, že se budou rodiče realizovat a rozvíjet svůj lidský kapitál bude klidnější i rodinné klima, což je pro zdravý dětský vývoj důležité. Optimálními podmínkami v rámci profesionální výchovy a vzdělávání se zabývalo spousta výzkumných týmů v Evropě a Americe, které se veskrze shodují na tom, že úspěšnost vzdělávacího procesu závisí na množství dětí ve třídě. Dále kladou důraz na vzdělání a počet pracovníků, kteří přímo s dětmi pracují a důležitá je rovněž patřičná úprava prostředí. Tyto body se následně staly základem ke zdárnému pobývání dětí raného věku v institucích. Tyto názory zaujímá spousta států,

z příkladů uvedme námi územně nejbližší Německo s nadací bertelsmann standard NAEYC (National association for the education of Young children) (Opravilová, 2016, s. 144).

U nás jsou tyto podmínky nejlépe plněny zejména prostřednictvím výchovných zařízení, jakými jsou soukromé nebo veřejné jesle, spadající pod ministerstvo zdravotnictví a soukromé nebo veřejné dětské skupiny, které jsou v dikci ministerstva práce a sociálních věcí. Nutno podotknout, že předškolní výchova a vzdělávání jsou v České republice na vysoké úrovni, mateřské školy však nemohou nabídnout dětem raného věku takové personální podmínky ani práci v malých skupinách, jako je tomu u institucí výchovných. Proto by si všechna zařízení, jakkoli vychovávající, vzdělávací či pečující o děti raného věku, měla projít důkladnou revizí, aby pružněji reagovala na požadavky dnešní doby (Splavcová, Kropáčková, 2016, s.35).

3 Výchova a vzdělávání dvouletých dětí v MŠ

Umístování dětí mladších tří let do institucí se stalo jedním ze základních opatření na podporu rodiny, se kterým se dnes můžeme setkat. Jak jsme si již vysvětlili výše, rodičům se ve většině případů nejedná o to, aby se tyto malé děti primárně vzdělávaly, ale potřebují jim zajistit péči, která je v jejich možnostech nejen finančních, ale také je geograficky dostupná. V tomto kontextu se mladí rodiče nejčastěji spoléhají na předškolní vzdělávací zařízení, která na našem území zajišťují mateřské školy (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 35).

V České republice se můžeme setkat s různými typy mateřských škol, která mají svá specifika. Jelikož se na rozdíl od jeslí či dětských skupin jedná o instituce vzdělávací, musí se řídit RVP PV, který je primárně určen pro děti starší tří let. Vzdělávací proces zde zajišťují předškolní pedagogové ve spolupráci s dalšími pedagogickými či nepedagogickými pracovníky a řídí se zákony a vyhláškami, které musely být ve vztahu k vzrůstající potřebě po umístování dvouletých dětí do předškolních zařízení patřičně upraveny či rozšířeny.

3.1 Instituce zajišťující výchovně-vzdělávací proces dle RVP PV

Mateřské školy jako jediné z výše zmíněných zařízení spadají do školské soustavy. Jedná se o vzdělávací instituce pro předškolní děti spadající do gesce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V této kapitole tak záměrně opomineme instituce, které nejsou uvedeny v rejstříku škol a školských zařízení. Záměrem je blíže se zaměřit na mateřské školy, které podléhají kontrole ČŠI a je pro ně závazný RVP z roku 2004.

Tato předškolní zařízení nesou název mateřská škola, bez úprav typu školička či školka. Pracují s RVP PV, ze kterého si zhotovují ŠVP (Školní vzdělávací program), splňují přísné hygienické normy, učitelé disponují patřičným stupněm odborného vzdělání, dětem je zajištěna celodenní strava, je dodrženo prostorové uspořádání a celkově jsou tyto instituce povinny řídit se školským zákonem a vyhláškami z něho vycházejícími. Je důležité si říct, že předškolní vzdělávání není pečovatelské zařízení, proto nenahrazuje rodinnou výchovu, ale mělo by ji vhodně doplňovat a obohacovat. Děti poskytnout odbornou péči s respektem k vývojovým rozdílům nejen stran učitelů mateřských škol, ale například také ve spolupráci s PPP či SPC (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 73).

Dělení škol dle zřizovatele:

Předškolní instituce v tomto směru dělíme na dva typy, a to MŠ veřejné a soukromé. Zřizovatelem může být v obou případech obec, městský úřad či církev. V případě soukromých MŠ také jiná soukromá organizace, v následujících řádcích nás však budou zajímat pouze ty soukromé mateřské školy, zařazené v rejstříku škol a školských zařízení. Při výběru je nutné si uvědomit, jaké základní požadavky si rodič na zařízení klade. Jelikož mateřské školy nemají danou spádovost, ke které by se přihlíželo při přijímacím řízení, místo trvalého pobytu je směrodatné pouze v povinném předškolním roce, je výběr vhodné mateřské školy na rodičích a jejich preferencích. Bohužel v dnešní době jde spíše než o svobodnou volbu, o hledání instituce s volnou kapacitou (Opravilová, 2016, s. 160).

Veřejné školy jsou, co se finanční náročnosti týče, zpravidla shovívavější než soukromé školy, a to i ty rejstříkové. Na většině našeho území se měsíční náklady za předškolní vzdělávání pohybují mezi 300 až 500 korunami za dítě a ani ve velkých městech se nesetkáme s veřejnou mateřskou školou, kde by se tato cena přehoupla přes 1000 korun. Další velká výhoda tkví v jejich počtu. V České republice najdeme veřejných mateřských škol ve srovnání se soukromými vzdělávacími institucemi mnohonásobně více. Rodiče by se však neměli rozhodovat pouze na základě financí, ale hlouběji prozkoumat, jak jsou v daném zařízení naplňovány potřeby dětí, kdo je vzdělává a obecně plošně nahlížet na celkové klima MŠ (Opravilová, 2016, s. 159).

Rejstříkové soukromé mateřské školy mohou na rozdíl od těch zřízených na základě živnostenského oprávnění nosit název Mateřská škola. Jejich provoz je zajištěn na základě dotací od státu, a proto se musí řídit stejnými pravidly jako školy veřejné. Školné se pohybuje v řádu několika tisíc korun, ze kterých je financován provoz (Opravilová, 2016, s. 160).

Dělení dle zaměření:

Kromě mateřských škol bez bližší specifikace mohou rodiče využít i jiné alternativy, které jsou v České republice k dispozici. Když se zaměříme na vzdělávací instituce spadající do rejstříků škol a školských zařízení, můžeme nalézt několik typů mateřských škol, kterých lze využít.

Církevní mateřské školy: Tyto školky bývají většinou rejstříkové, ale není to podmínkou. Zřizovatelem bývá buď církevní právnická osoba, nebo obec. Pro přijetí dítěte ke vzdělávání v církevní MŠ není podmínkou křest, či víra, ale rodiče musí být smířeni s tím, že je součástí náplně vzdělávání.

Lesní mateřské školy: Ty, které nejsou vedeny jako dětská skupina a jsou součástí rejstříků škol a školských zařízení, jsou zřízeny jako samostatný subjekt nebo fungují v rámci lesní třídy v běžné mateřské škole. Větší část výuky probíhá mimo budovu, venku, bez ohledu na počasí. Organizace tříd je heterogenní a počty dětí v ní jsou nižší než v běžné MŠ. Učitelé se označují za průvodce, kteří dětem pomáhají s respektem objevovat sebe sama a svět kolem (Školka, 2022, [online]).

Speciální mateřské školy: Tyto mateřské školy jsou zřízeny pro děti, kterým je diagnostikován nějaký druh těžšího postižení, což jim znemožňuje účastnit se vzdělávání v běžné MŠ formou inkluze/integrace. Nejčastější klientelou jsou děti s mentálním postižením, ale nalezneme zde i děti s jinými druhy postižení či kombinovanými vadami. Dle druhu postižení jsou zde uzpůsobeny podmínky, počet dětí ve třídě a výuka je zde vedena speciálními pedagogy. V České republice se můžeme setkat také se speciálními třídami při běžných MŠ (Bendová, Zíkl, 2011, s. 35).

Vybrané alternativní mateřské školy: Pokud je tomu nakloněna nabídka v okolí, mohou rodiče zvolit i jednu z alternativních reformních mateřských škol, které jsou zařazeny do rejstříku škol a školských zařízení. Nejvíce se můžeme setkávat s programem Marie Montessori nebo waldorfskými školami Rudolfa Steinera. Mimo reformní vzdělávací programy můžeme zmínit i ty inovované a soudobé mezi které řadíme programy Začít spolu, dále Mateřská škola podporující zdraví nebo též můžeme opětovně zmínit program Mateřské školy s integrovanou lesní třídou (Opravilová, 2016, s. 160). Můžeme se také setkávat s klasickými mateřskými školami, které pracují pouze s prvky vybranými z některých těchto programů.

3.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Jelikož jsou mateřské školy zákonem chápány jako vzdělávací instituce, musí se všechny ty, které spadají do sítě škol a školských zařízení, kromě školského zákona řídit také souhrnným vzdělávacím dokumentem. Nejprve je však potřeba si ve zkratce říci, z čeho tento program, který určuje rámec vzdělání v mateřské škole, vychází. Na pomyslném vrcholu vzdělávací pyramidy stojí Národního program rozvoje vzdělávání v ČR, zvaný též Bílá kniha, z roku 2001 a dále školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Tyto státem vydané dokumenty se zabývají vzděláváním komplexně, jako celkem. Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP), které z Bílé knihy vycházejí, fungují také na státní úrovni, nicméně jsou již rozděleny dle stupně vzdělávání od předškolního přes základní až po střední. Všechny tyto dokumenty jsou veřejné.

Jelikož se v práci zabýváme dětmi předškolního věku, budeme se věnovat dokumentu, který je pro ně přímo určený, tedy Rámcovým vzdělávacím programem předškolní výchovy, dále jen RVP PV (Rámcový, 2021, s. 4 [online]).

Obsah RVP PV

Na úvod je potřeba si povědět, že požadavky, podmínky, ale také celková pravidla vzdělávání ukotvená v RVP PV, byla koncipována primárně pro děti starší tří let. Od jeho vzniku v roce 2004 došlo několikrát k jeho úpravám, konkrétně v letech 2016, 2017, 2018 a naposledy v září roku 2021. V MŠ, i v těch, zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona, dále v lesních mateřských školách, ale i v přípravných třídách základních škol, se RVP PV musí řídit všichni účastníci vzdělávacího procesu a zachovávat jeho nastavené principy, neboť jde o směrodatný dokument (Rámcový, 2021, s. 5 [online]).

RVP PV tedy vymezuje základní cíle a úkoly předškolního vzdělávání, určuje vzdělávací obsah, který dělí do 5 základních oblastí, kterými jsou Dítě a tělo, Dítě a psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost a Dítě a svět. Dále stanovuje obsah, podmínky a zásady pro vypracovávání Školního vzdělávacího programu, dále jen ŠVP. Udává též podmínky vzdělávání dětí se specifickými vzdělávacími potřebami, dětí nadaných a nově se také zmiňuje o vzdělávání dětí od dvou do tří let. Zbývající kapitoly jsou věnovány evaluaci a autoevaluaci školy, kritérii souladu RVP a ŠVP a v závěru dokumentu jsou zmíněny povinnosti, které musí splňovat učitel v MŠ (Rámcový, 2021, s. 3 [online]).

Hlavní principy

Znění hlavních principů nám nabízí přímo dokument samotný. V jeho poslední aktualizované verzi ze září roku 2021, ze které vycházíme, se uvádí, že:

- *„RVP PV stanovuje elementární vzdělanostní základ, na který navazuje základní vzdělávání a jako takový představuje zásadní východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů i jejich uskutečňování.*
- *RVP PV určuje společný rámec, který je třeba zachovávat. Je otevřený pro školu, učitele i pro děti, a vytváří tak podmínky k tomu, aby každá škola, resp. pedagogický sbor, jakákoliv odborná pracovní skupina, profesní sdružení či každý jednotlivý učitel mohli – za předpokladu zachování společných pravidel – vytvářet a realizovat svůj vlastní školní vzdělávací program.*

- *RVP PV je dokumentem směřodatným nejen pro nositele předškolního vzdělávání (pro učitele), ale také pro zřizovatele vzdělávacích institucí i jejich odborné a sociální partnery. RVP PV je otevřeným dokumentem, který bude v určitých časových etapách inovován podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se ŠVP i podle měnících se potřeb a zájmů dětí.“*

Z výše zmíněných bodů nám vyplývá, že na základě RVP PV si vytváří každá mateřská škola svůj ŠVP, který je zpracováván s ohledem na vzdělávací podmínky a možnosti každé konkrétní instituce. Učitelé z tohoto dokumentu následně vycházejí při tvorbě svých vlastních vzdělávacích plánů a třídního vzdělávacího programu, dále jen TVP (Rámcový, 2021, s. 5 [online]).

Vzdělávání dětí od dvou do tří let

RVP PV by měl dle zmíněných principů pružně reagovat na změny a potřeby vzdělávání ve společnosti. Jelikož došlo k novele Zákona o vzdělávání dětí předškolního věku od dvou let, musela být tato změna cílové skupiny uvedena také v RVP PV v samostatné kapitole s číslem 10. Ihned v úvodu je zmíněno, že *„Rámcové cíle a záměry vzdělávání, obsažené v RVP PV, jsou vhodné i pro vzdělávání dětí od dvou do tří let. Je však nezbytné uvědomovat si specifika, související s dosahovanou úrovní ve všech oblastech vývoje dítěte.“* Na základě tohoto výroku jsou zde dále shrnuta vývojová specifika dvouletých dětí a zásadní rozdíly vůči dětem tříletým. Těmto aspektům jsme se věnovali již v první kapitole.

Dále je zde vyzdvihnuta pozice předškolního pedagoga, který se v očích dítěte stává rodičem v zastoupení. V závěru je zmíněna úloha vrstevníků v sociálním procesu a přístup ke hře a hračky. Mimo této úvodní charakteristiky vymezuje RVP PV konkrétní podmínky, které by měly být v rámci výchovně-vzdělávacího procesu v MŠ dodrženy. V RVP PV z roku 2021 se uvádí, že tyto podmínky vzdělávání jsou vyhovující, jestliže:

- *„Mateřská škola je vybavena dostatečným množstvím podnětných a bezpečných hraček a pomůcek vhodných pro dvouleté děti.*
- *Ve třídě s věkově homogenním uspořádáním pro dvouleté děti je použito více zavřených, dostatečně zabezpečených skříněk k ukládání hraček a pomůcek než ve třídě s věkově heterogenním uspořádáním. Tím je zajištěna bezpečnost dětí a předkládání přiměřeného množství podnětů pro tyto děti.*

- *Ve věkově heterogenní třídě jsou pro zajištění bezpečnosti jiným způsobem zneprístupněny bezpečnost ohrožující předměty. Ve třídě jsou nastavena dětem srozumitelná pravidla pro používání a ukládání hraček a pomůcek.*
- *Prostředí je upraveno tak, aby poskytovalo dostatečný prostor pro volný pohyb a hru dětí, umožňovalo variabilitu v uspořádání prostoru a zabezpečovalo možnost naplnění potřeby průběžného odpočinku.*
- *Mateřská škola je vybavena dostatečným zázemím pro zajištění hygieny dítěte.*
- *Šatna je vybavena dostatečně velkým úložným prostorem na náhradní oblečení a hygienické potřeby.*
- *Je zajištěn vyhovující režim dne, který respektuje potřeby dětí (zejména pravidelnost, dostatek času na realizaci činností, úprava času stravování, dostatečný odpočinek).*
- *Mateřská škola vytváří podmínky pro adaptaci dítěte v souladu s jeho individuálními potřebami.*
- *Dítěti je umožněno používání specifických pomůcek pro zajištění pocitu bezpečí a jistoty.*
- *Vzdělávací činnosti jsou realizovány v menších skupinách či individuálně, podle potřeb a volby dětí.*
- *Učitel uplatňuje k dítěti laskavě důsledný přístup, dítě pozitivně přijímá.*
- *V mateřské škole jsou aktivně podněcovány pozitivní vztahy, které vedou k oboustranné důvěře a spolupráci s rodinou.“ (Rámcový, 2021, s. 38 [online])*

Je potřeba si říct, že nejen odborníci si uvědomují, že pro dvouleté dítě je stále nejprospěšnější výchova v rodině. Pokud však situace donutí rodiče volit pro své dítě cestu institucionálního vzdělávání, mělo by být prostředí mateřské školy jak po stránce pedagogické, tak materiální upraveno tak, aby pružně reagovalo na potřeby těchto malých dětí, a do co nejvyšší míry zajišťovalo jeho zdárný psychický a fyzický vývoj (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 72).

3.2 Institucionální vzdělávání dvouletých dětí a legislativa

Abychom mohli efektivně zhodnotit aktuální podmínky, které jsou předškolní instituce povinny plnit, musíme se zaměřit také na zákonná nařízení. Jelikož se práce věnuje institucionálnímu vzdělávání dvouletých dětí, bude pro nás směrodatná aktuální podoba vybraných paragrafů školského zákona a dále vybrané části vyhlášky o předškolním vzdělávání, které se této problematice týkají.

Školský zákon: Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, je legislativní dokument který, stejně jako jiné zákony, vznikl na základě usnesení parlamentu České republiky. Školský zákon byl vydán 24. 9. 2004 a od této doby byl po 52. aktualizován, k posledním úpravám jeho znění došlo dne 1.2.2022 s platností do 30.9.2025. Hned první paragraf nám říká, že *„Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen "vzdělávání") uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství“* (Zákon č. 561/2004 Sb., 2021, §1, [online]).

Zákon je rozdělen do dvaceti částí. Prvních 10 se věnuje úrovním a typům vzdělávání, zbývající části mají charakter provozní, například financování škol, povinnosti ředitele, úkoly ČŠI atd. Předškolnímu vzdělávání se věnuje část druhá tohoto zákona, která nese tentýž název. V rámci školského zákona se jedná o paragrafy 33, 34, 34 a, 34 b a 35, mimo paragrafy je předškolní vzdělávání děleno do jednotlivých kapitol dle obsahu, pod nimiž následuje číslý označený výčet platných zákonných pravidel (Zákon č.561/2004 Sb., 2021, [online]).

Jelikož se tato práce zabývá institucionálním vzděláním dvouletých dětí, uveďme si aktuální znění zákona ve vztahu k těmto dětem.

„§ 34 Organizace předškolního vzdělávání

(1) Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku od 2 do zpravidla 6 let. Dítě mladší 3 let nemá na přijetí do mateřské školy právní nárok. Od počátku školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne pátého roku věku, do zahájení povinné školní docházky dítěte, je předškolní vzdělávání povinné, není-li dále stanoveno jinak“ (Zákon č. 561/2004 Sb., 2021, §34, [online]).

Je potřeba si říct, že od původního znění věty první před rokem 2016, kdy se uvádělo, že „*Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od 3 do 6 let*“ (Splavcová, Kropáčková, 2016, s.74), došlo již k druhé úpravě tohoto bodu. Nejprve v novele Školského zákona č. 178/2016 Sb., ve kterém byl tento výrok pozměněn takto: „*§ 34 odstavec 1 zní:*

(1) Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však pro děti od 2 let“ (Zákon č. 561/2004 Sb., 2016, [online]). A následně, o rok později, byl upraven v novele zákona č. 101/2017 Sb., kdy získal podobu dnes aktuálního, výše uvedeného znění (Zákon č. 561/2004 Sb., 2017, [online]).

Vyhláška o předškolním vzdělávání: Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, je právně závazný legislativní dokument vydaný MŠMT, který vychází ze zákona č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů, dále jen, školského zákona. Tato vyhláška byla poprvé vydána 11. 5. 2005 a od doby svého vzniku jedenáctkrát aktualizována, kdy poslední úpravy proběhly 1. 9. 2021.

Vyhláška je dělena do 9 paragrafů a kapitol dle obsahu nařízení. Pod každou kapitolou jsou opět uvedeny odstavce, označené čísly. Níže se zaměříme na body, které se týkají či přímo zmiňují děti mladší tří let, citované z poslední aktualizované verze vyhlášky č. 14/2005 Sb. (Vyhláška 14/2005 Sb., 2021, [online]).

„§ 2 Počty přijatých dětí ve třídách mateřské školy

(3) Třída mateřské školy se naplňuje do počtu 24 dětí.

(5) Za každé ve třídě zařazené dítě s přiznaným podpůrným opatřením čtvrtého nebo pátého stupně se nejvyšší počet dětí ve třídě podle odstavce 3 snižuje o 2 děti; to platí i v případě dítěte s přiznaným podpůrným opatřením třetího stupně z důvodu mentálního postižení. Nejvyšší počet dětí podle odstavce 3 se dále snižuje o 1 za každé dítě s přiznaným podpůrným opatřením třetího stupně, které není uvedeno ve větě první. Postupem podle věty první a druhé lze snížit nejvyšší počet dětí ve třídě nejvýše o 5.

*(6) Za každé ve třídě zařazené **dítě mladší 3 let** se do doby dovršení 3 let věku dítěte nejvyšší počet dětí ve třídě podle odstavce 3 snižuje o 2 děti. Postupem podle věty první lze snížit nejvyšší počet dětí ve třídě nejvýše o 6.*

(7) Snížení počtu podle odstavců 5 a 6 nelze za 1 dítě uplatnit souběžně. Snížení počtu dětí podle odstavců 5 a 6 se neuplatní u mateřské školy, které v jeho plnění brání plnění povinného

předškolního vzdělávání dítěte nebo dojde-li ke změně stupně podpůrného opatření u dítěte zařazeného ve třídě v průběhu školního roku“ (Vyhláška 14/2005 Sb., 2021, § 2 [online]).

Do vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, byl tento odstavec č. 6 k § 2 připojen již v roce 2016, třebaže s jeho účinností bylo počítáno až od 1. 9. 2020. Jednalo se o záměr MŠMT, které chtělo poskytnout zřizovatelům a vedoucím pracovníkům předškolních zařízení dostatek času na úpravu podmínek jak prostorových, tak i kapacitních a provozních (Novela vyhlášky, MŠMT, 2019, [online]). Vyhláška se o dětech mladších dvou let zmiňuje ještě v druhém a třetím odstavci paragrafu 5, který se týká péče o zdraví a bezpečnost dětí.

„§ 5 Péče o zdraví a bezpečnost dětí

(2) K zajištění bezpečnosti dětí při pobytu mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání, stanoví ředitel mateřské školy počet učitelů mateřské školy tak, aby na jednoho učitele mateřské školy připadlo nejvýše

a) 20 dětí z běžných tříd, nebo

b) 12 dětí ve třídě, kde jsou přítomny děti s přiznanými podpůrnými opatřeními druhého až pátého stupně nebo dětí mladší 3 let.

(3) Výjimečně může ředitel mateřské školy zvýšit počty dětí uvedené

a) v odstavci 2 písm. a), nejvýše však o 8 dětí, nebo

b) v odstavci 2 písm. b), nejvýše však o 11 dětí.“

3.3 Personální zajištění

Jelikož mateřské školy jsou, jak jsme již několikrát zmínili, výchovně-vzdělávací instituce, je potřeba se zaměřit také na personál, který se na výchově a vzdělávání podílí. V předškolním zařízení však s dětmi nepracují pouze pedagogičtí pracovníci, ale, a to zejména v posledních letech vlivem zavedení inkluzivního vzdělávání a novely školského zákona o vzdělávání dětí od dvou let, i pracovníci nepedagogičtí, kteří významnou měrou nepřímo přispívají k udržení úrovně vzdělávacího procesu a k pozitivnímu klimatu ve třídách.

3.3.1 Pedagogičtí pracovníci

Ředitel MŠ: Jedná se o vedoucího pracovníka předškolního zařízení, který je nadřízený všem zaměstnancům v MŠ. Ředitel plní funkci manažera, statutárního zástupce zařízení, ale v mnoha zařízeních také předškolního pedagoga s omezeným rozsahem přímé pedagogické práce. Řídí se právními předpisy, které mu ukládá legislativa. Z výčtu náplně jeho práce můžeme zmínit

například zajištění bezpečnosti v MŠ, spolupráci s rodiči, OSPOD, PPP, SPC, základní školou či jinými státními organizacemi, přijímání zaměstnanců, přijímání dětí k předškolnímu vzdělání, tvorba ŠVP, určování náplně práce zaměstnanců, kontrola kvality vzdělávacího procesu formou hospitací, organizace pedagogických a provozních rad, vedení dokumentace, tvorba školních směrnic a další (Dashöfer, Havelka, 2020, [online]).

Učitel mateřské školy: Učitelé mateřské školy jsou základní pilíře předškolního vzdělávání, se kterými přijde do kontaktu 90 % veškeré populace. Jedná se o zdravé, bezúhonné, morální a vzdělané profesionály, kteří formou hry zprostředkovávají dětem informace, které jsou základem pro další vzdělávání (Opravilová, 2016, s. 185). Přesnou definici, náplň práce a potřebnou kvalifikaci učitele mateřské školy lze najít v zákoně č. 563/2004 Sb., o předškolních pracovnicích a Bílé knize (Syslová, 2013, s. 20).

Třebaže je učitel mateřské školy pedagogem, dítě pouze nevzdělává, ale rovněž na něj i výchovně působí, proto by tuto funkci měla vykonávat osoba, která disponuje empatií, trpělivostí a laskavostí a je psychicky i fyzicky odolná. Tyto charakterové vlastnosti je však potřeba podpořit také odborným vzděláním (Opravilová, 2016, s. 185). Jelikož se jedná o odborníky v oblasti dětské psychologie, plní rovněž funkci diagnostiků, odborných poradců a terapeutů (Opravilová, 2016, s. 188).

Povinností učitele mateřské školy je se neustále vzdělávat například formou vzdělávacích kurzů (Opravilová, 2016, s.189), projevovat znalost a také se řídit kurikulárními dokumenty, pilíři EU, legislativou aj. Vzhledem k obsáhlosti by bylo záhodno, aby učitelé byli vysokoškolsky vzdělání, v současné chvíli jim však k výkonu profese stačí pouze vzdělání v oboru na úrovni středoškolské (Syslová, 2023, s. 22).

Asistent pedagoga: Jedná se o pedagogického pracovníka, který ve třídách mateřských škol pracuje na základě souhlasu krajského úřadu s žáky, kteří dle vyjádření školského poradenského zařízení spadají do kategorie osob se speciálními vzdělávacími potřebami. Mimo to však rovněž pomáhá učitelům i s ostatními žáky. Jedná se tak o druhého pedagoga ve třídě, pod vedením učitele. Tato pozice je garantována a poskytována státem, a tudíž placená ze státního rozpočtu pro podporu inkluzivního vzdělávání. Jeho náplň práce je určována ředitelem školy a jeho kvalifikaci rovněž upravuje zákon č. 564/2004 Sb., o pedagogických pracovnicích a o změně některých zákonů (Němec, Šimáčková, Hájková, 2014, s. 11). Konkrétně je asistent pedagoga definován v § 20 (Zákon č. 563/2004, 2016, [online]).

Speciální pedagog: Je to pedagogický pracovník, který působí ve speciálních mateřských školách, nebo ve třídách běžných MŠ, ve kterých jsou zařazeny minimálně 3 děti spadající do 1. stupně podpůrných opatření. Zajišťuje, aby těmto dětem byla poskytnuta nejvyšší možná míra rozvoje. Má rovněž úlohu diagnostika SVP a upravuje podmínky pro co nejvyšší míru integrace těchto dětí. Také spolupracuje se vzdělávacími a mimoškolními zařízeními, vytváří ŠVP a individuální vzdělávací plány, dále jen IVP, pro děti se SVP. Náplň práce opět určuje ředitel školy a jejich kvalifikaci zákon č. 564/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. S termínem Speciální pedagog se rovněž setkáme také ve vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů (Šablony MŠMT, 2014, [online]).

Školní psycholog: Jedná se o podpůrný pedagogický personál, se kterým se můžeme v MŠ setkat. Stejně jako je tomu v případě Speciálního pedagoga, tato profese bývá k vidění spíše v MŠ speciálních, ve speciálních třídách či ve třídách kde jsou více než 3 děti s 1. stupněm podpůrného opatření. Náplň práce určuje vedoucí pracovník, kvalifikaci opět upravuje Zákon o pedagogických pracovnících. Taktéž se pokouší o co nejvyšší rozvoj dítěte či dětí ve spolupráci s dalšími organizacemi. Ve třídě může být přítomen nejvýše jeden školní psycholog a jeho úkolem je sledovat klima třídy a celkové chování dětí, které dále diagnostikuje a následně nabízí odborné konzultace pedagogům i rodičům buď přímo v prostorách školy nebo i mimo ni. Proto jeho činnost rovněž spadá pod vyhlášku č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů (Šablony MŠMT, 2014, [online]).

3.3.2 Nepedagogičtí pracovníci

Školní asistent: Jelikož se jedná o sociálního pracovníka, který je zpravidla zaměstnán u neziskové organizace, charakterizuje tuto pracovní pozici zákon č. 108/2006, o sociálních službách. Tuto práci však může vykonávat i pedagogický pracovník. V MŠ působí na základě smlouvy. Financován je zpravidla částečně organizací, ve které je zaměstnáván, s příspěvím rodičů dítěte, o které pečuje. Na rozdíl od asistenta pedagoga, se kterým je často zaměňován, se školní asistent soustředí pouze na péči o jemu konkrétně přidělené dítě, kterému poskytuje nepedagogickou podporu (Němec, Šimáčková, Hájková, 2014, s. 11). Nejčastěji zprostředkovává sociální péči o děti stran nácviku oblékání a jiných sebeobslužných činností. Je prostředníkem mezi školou a rodinou dítěte a poskytuje učitelům v mateřských školách administrativní podporu, ale též organizační, při pobytu s dětmi mimo instituci. Přesná náplň a

rozsah práce je opět v dikci ředitele školy a odvíjí se podle specifik a potřeb svěřeného dítěte (Šablony MŠMT, 2014, [online]).

Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky: Chůva byla dříve chápána jako pečovatelka, která docházela do domu, kde se starala o dítě zpravidla útlého věku buď dlouhodobě, nebo jednorázově (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 18). Třebaže převážně v zahraničí je tato charakteristika práce chůvy dosud běžná, v kontextu českého předškolního institucionálního vzdělávání v MŠ je chůva, celým názvem Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky, chápána jako personální podpora učitelů k dětem mladším 3 let v kolektivu. Jedná se o pomocnici dítěte v oblasti sebeobsluhy, bezpečnosti a základních potřeb. Její přítomnost ve třídě je však podmíněna aktuálností šablon MŠMT a přítomností minimálně dvou dětí ve třídě, které dosáhnou 3 let až v druhé polovině školního roku. Jedná se o nepedagogického pracovníka, třebaže jeho funkci může zastávat i pedagogický pracovník, jehož kvalifikaci dle druhu zaměření udává Národní pedagogický institut České republiky. Mimo chůvy pro děti do zahájení povinné školní docházky tedy zpracovává také klasifikaci chův pro děti v dětské skupině a chův pro dětské koutky. Rozsah a náplň práce chůvám určuje opět vedoucí pracovník předškolního zařízení, se kterým mají chůvy podepsanu pracovní smlouvu nebo dohodu o pracovní činnosti.

Sociální pedagog: Tento název je zavádějící, neboť se nejedná o pedagogického pracovníka. V MŠ bývá přítomen jako podpora dětí, které jsou ohroženy školním neúspěchem. Aby mohla být tato profese zřízena v MŠ, musí být ředitelem vybrány minimálně 3 děti, které jsou ohroženy školním neúspěchem. Jedná se o děti z rodin, kde dochází k nedůslednému rodičovskému vedení, rodin sociálně slabých nebo těch, kde hrozí vyšší riziko sociálně-patologických jevů. Je to spojovací článek mezi rodinou a školou. Poskytuje škole informace o zázemí dítěte, díky čemuž mohou následně pedagogové zvolit vhodný přístup a kroky k nápravě. Sociální pedagogové také spolupracují s organizacemi, jakými jsou policie, zdravotnická zařízení, soudy a dalšími jimi podobnými. Provádí poradenství, pomáhá rodinám pracovat na zlepšení vzájemných vztahů a poskytuje komplexní vzdělávací podporu (Šablony MŠMT, 2014, [online]).

4 Institucionální péče a vzdělávání dvouletých dětí v Evropě

Jak jsme již zmiňovali v historii vývoje, došlo po revoluci k výraznému rozdílu v přístupu k institucionální výchově dětí mladších tří let u nás a v zahraničí. Na základě tohoto vývoje má dnes většina evropských zemí vytvořen funkční model vzdělávání, který efektivně spojuje pracovní seberealizaci žen a jejich rodinný život. Je nutné podotknout, že tyto a mnohé další země do úpravy předškolního vzdělávání investují mnoho financí, aby byl zajištěn jeho efektivní chod (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 22). V některých zemích, jakými jsou Anglie, Nový Zéland či Švédsko a Norsko vytváří vzdělávací programy a standardy pro děti dokonce mladší dvou let (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 65).

Na mezinárodní úrovni se touto problematikou zabývají tři organizace - EU, UNESCO a OECD, poslední zmíněná vydala v roce 2015 dokument *Starting strong IV*, jenž je volným pokračováním publikace z roku 2012, *Starting strong III*, ve které je uvedeno 5 strategií, které by měly vést k lepšímu sladění profesního a rodinného života, bohužel je třeba si uvědomit, že podmínky, tradice, historie, ekonomika, kultura či jiné aspekty jsou v každé zemi odlišné a co může fungovat na jednom území, nemusí být přenositelné na jiné. Stále však existují vzdělávací nástroje, které se dají uplatnit ve většině zemí (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 22). Tyto autorky uvádějí na stejné straně také podmínky, za jakých by mělo v ideálním případě probíhat vzdělávání dětí mladších tří let:

- *„Nizký počet dětí na jednu pečující osobu*
- *Celkové méně početné skupiny, v nich jsou zařazeny děti raného věku*
- *Upravené podmínky vzdělávání s důrazem na rozvoj sebeobsluhy a posilování samostatnosti dětí*
- *Dostatečný prostor pro adaptaci dítěte na nové prostředí*
- *Denní režim přizpůsobený potřebám dětí*
- *Úzká spolupráce s rodinou*
- *Podpora spoluodpovědnosti rodin za výchovu a vzdělávání dětí“*

Co se týče roviny personální, v zahraničí probíhá příprava učitelů MŠ především na středoškolské a vysokoškolské úrovni. Základní vzdělání je v současné době dostačující pouze v Rumunsku a na Maltě. Ve všech zemích však neustále probíhají novelizace a reformy. Středoškolské vzdělání v současné chvíli například postačuje učitelům učícím v Dánsku, Belgii, Lucembursku, Irsku, Portugalsku, Nizozemsku, Švýcarsku, Polsku a Maďarsku.

Naopak v Itálii, Velké Británii, Řecku, Finsku, Španělsku, Bulharsku a Švédsku bez vysokoškolského titulu děti raného věku učit nelze. V některých státech je možné získat profesní kvalifikaci jak na terciální úrovni, tak i univerzitní, a to například u nás, v České republice (Syslová, 2014, s. 23).

V následujících řádcích si uvedeme příklady několika Evropských zemí, abychom zjistili, do jaké míry mají strategii propojení profesního a rodinného života zvládnutou. U každého státu si rovněž uvedeme systém pobírání dávek od narození dítěte do doby jeho nástupu do instituce či do nástupu rodičů do zaměstnání, neboť jsou spolu tyto složky zpravidla úzce provázané.

Německo: Zde se vyplácí rodičovské dávky pouze po dobu 8 týdnů po porodu, což je nejméně ve střední Evropě. Nabídka předškolních zařízení je obdobná jako v České republice. Ve velké míře jsou zde také zastoupeny neziskové zařízení. V roce 2007 a 2008 vyšel zákon, jehož obsahem jsou možnosti sladění života pracovního a rodinného. Děti narozené v Německu mají od 1 roku zaručeno místo v MŠ, děje se tak na základě zákona z roku 2015.

Dánsko: V Dánsku mají systém dávek naprosto odlišný. Celková délka pobírání rodičovského příspěvku je 46 týdnů, které jsou variabilní. Po 14 týdnech od porodu může zbývající část čerpat kterýkoliv z rodičů anebo je možné zbytek příspěvku odložit, nejdéle však do doby, kdy dítě dosáhne 9 let. Další alternativou je čerpat místo posledních 5 týdnů rodičovské 10 týdnů, a přitom pracovat na půl úvazku, což je praktické z hlediska pozvolné adaptace dítěte na jesle a matkám je tím usnadněn návrat do pracovního procesu. Ženy nastupují do práce rok po porodu nebo i půl roku po něm, děti zde totiž mají již v tomto věku garantováno místo v institucích. U takto malých dětí se jedná o obcemi zřizované jesle nebo mikrojesle (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 23).

Norsko: Tento Pobaltský stát si velmi zakládá na rovnoprávnosti mezi muži a ženami. Toto smýšlení se tak rovněž odráží v systému rodičovských dávek. Ty jsou v základu vypláceny 44 týdnů. Pokud je matka ochotná akceptovat nižší sazbu, tak je možné prodloužení i na 54 týdnů. Na 12 týdnů z této doby rodičovské dovolené mají právo otcové a v 90 % případů tohoto práva skutečně využívají. Matky můžou po čas pobírání dávky pracovat na základě tzv. zvláštního režimu, třebaže v Norsku je vstřícnost k matkám a z nich vycházející úprava úvazků či pracovní doby naprostá samozřejmost. Instituce v Norsku jsou určeny pro děti od 1 roku, kdy jeden učitel má na starosti nejvýše 3-4 děti.

Švédsko: V této zemi můžeme rovněž vyzdvihnout snahu o rovnost mezi muži a ženami v průběhu rodičovské dovolené, která od porodu trvá po dobu 480 dní, kdy délka vyplácení se prodlužuje u vícečetného porodu na každé další dítě o 180 dní. Z tohoto výčtu musí každý z rodičů na RD strávit 60 dní, zbytek času je pak možné převést na druhého z partnerů nebo ho lze čerpat společně. Pobírání jde rovněž přerušit a vybrat posléze, nejpozději však do 8 let věku dítěte. Děti zde od roku a půl mohou navštěvovat komunální, státní nebo soukromé instituce, takzvané Předškolky, které se bez ohledu na zřizovatele musí řídit učebním plánem a jejich provoz financuje rovným dílem stát (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 24).

Finsko: Poslední ze zmíněných severských států rovněž významně začleňuje otce do rodičovského sociálního systému. Prvních 105 dní je určeno matkám, o zbývajících 158 pracovních, nikoli kalendářních, dní se již mohou s otci dělit. Muži mají právo na minimálně 18 pracovních dní z tohoto výčtu. Co se vzdělávání týče, klade si finské školství vysoké nároky, díky čemuž si získalo i světovou prestiž. Učitelé v předškolních zařízeních, zde označených jako denní domov, musí mít minimálně bakalářský titul, jedinou výjimku tvoří vychovatelé v miniškolách (většinou matky), kteří zde pracují na základě certifikátu o odborné způsobilosti. Finsko jde též příkladem stran vztahu k dítěti. Ve Finsku, ale také v Norsku, je jakékoli fyzické trestání dítěte naprosto nepřijatelné.

Francie: Ve Francii jsou matky povinny čerpat nejméně 8 a nejvíce 16 týdnů dovolené. Na 11 z těchto týdnů má právní nárok i otec. Matka nebo otec mohou zůstat na rodičovské dovolené i po dobu 3 let, nemají již však nárok na dávky. V této zemi je běžné umístit dítě do institucí, konkrétně do jeslí, již ve 3 měsících, anebo se spoléhat na služby chůvy. Ta pečuje o děti nejčastěji u sebe doma, neboť varianta, kdy chůva dochází za dítětem je velmi nákladná. Mateřské školy jsou zde také a každé dítě od 3 let zde má garantováno místo (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 25).

Nizozemsko: Situace v Nizozemsku je, co se vzdělávacích institucí týče, velmi ojedinělá. Od porodu dítěte je žena doma po dobu 10, či nejvýše 12 týdnů, následně se vrací do zaměstnání a dítě zhruba od 3 měsíců navštěvuje jesle, ve kterých pobývá až do 4 let. Na jesle přímo nenavazuje žádná instituce, neboť povinná školní docházka je zde až od 5 let. Rodiče tuto situaci obcházejí většinou tak, že dítě nastupuje do školy již ve 4 letech, nicméně první dva roky je výuka vedena volnějším a hravou formou (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 26).

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část této diplomové práce se skládá ze čtyř hlavních a jedné závěrečné části. V rámci těchto kapitol se formou kvalitativního šetření pokusíme nalézt odpovědi na námi zvolené výzkumné cíle, které si blíže popíšeme v 5. kapitole. V následující části se budeme věnovat výzkumnému nástroji a jeho použití v našem šetření. Zvolený výzkumný vzorek si detailně rozebereme v sedmé kapitole a celý výzkum nám uzavře analýza zjištěných poznatků a následná diskuse.

5 Výzkumné cíle

Náš kvalitativní výzkum se bude opírat o novely Školského zákona č. 561/2004 Sb. a vyhlášky č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání z roku 2016, které se týkají vzdělávání dětí mladších tří let v MŠ. Jelikož jsou tato ustanovení dosud platná, bude náš hlavní cíl, ale také ty dílčí, vycházet z těchto legislativních změn v předškolním vzdělávání po jejich zavedení a v současné době.

5.1 Hlavní výzkumný cíl

Náš hlavní cíl vychází právě z výše zmíněné vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně z odstavce č. 6 v § 2, který dosud říká:

„(6) Za každé ve třídě zařazené dítě mladší 3 let se do doby dovršení 3 let věku dítěte nejvyšší počet dětí ve třídě podle odstavce 3 snižuje o 2 děti. Postupem podle věty první lze snížit nejvyšší počet dětí ve třídě nejvýše o 6.“

Jelikož cílem této vyhlášky je evidentní snaha pomoci mateřským školám s naplňováním novely školského zákona, zajímalo nás, zda hodnotili vedoucí pracovníci vyhlášku jako významnou pomoc v organizaci předškolního vzdělávání a do jaké míry je jeho znění účinné i nyní, po téměř třech letech, kdy platí.

- **Hodnotili vedoucí pracovníci novelu vyhlášky o předškolním vzdělávání jako výraznou pomoc v organizaci předškolního vzdělávání?**
- **Je v současné době nařízení dostačující, nebo by sneslo úpravu?**

5.2 Dílčí výzkumné cíle

Jelikož novela vyhlášky byla reakcí ministerstva na úpravu Školského zákona, který ve zmíněném roce 2016 nově uváděl dvouleté děti jakožto účastníky předškolního vzdělávání (viz. Teoretická část, kapitola 3, odstavec 2: Institucionální vzdělávání dvouletých dětí a legislativa: Školský zákon), zajímal nás také názor řídicích pracovníků na tuto legislativní úpravu.

- **Jaké prvotní emoce a názory vzbudila u vedoucích pracovníků novela školského zákona z roku 2016 a proč?**

Zákony a vyhlášky jsou doplňovány a upravovány dle aktuální potřeby a situace. Školský zákon byl od doby svého vzniku aktualizován celkem 52krát, vyhláška o předškolním vzdělávání má těchto uprav za sebou celkem 11. Zajímalo nás tedy, jakým způsobem vedoucí pracovníci získávají informace týkající se legislativních změn a zda a do jaké míry je předávají svým zaměstnancům.

- **Kdo a prostřednictvím jakých informačních kanálů seznamuje vedoucí pracovníci o nadcházejících legislativních změnách?**
- **Seznamují vedoucí pracovníci své zaměstnance s legislativními změnami?**

Po změně Školského zákona bylo na místě uzpůsobit podmínky v mateřských školách právě dětem od dvou let. Na tento bod myslelo i ministerstvo. Na webových stránkách MŠMT² tak můžeme nalézt doplňující informace k výše zmíněné vyhlášce:

- *„Nejvyšší počet dětí ve třídě, který se snižuje za každé zařazené dítě mladší 3 let, je standardně 24 dětí, pokud udělil zřizovatel výjimku podle § 23 odst. 5 školského zákona, pak 28 dětí. Zřizovatel může tuto výjimku povolit pouze za předpokladu, že toto zvýšení počtu není na újmu kvalitě vzdělávací činnosti školy a jsou splněny podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví.*
- *Změna v § 2 vyhlášky byla přijata již v roce 2016, aby zřizovatelé měli čas 4 roky na to, aby tento nový požadavek právní úpravy zohlednili například rozšířením kapacit*

---

² <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/nejcastejsi-dotazy-k-predskolnimu-vzdelavani-aktualizace-k?highlightWords=nej%C4%8Dast%C4%9Bj%C5%A1%C3%AD+dotazy+p%C5%99ed%C5%A1koln%C3%ADmu+vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD>

mateřských škol, aby mohly být 2leté děti přijímány do mateřské školy a zároveň měly vytvořeny vhodné podmínky.

- *Změna v § 2 vyhlášky je účinná od 1. 9. 2020 a již před nabytím účinnosti je třeba činit kroky k tomu, aby ode dne účinnosti vyhlášky byl skutečný stav v souladu s vyhláškou. Je tedy nutné zohlednit platnou, a ještě neúčinnou úpravu již v rámci přijímacího řízení. Stejně tak tomu bylo např. i u rozšiřujícího se nároku na přijetí 4letých a 3letých dětí do mateřské školy“ (Novela vyhlášky, MŠMT, 2019, [online]).*

Řada provozních úprav se obešla bez velkého finančního zatížení. Předškolní instituce však musely a musí řešit i podstatně nákladnější úpravy, aby stále vytvářely optimální podmínky pro vzdělávání těchto dětí. Zajímalo nás tedy, zda stát, kraj či zřizovatel nabídli vedoucím pracovníkům v této věci pomocnou ruku, nebo se museli ředitelé spoléhat na jiné, či své vlastní zdroje. Dále chceme zjistit, zda funguje spolupráce s těmito subjekty i nyní.

- **Dostalo se vedoucím pracovníkům pomoci stran státu, kraje, zřizovatele, či jiné při naplňování podmínek daných legislativními změnami?**
- **Dostává se vedoucím pracovníkům pomoc i nyní?**

6 Výzkumný nástroj

Výzkumným nástrojem se nám v tomto šetření stává rozhovor, jelikož je mnohem komplexnější a k naší problematice vhodnější variantou než jiné výzkumné metody. Ke kvalitativnímu šetření jsme se uchýlili rovněž proto, že se v práci zaměřujeme na názory vedoucích pracovníků předškolních zařízení na Opavsku. Jedná se tedy o úzký výzkumný vzorek, v jehož rámci zaznamenáváme také emoční ladění ve vztahu k sledovaným záležitostem. Jelikož jsme potřebovali seznámit ředitele mateřských škol se zněním otázek předem, zvolili jsme strukturovaný rozhovor, který je jako jediný založen na předem připravených otázkách.

Otázek bylo zvoleno celkem 12 (Příloha č. 2) a seřazeny byly dle časového období. Prvních pět otázek bylo zaměřeno na legislativní situaci v minulosti, pak následovaly dvě otázky překlenovací, dále tři otázky k současnému stavu praktického fungování vyhlášky a poslední, závěrečná otázka, byla věnována vizi ředitelů do budoucích let ve vztahu k vzdělávání dětí mladších 3 let.

6.1 Popis výzkumné metody

Strukturovaný rozhovor, který jsme si pro tuto práci zvolili, spadá do diagnostických technik, které řadíme ke kvalitativním metodám. Přesnou definici této metody zmiňuje například dvojice autorů Roman Švaříček a Klára Šedřová, kteří ji ve své knize *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách* z roku 2007, popisují takto: *„Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů, založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu“* (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 17).

Z této definice je patrné, že se jedná o získání informací spojených s emočním prožíváním, který každý výzkumník vyhodnocuje na základě svého pocitu a chápání. Výsledky kvalitativního zkoumání tak nelze vyhodnocovat na základě statistiky či jiných matematických operací, což bývá častá chyba (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 16). Adekvátním cílem je tedy to, aby v závěru byl výzkumník schopen pochopit zkoumanou problematiku na té úrovni, jako ji vnímají a rozumí samotní zúčastnění.

V tomto typu výzkumu se nestanovují předem žádné hypotézy, ani proměnné. Po pravidelnostech výzkumník pátrá až po nasbírání dostatku informací z výzkumu. Hypotéza je tedy naopak výstupem našeho hodnocení, neboť kvalitativní analýza zpravidla zkoumá nějaký neprobádaný jev (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 24).

Z možností, které tato analýza nabízí, jsme si vzhledem k cíli zvolili rozhovor nebo též z anglického jazyka, interview, což je technika sběru dat, která vychází většinou z přímé komunikace s vybraným respondentem. Rozhovor je možné vést i nepřímě, telefonicky, musíme však zvážit, zda tento nepřímý kontakt nebude v kontraindikaci s výzkumnými cíli. Sběr dat probíhá na základě zaznamenávání odpovědí na otázky, které mohou, ale nemusí být připraveny dopředu od čehož se odvíjí i různé druhy rozhovoru. Důležité je interview neovlivnit osobními pohnutkami a názory. Tazatel by měl být nezaujatý a nestranný ke zkoumané problematice.

Tato kvalitativní metoda také musí splňovat určitá pravidla, abychom získali co nejvíce relevantních dat. Nejdůležitějším aspektem je věnovat rozhovoru vymezený a nerušený čas, na kterém by se oba zúčastnění, v případě individuálního rozhovoru, či více respondentů najednou, v případě skupinového rozhovoru, měli shodnout a předem se na těchto podmínkách domluvit. Místo konání rozhovoru je ideální zvolit příjemné a klidné. Rozhovor by neměl začínat ihned výzkumnými otázkami, ale je potřeba respondenta na výzkum naladit a uvést ho postupně do problematiky. K tomuto účelu nám napomohou formálnější otázky, které by měly uvozovat každý správný rozhovor. Při interview je potřeba postupovat uvolněně a nevtíravě.

Důležité je rovněž zaznamenávat získaná data buď písemně, nebo si je tazatel může nahrávat na diktafon. Je důležité respondenty o plánech se získanými informacemi i o způsobu zaznamenávání rozhovoru seznámit předem. Vzhledem ke zkoumanému jevu je též možné vydat se cestou standardizovaného, strukturně daného, nebo nestandardizovaného rozhovoru. Třebaže se tento typ nejvíce přibližuje běžné mezilidské komunikaci a volba otázek je volná, stále je potřeba, aby si tazatel hlídal meze zkoumaného problému (Podlahová, 2012, s. 93).

Protože v našem případě bylo potřeba seznámit vedoucí pracovníky s otázkami dopředu, zvolili jsme možnost strukturovaného rozhovoru. Pokud chceme zvolit tuto techniku a dosáhnout co nejrelevantnějších výsledků, je zapotřebí zvolit výzkumný vzorek co nejvíce náhodně. Jak už samotný název napovídá, má toto vedení rozhovoru předem danou strukturu neboli pořadí a znění otázek. Používáme ho v případě, že chceme zjistit například míru spokojenosti respondentů s nějakým systémem, či názor na nějakou záležitost. Můžeme postihnout i náměty

na případnou změnu či zlepšení systému atp. Jde v podstatě o předcítaný dotazník, na rozdíl od této kvantitativní metody však máme získaná data ihned k dispozici se 100 % návratností, přitom můžeme postihnout prožívání daného problému každým účastníkem. Odpovědi jsou také zpravidla více obsáhlé, protože je dotazovaný ušetřen od přepisu svých názorů a pohnutek do dotazníkového archu. Dále víme, kdo nám na konkrétní otázky odpovídá, což může být ale mnohdy nevýhodou v případě citlivých otázek, protože odpověď nemusí být natolik upřímná (Řízený strukturovaný rozhovor, 2015, [online]).

6.2 Před-výzkumná část rozhovoru

Abychom splnili náležitosti vedení rozhovoru, které jsme uvedli výše, bylo zapotřebí vedoucí pracovníky na rozhovor naladit a celkově jej uvést. Tento bod je velice důležitý pro nastolení uvolněnější atmosféry mezi tazatelem a respondentem, která je při sběru informací formou rozhovoru klíčová, neboť jsou respondenti při odpovědích mnohem více otevření a zároveň je tyto úvodní otázky lehce navedou k samotnému rozhovoru, což se mi při tomto výzkumu potvrdilo. Ředitelé byli s podobou formální části rozhovoru z jisté části seznámeni předem, protože byla rovněž součástí emailové zprávy, která nabádala vedoucí pracovníky k účasti (Příloha č. 1).

Konkrétně však tato část probíhala následovně. Telefonát v předem domluveném čase byl vždy iniciován námi. Po přijetí hovoru a představení jsme uvedli jako důvod telefonátu naši domluvenou schůzku, a to i přesto, že byl tento rozhovor domluven dopředu. Časový rozdíl mezi onou domluvou a samotným konáním byl mnohdy v řádech dnů, proto bylo příhodné se v prvních chvílích připomenout. Dále následoval dotaz, zda je možné přejít k výzkumu a jelikož si v tuto chvíli většina ředitelů chtěla nachystat námi zasláný dokument s otázkami, využili jsme tohoto prostoru pro nabídku informací směřovaných k naší osobě, studiu či případným nesrozumitelnostem v chystaném výzkumu. Této možnosti využila pouze jedna paní ředitelka, kterou zajímalo dosažené pedagogické vzdělání a působení v předškolním zařízení před rodičovskou dovolenou.

Po tomto úvodu jsme vedoucí pracovníky opět upozornili, že rozhovor bude nahráván a všechna konkrétní místa a jména budou smyšlená či zmíněna opisem, aby byla zachována anonymita. Po potvrzení tohoto sdělení bylo spuštěno nahrávání. V tuto chvíli přišla řada na otázky, které již ředitelé znali z předem zasláné zprávy. První otázka se týkala profesní pedagogické dráhy každého z ředitelů, kdy se nám jednalo o míru pedagogických a řídicích zkušeností. Další

otázka nám měla učinit vřelost do zařízení, které daný vedoucí pracovník spravuje a poslední nás měla seznámit se zkušenostmi s dětmi mladšími tří let v těchto zařízeních nejen nyní, ale také v minulosti. Tyto před-výzkumné otázky pro nás byly jednak zdrojem informací, jež jsou obsahem kapitoly č. 7, výzkumný vzorek, ale rovněž hezky navedly tyto pracovníky k následujícím výzkumným otázkám, u některých do takové míry, že tato fáze rozhovoru trvala déle než samotná výzkumná část a informace z ní získané, mnohdy nad rámec této práce, nám jistě budou k užítku i v budoucích letech.

6.3 Vlastní strukturovaný rozhovor

Tato hlavní část výzkumu volně navazuje na předchozí před-výzkumnou část. I s otázkami z této fáze byli ředitelé seznámeni předem, a to jak s jejich zněním, tak i s jejich celkovým počtem. Otázek bylo položeno celkem 12 a vztahovaly se částečně k novele školského zákona z roku 2016, ale především k vyhlášce č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání ve znění pozdějších předpisů, konkrétněji k paragrafu 2 a v roce 2016 nově vloženému odstavci č. 6.

Veškeré položené dotazy byly otevřené. Otázky byly ředitelům předčítány a jejich myšlenkový tok jsme se snažili nepřerušovat, pokud se však znění odpovědi ubíralo mimo téma nebo výpověď tematicky spadala k jiné otázce, byli jsem nuceni ředitele usměrnit či přerušit. Nutno podotknout, že výpovědi respondentů byly velmi barvitě, a třebaže část otázek byla směřována do minulosti, vzpomínky byly v tomto směru velice živé. Stále se jedná o aktuální a palčivé téma. Na minulost odkazovalo prvních 5 uvedených otázek, které byly pokládány v tomto znění:

- 1) V roce 2016 byla zveřejněna novela Školského zákona, následovaná vyhláškou, která upravovala pravidla předškolního vzdělávání dětí od 2 let. Podělíte se s námi o svůj názor/postoj na tuto část novely v tu danou chvíli?**
- 2) Jakým způsobem a kdy jste byl/a jako vedoucí pracovník o změně informován/a?**
- 3) Jak a kdy jste s touto informací seznámili zaměstnance?**
- 4) Co bylo potřeba upravit či akutně řešit ve Vašem zařízení mezi roky 2016-2020, než vzešla v platnost novela vyhlášky o předškolním vzdělávání?**
- 5) Dostalo se Vám, jako předškolnímu zařízení, nějaké pomoci ke zdárnému splnění podmínek vyhlášky? Myšleno stran ministerstva, kraje, zřizovatele či jiné?**

Odpověď na první otázku si kladla za cíl zjistit bezprostřední emoce a názory vedoucích pracovníků na legislativní změny v předškolním vzdělávání. Další dvě sledovaly informační kanály, kterými se vedoucí pracovníci dozvídají o legislativních změnách a o předávání nabytých informací zaměstnancům. Čtvrtá a pátá otázka pak měla za úkol postihnout míru podpory a pomoci s naplňováním cílů stanovených vyhláškou stran státu, kraje, obce, či jiné.

Následující dvě otázky tvořily předěl mezi minulostí a současnou situací a zněly následovně:

6) Jak hodnotíte zájem rodičů dvouletých dětí o předškolní vzdělávání ve Vaší MŠ?

Jedná se o vzrůstající zájem, klesající, či spíše konzistentní?

7) Vzpomenete si na případnou komplikaci, se kterou jste se v začátcích potýkal/a, a dnes již neplatí?

Otázka číslo 6 by nám měla učinit vzhled do situace po změně školského zákona, který nyní přesně specifikuje, že jsou děti do MŠ přijímány od 2 let. Zajímá nás tedy, zda došlo k nárůstu zájmu o tuto instituci stran rodičů v průběhu let 2016-2023. Sedmá otázka zkoumá problémy, které byly aktuální pouze v minulosti, ale do dnešních dní nepřetrvávají, což by značilo ideální zapracování nového nařízení.

8) Mohl/a byste vyzdvihnout jednu věc, vztahující se k těmto legislativním změnám, která je pro Vás i dnes problematická či jinak ztěžuje řídicí proces?

9) Jaké klady spatřujete v tomto nařízení?

10) Jak je to s podporou nyní, dostává se Vám jí? Případně od jakého zřízení?

11) Spolupracujete a radíte se s kolegy, vedoucími pracovníky předškolních zařízení, ve Vašem okolí?

Tyto čtyři otázky v našem rozhovoru byly směřovány na současnou situaci v zařízení s ohledem na naplňování novely školského zákona a vyhlášky. Zda můžeme po téměř třech letech od zavedení novely vyhlášky hovořit o přínosné legislativní změně či nikoli nám odhalí otázky č. 8 a 9. Otázka číslo 10 je reakcí na míru podpory, která se vedoucím pracovníkům dostává v současné době. Získané odpovědi nám poskytnou srovnání s otázkou č. 5, jejímž obsahem byla tatáž situace v minulosti. Poslední otázka, vztahující se k aktuální situaci, se zabývá taktéž rovinou spolupráce, ale té probíhající mezi vedoucími pracovníky, neboť nás zajímá, jak funguje tento kanál zdroje informací a do jaké míry je využíván jednotlivými řediteli a proč.

12) Najde se něco, co byste konkrétně Vy v nařízení změnil/a, či zlepšil/a, do budoucích let, aby fungovalo lépe?

Tato otázka je jako jediná z nabízených směřovaná do budoucích let. Jejím výsledkem by tak měly být vize vedoucích pracovníků a jejich návrhy na řešení případných zjištěných nedokonalostí aktuálního znění vyhlášky či doplnění obsahu vyhlášky o nové nápady, které výraznou měrou přispějí ke zlepšení klimatu v předškolních zařízeních.

Po dokončení této výzkumné části bylo zastaveno nahrávání a z mé strany došlo k opětovnému poděkování za poskytnutý rozhovor. Většina vedoucích pracovníků následně projevila zájem o tuto zhotovenou diplomovou práci, což jim bylo s radostí přislíbeno, neboť to znamená, že je zajímavá názor a nazírání na legislativní situaci stran jiných kolegů z okresu. Také nám z jejich strany byla nabídnuta možnost je kontaktovat v případě dalších dotazů. Po této informaci zpravidla následoval krátký neformální rozhovor a závěrečné rozloučení.

7 Výzkumný vzorek

Při hledání ideálních respondentů, kteří jsou znalí předškolních zákonů a zároveň se pohybují v praxi padla volba na jedinou možnou skupinu a tou jsou ředitelé mateřských škol. Konkrétně jsme se v naší práci zaměřili na vedoucí pracovníky běžných veřejných předškolních zařízení na Opavsku. Určení lokality a profesního zařazení však nebylo poslední podmínkou, kterou bylo potřeba splnit. Jelikož se nám ve výzkumu jedná o srovnávání dvou období, bylo zapotřebí, aby oslovený vedoucí pracovník byl ve funkci ředitele minimálně od roku 2016, ideálně však ještě déle. Kontraindikací k účasti nebyla ani nepřítomnost dítěte mladšího tří let v zařízení, jelikož se otázky zaměřují na názory vedoucích pracovníků především na změny v předškolní legislativě.

Nyní jsme však stáli před otázkou, jakým způsobem vedoucí pracovníky namotivovat k účasti. Víme, že ředitelé mají v rámci pracovního dne vymezenou chvíli na administrativní činnosti, ale jelikož je tato doba u každého vedoucího pracovníka variabilní, předem jsme zavrhlí telefonáty, které by mohly zastihnout vedoucí pracovníky v nevhodném čase. Zvolili jsem tedy cestu elektronickou. (Příloha č. 1)

V první fázi jsme obeslali náhodných 10 předškolních ředitelství na Opavsku a tento stav jsme navyšovali s ohledem na odezvy. Jelikož jsme nechtěli, aby ředitelé nabyli pocitu, že budou zkoušeni z legislativní znalosti, byl součástí emailu také dokument (Příloha č. 2), který uváděl nejen znění výzkumných otázek, ale také celé schéma průběhu schůzky. Například to, že rozhovor proběhne telefonicky a anonymně. Tento přístup byl zvolen s ohledem na citlivost sdělovaných údajů, s cílem o co největší otevřenost těchto pedagogických pracovníků. Volba byla vhodná i z toho důvodu, že měli ředitelé více času na to, aby si promysleli odpovědi a poskytli nám tak více cenných informací. S řediteli, kteří byli ochotni se účastnit výzkumu, jsme se následně po předchozí domluvě telefonicky spojili a následně jsme si stanovili termín samotného provedení výzkumu.

V rámci sběru dat bylo osloveno i několik ředitelů (mužů), ale bohužel bez odezvy. Celkem se nám podařilo získat výpovědi od 5 respondentek. Tento výsledný vzorek nabízí průřez různými typy běžných veřejných mateřských škol s celodenním provozem v tomto okrese. Na otázky mi odpovídaly paní ředitelky z měst i vesnic, které spravují předškolní zařízení, kde probíhá vzdělávání v rámci jedné budovy, ale i takové, které spravují také další odloučená předškolní pracoviště. Lišily se také počty a věkové uspořádání spravovaných tříd a personální zastoupení.

Dále se paní ředitelky odlišovaly vzděláním, délkou praxe a též rozdílnými zkušenostmi před nástupem do funkce i ve funkci. Velikost a rozsah spravovaných zařízení, a to nejen předškolních, jsou také různorodé a jelikož se jednalo o rozličné obce, lišil se také zřizovatel. Věřím tedy, že takto pestrý vzorek nám jistě zvládne poskytnout relevantní informace.

Jméno řídicích pracovníků bylo s ohledem na přislíbenou anonymitu nahrazeno jiným dívčím jménem, které bylo u každé vedoucí pracovníce zvoleno tak, aby iniciála smyšleného jména těchto pěti pracovníků vytvořila slovo ŠKOLA. Jejich seřazení vycházelo z časové chronologie poskytnutí rozhovoru. Místo působení dané vedoucí pracovníce je zde uvedeno opisem, a to jak přímo v praktické části, tak v příloze č. 3, kde jsou umístěny přepisy rozhovorů. Konkrétní místa a některá osobní jména, zmíněná ředitelkami v rozhovoru, jsou opět uvedena opisem nebo je označuje pouze počáteční písmeno zmíněného slova.

7.1 Charakteristika respondentky č. 1: paní ředitelka Šárka

Paní Šárka byla prvním vedoucím pracovníkem, který nám přislíbil účast na tomto výzkumu. Komunikace s touto paní ředitelkou byla velmi příjemná a pozitivní.

Rozhovor probíhal formou telefonátu a byl velmi výmluvný, neboť celkový čas rozhovoru, jehož celé znění je k nahlédnutí v příloze č. 3, byl 45 minut. Kromě informací, které byly potřebné pro zhotovení výzkumu se s námi podělila o mnoho užitečných rad a postřehů dalece nad rámec výzkumu, se kterými se setkává v každodenní práci a učinila nám tak lepší vhléd do této náročné profese.

Profesní životopis

Její cesta k povolání ředitele mateřské školy byla dlouhá, a ne zrovna přímočará, s sebou ale nesla spoustu zkušeností, které v současné době každodenně zúročuje v řídicím procesu. Paní Šárka pochází z učitelké rodiny, neboť její maminka pracovala celý život právě jako ředitelka mateřské školy. Mohlo by se zdát, že tento faktor byl pozitivní inspirací, ale není tomu tak. Jelikož viděla, co vše musí její maminka řešit, snažila se pedagogice vyhnout. Pracovala na různých pracovních pozicích v hoteliérství, sociální a ekonomické sféře a dalších, než dospěla k rozhodnutí přihlásit se na pedagogickou školu v Krnově, kterou studovala dálkově. Po studiu nejprve pracovala jako učitelka, a to v součtu celkem 15 let. Jednalo se o městské mateřské školy, kde působila zpravidla v homogenních třídách u nejmladších dětí. Jedna z těchto školek stála na principech programu Začít spolu, což ji velice oslovilo.

Při práci si rozšířila vzdělání studiem na Ostravské univerzitě o bakalářský titul a během mateřské dovolené si zdokonalila profesní kompetence, když se stala spoluzakladatelkou firemního zařízení, dnes by se jednalo o dětskou skupinu, které bylo zřízeno při nemocnici a placeno z Evropských dotací, protože splňovalo potřebné podmínky. Cílem byla péče o děti lékařů a sester (provoz od 06:00 do 18:00) a věk nebyl omezen, což znamená, že se zde paní Šárka ve velké míře setkávala s dětmi mladšími 3 let. Dalším přínosem do dnešních dní bylo rovněž to, že dostala možnost ve spolupráci s projektovým manažerem vybrat veškerý nábytek, pomůcky, hračky, zařídit výdejnu stravy, obstarat patřičné legislativní náležitosti a jiné, aby zařízení splňovalo všechny potřebné provozní podmínky.

Nedlouho po návratu do zaměstnání došlo ke změně vedení a veškeré nastavené principy upadaly. Paní Šárce zde scházela motivace stran paní ředitelky či pedagogické vedení, což se jí nelíbilo a ze svých pocitů se vypsala v článku, po jehož zveřejnění se paní ředitelka snažila paní Šárku prostřednictvím psychické i profesní šikany dovést k výpovědi. Jelikož se v daném městě jednalo o velmi vlivnou osobu, bylo zřejmé, že paní Šárka musí hledat místo v jiném městě či na vesnici a třebaže nikdy nechtěla jít ve šlépějích své maminky, přihlásila se do konkurzu na ředitele školy, neboť po všech těchto zkušenostech toužila vytvořit mateřskou školu k obrazu svému, ve které bude příjemně nejen všem dětem, ale především všem pracovníkům, což se jí skutečně povedlo a zdá se, že úspěšně daří i nadále.

Spravovaná zařízení

Paní Šárka je vedoucím pracovníkem mateřské školy v menším městě se třemi odloučenými pracovišti na vesnicích. Kmenová školka má 4 homogenní třídy, odloučená pracoviště jsou jednotřídní a heterogenní. Pod její vedení rovněž spadá velká jídelna, která připravuje jídlo nejen těmto spravovaným předškolním zařízením, ale i jiným školám v okolí a cizím strážníkům. Dohromady se jedná o 650 strážníků. Celkový počet zaměstnanců, které má paní Šárka pod sebou je 35.

Dvouleté děti v zařízení

V letošním roce se do předškolního zařízení dostaly pouze dvě dvouleté děti, které navštěvují jedno z odloučených pracovišť. Jedná se o děti, které dosáhly 3 let zkraje školního roku. Po dohodě se zřizovatelem byla snížena kapacita MŠ z 28 na 24 dětí převážně z důvodu vzrůstajícího počtu dětí se SVP, které mnohdy nemají přiřazeného asistenta pedagoga z důvodu nepřiznání problémů ze stran některých rodičů.

Před vyhláškou fungovala v kmenové MŠ samostatná třída pro dvouleté děti. Všechny mateřské školy paní Šárka vybavila přebalovacími pulty, hračkami pro děti do 3 let, nočníky, dále upravila výšku záchodků, povolila pleny, zhotovila přílohu k ŠVP pro tyto děti s jemným apelem na rodiče, že takto malým dětem je nejlépe doma, neboť s umístováním dětí mladších tří let do předškolních zařízení nesouzní. Dále upravila dětem režim dle jejich vývojových potřeb. Prodloužila jim čas na jídlo a upravila skladbu jídelníčku a porcování, dále prodloužila délku spánku, zkrátila pobyt venku, kde nechala také zbudovat záchodky, upravila požární poplachové směrnice, pedagogové se překrývali už od 8:45, od 8:00 byla přítomna chuva. Rodiče se mohli účastnit výchovně vzdělávacího procesu a být k ruce pedagogům.

7.2 Charakteristika respondentky č. 2: paní ředitelka Kateřina

Druhým vedoucím pracovníkem, se kterým jsem vedla rozhovor, jehož celé znění lze nalézt v příloze č. 3, byla paní Kateřina. Celý telefonát probíhal velmi uvolněně. Určitý podíl na tom jistě nese i fakt, že se s touto paní ředitelkou znám osobně, naše vzájemné vztahy však fungují na formální rovině. Paní Kateřina mi odpověděla pohotově na všechny otázky a celý rozhovor trval půl hodiny.

Profesní životopis

Paní Kateřina na rozdíl od paní Šárky věděla, že se chce stát pedagogem, než se však dostala k pozici ředitele nejen mateřské, ale i základní školy, prošla si různými pedagogickými obory a druhy studia. Nejprve se shlédla v práci předškolního pedagoga, proto po základní škole nastoupila na Střední pedagogickou školu v Novém Jičíně, kde v roce 1980 úspěšně odmaturovala a stala se paní učitelkou ve vesnické mateřské škole. Zde působila dva roky, po niž následoval odchod na mateřskou dovolenou. V roce 1984 se navrátila do stejné funkce, ale ve vedlejší vesnici, které od této chvíle, dodnes, zůstává věrná.

V roce 1996 se rozhodla rozšířit své dosavadní vzdělání a při práci si dodělala obor Speciální pedagogika v Ostravě, na jehož základě získala titul bakaláře. Již rok po zahájení studia, došlo u paní Kateřiny i k profesní změně, kdy se stala paní učitelkou na nižším stupni Základní školy. Jelikož ji tato práce naplňovala více než ta v mateřské škole, začala v roce 1999 studovat Učitelství 1. stupně rovněž v Ostravě, kde získala magisterský titul. Základnímu vzdělávání mladších žáků zůstala věrná i poté, co se v roce 2010 stala zástupkyní ředitele. Toto už však byl pouze krůček k tomu, aby se o dva roky později zkusila přihlásit do konkurzu na ředitele, který vyhrála a působí zde, na této pozici, dodnes.

Spravovaná zařízení

Základní škola a mateřská škola pod správou paní Kateřiny je příspěvkovou organizací. Škola je umístěna v malé vesnici v okrese Opava. Kromě školských zařízení vede paní Kateřina také školní jídelnu a školní družinu. Předškolní zařízení se dělí na dvě oddělení. Jedna třída MŠ se nachází v budově základní školy, celková kapacita tohoto oddělení je 28 dětí ve věku od 3 do 7 let. Vzdělávací činnost zde zajišťují dvě paní učitelky, z nichž jedna je současně zástupkyní ředitelky pro mateřské školy a dále zde působí také jeden asistent pedagoga pro dítě se SVP a jedna paní učitelka se zkráceným úvazkem na 3,5 hodiny, která jednou týdně vyučuje namísto paní zástupkyně, která se v této době potřebuje věnovat nezbytné administrativě.

Odloučené předškolní zařízení je rovněž heterogenní, s kapacitou 22 dětí od 2 do 7 let. Vzdělávání dětí mladší tří let se zde uskutečňuje dle kapacitních možností. V současné chvíli se o vzdělávání dětí starají dvě paní učitelky.

Dvouleté děti v zařízení

Děti mladší tří let navštěvovaly MŠ běžně již před vyhláškou, vždy se však jednalo o ty, které zpravidla dosáhly tří let začátkem školního roku. Obě třídy v této MŠ jsou heterogenní, z celkového počtu se to tedy týkalo vždy nanejvýše tří dětí. Po roce 2020 byl na odloučené pracoviště, které má vhodnější podmínky pro výchovně-vzdělávací proces takto malých dětí přijat k předškolnímu vzdělávání čerstvě dvouletý chlapeček, trvale žijící v jiné obci, kterému byla ze šablon poskytnuta chuva. V tomto školním roce a tomto čase (únor 2023) jsou již všechny děti v obou třídách mateřských škol starší tří let.

7.3 Charakteristika respondentky č. 3: paní ředitelka Olina

Třetí ředitelkou, která zareagovala na mou emailovou výzvu k výzkumu byly paní Olina. Rozhovor opět probíhal formou telefonátu a celková doba hovoru činila téměř 21 minut. I v tomto případě je přepis celého rozhovoru v příloze č. 3. Jako jediná z vedoucích pracovníků využila v úvodu naší vzájemné komunikace možnost zeptat se blíže na mé pedagogické působení a studium. Odpovědi na otázky byly obsáhlé a bylo patrné, že vyhláška dosud u paní Oliny vzbuzuje silné emoce.

Profesní životopis

Paní Olina nastoupila na pozici učitelky v mateřské škole ihned po úspěšném složení maturity na střední pedagogické škole v roce 1980. Od této chvíle zůstávala věrná své profesi

předškolního pedagoga, a to až do roku 2007, kdy se stala ředitelkou mateřské školy. V průběhu tohoto času působila na různých pracovištích a jelikož se ve školství pohybuje již 43 let, tak i napříč různými obdobími. Tyto získané zkušenosti se tak paní Olině staly pedagogickým základem, který může každodenně zúročovat v řídicím procesu.

Jelikož v profesi vedoucího pracovníka je nezbytné disponovat i znalostmi manažerskými, rozhodla se tyto kompetence získat dalším studiem. V průběhu výkonu funkce se přihlásila na Univerzitu Palackého v Olomouci, kde vystudovala obor Školský management a mimo nových vědomostí, pro práci ředitele mateřské školy stěžejních, získala rovněž i titul bakaláře.

Spravovaná zařízení

Paní Olina stojí ve vedení velké městské mateřské školky uprostřed sídliště. Celková kapacita předškolního zařízení činí 150 dětí, které jsou rozděleny do 6 tříd v rámci jedné budovy. Uspořádání tříd je homogenní, jedná se tedy o dvě třídy malých dětí, 2 třídy středních dětí a 2 třídy dětí předškolních a s OŠD. Kapacita jedné je běžně 28 dětí, v případě, že jsou zde umístěny děti se SVP či dvouleté, tento stav je ponížen. V současné chvíli je ve školce zaměstnáno 13 učitelek, 6 provozních pracovníků, 2 asistenti pedagoga a 2 školní asistenti, kteří vykonávají funkci chůvy.

Dvouleté děti v zařízení

O tuto školku byl stran rodičů dětí raného věku vždy velký zájem. Jelikož se jedná o městskou sídlištní školku s heterogenními třídami, obvykle se zde dostávaly i děti mladší tří let, zvláště když klesla populace a bylo potřeba zachovat kapacitu. Běžně se jednalo přibližně o 10 dětí mladších 3 let na jednu třídu malých dětí. Na tomto základě paní ředitelka ihned po zavedení šablon zřídila do tříd chůvy, aby co nejvíce usnadnila výchovně-vzdělávací proces nejen dětem, ale také pedagogům. Ačkoli zřizovatel této mateřské školy běžně vyvíjí nátlak na vedení, aby takto malé děti přijímala, v letošním roce nastal obrat, neboť došlo k nárůstu populace a přednostně bylo potřeba přijímat ke vzdělávání děti od tří let, což znamená, že je dle slov paní ředitelky nyní v MŠ nejméně dvouletých dětí za posledních 10 let, konkrétně se v letošním školním roce jedná o 3 děti.

7.4 Charakteristika respondentky č. 4: paní ředitelka Lucie

Čtvrtým vedoucím pracovníkem je paní ředitelka mateřské školy v obci s rozšířenou působností, Lucie. S touto paní ředitelkou se znám rovněž osobně, ale v tomto případě i

neformálně. Rozhovor probíhal opět prostřednictvím telefonního hovoru, který byl nahráván a jehož celková doba trvání činila 25 minut. Paní ředitelka neměla problém sdělit své pocity a na otázky odpovídala emotivně, ale věcně o čemž je možné se přesvědčit v příloze číslo 3, kde je celý přepis našeho rozhovoru.

Profesní životopis

Paní ředitelka Lucie, měla stejně jako paní Šárka, pedagogický základ v rodině. Její tatínek dělal celý život učitele a třebaže se nejednalo o předškolního pedagoga, touha věnovat se výchově a vzdělávání se přenesla i na paní Lucii. O svém působení v dospělosti měla jasno, učarovala ji práce s malými dětmi. Ihned po ukončení základní školy nastoupila na Střední pedagogickou školu v Krnově, kde studovala obor Předškolní pedagogika. V roce 1990 úspěšně odmaturovala, a ještě tentýž rok nastoupila jako předškolní pedagog do mateřské školy, ve které pobývá doposud, dnes již jako paní ředitelka. Své vzdělání si nadále rozšířila studiem na Ostravské univerzitě, kde získala titul bakalář v oboru Pedagogika předškolního věku a dále oborem celoživotního vzdělávání Studium pro ředitele škol a školských zařízení, po jehož absolvování získala potřebné kompetence potřebné pro kvalitní vykonávání své profese.

Spravovaná zařízení

Paní Lucie je vedoucím pracovníkem v mateřské škole, která je umístěna v menším městě s rozšířenou působností. Celkově má předškolní zařízení 6 tříd. Pět tříd se nachází v hlavní budově a jejich složení je heterogenní. Poslední třída byla zřízena v budově základní školy a je určená pouze pro nejstarší děti. Společně s paní Lucií se o výchovně-vzdělávací proces stará 11 předškolních pedagogů. V MŠ se také můžeme setkat se školním asistentem, který zde pomáhá dětem, které jsou ohroženy školním neúspěchem (jedinci ze sociálně slabých rodin, ohrožení nedůsledným rodičovským vedením aj.) a dále je zde přítomen také jeden asistent pedagoga, který byl přidělen k dítěti se SVP.

Dvouleté dítě v zařízení

Jedná se o jedinou mateřskou školu v našem výzkumném vzorku, ve které, po čas působení paní Lucie ve funkci, nikdy nebylo přijato ke vzdělávání dítě mladší tří let, a to z kapacitních důvodů. Tato informace však pro náš výzkum není závadou, neboť se nám jedná o průměrný vzorek napříč mateřskými školami v okrese Opava, kde bychom našli takovýchto příkladů jistě více. V této práci se nám jedná především o názor na legislativní změny. Nepřítomnost těchto

děti v zařízení by tak neměla být výraznou kontraindikací k účasti na rozhovoru a jeho zdárném vyhodnocení.

7.5 Charakteristika respondentky č. 5: paní ředitelka Adéla

Paní ředitelka Adéla je posledním vedoucím pracovníkem, který se zapojil do průzkumu. Nahrávaný telefonát s touto paní ředitelkou měl celkovou stopáž 23 minut. Paní Adéla neměla problém sdělit své stanovisko k současné legislativní situaci, čemuž také odpovídala obsáhlost zaznamenaných odpovědí. V příloze č.3 je umístěn celý přepis rozhovoru s paní ředitelkou Adélou.

Profesní životopis

Cesta paní Adély k profesi ředitele mateřské školy byla v podstatě záležitostí přirozeného běhu událostí v kombinaci s profesními ambicemi jejích rodičů. Po absolvování studia na gymnáziu stála paní Adéla před možnostmi vydat se na dráhu lékaře, právníka, nebo učitele. Jelikož se již na gymnáziu věnovala hudbě, sborovému zpěvu a sportům chtěla získané dovednosti i nadále zúročovat, tudíž pedagogika jednoznačně zvítězila. Dodělala si tedy jednoletou pedagogickou přípravu a začala učit v mateřské škole. Během svého působení jako učitelka vystřídala celkem tři pracoviště. V roce 1990 byla paní Adéle učiněna nabídka, zaujmout post ředitele v nedalekém městě, kterou přijala. Po několika letech se pak přesunula na současné působiště. Letos v únoru tak oslavila 33 let ve funkci ředitele předškolního zařízení.

Spravovaná zařízení

Paní ředitelka Adéla dlouhá léta vede mateřskou školu ve velkém městě. Tato škola má tři třídy, které jsou spíše heterogenní, nicméně ne tak jednoznačně, jak je tomu v jiných mateřských školách. Důvod je prostý, každá z těchto 3 tříd má jinou kapacitu. Děti jsou do nich tedy umisťovány na základě data narození. V patře se nachází třída, kterou z hlediska bezpečnosti (chůze po schodech) navštěvují děti s OŠD a dále nejstarší předškolní děti do celkového počtu 28. Ty děti, které se do této třídy již kapacitně nevejdou, navštěvují druhou ze tříd, která se naplňuje do počtu 24 dětí, tento kolektiv je doplněn do celkového počtu středně starými dětmi a tímto způsobem funguje i třída nejmladších 20. Zde se na základě věkové skladby dětí v daném školním roce vzdělávají zpravidla děti tříleté, případně doplněné o ty mladší tři let. V této nejmenší třídě je trvale přítomna i chůva. Celkové personální složení je tedy šest pedagogů po dvou na každé třídě, asistent pedagoga u dítěte se SVP a již zmíněná chůva.

Dvouleté děti v zařízení

V současné době (únor 2023) jsou všechny děti navštěvující tuto mateřskou školu starší tří let, jelikož však v tomto roce nastoupily dvě děti, které těchto tří let dosáhly až v průběhu února byla splněna podmínka pro působení chůvy v tomto zařízení. V minulých letech tuto MŠ také navštěvovaly dvouleté děti, neboť v tomto městě rodiče projevují velký zájem o jejich přijetí.

8 Analýza získaných dat

V této části diplomové práce se zaměříme na to nejpodstatnější, tedy na výsledky kvalitativního výzkumu. Na základě odpovědí, které nám poskytly vedoucí pracovnice si zhodnotíme, zda skutečně můžeme o odstavci č. 6, v paragrafu 2, vyhlášky č. 14/2005 sb., o předškolním vzdělávání ve znění pozdějších předpisů, smýšlet jako o přínosné a promyšlené podpoře předškolních institucí stran ministerstva nejen v době po jejím zavedení, ale také nyní.

Odpovědi budeme hledat také na veškeré dílčí otázky, které nalezneme v naší práci celkem tři. Předně nás zajímal názor vedoucích pracovnic na novelu školského zákona z roku 2016. Dále se prostřednictvím odpovědí dozvíme, jakým způsobem jsou vedoucí pracovnice informovány o legislativních změnách a dále jak s těmito informacemi nakládají ve vztahu ke svým zaměstnancům. Závěrem se také dozvíme, zda ministerstvo, kraj, zřizovatel či jiné subjekty pomohly či nadále pomáhají vedoucím pracovníkům ve zdárném naplňování podmínek daných legislativními změnami.

8.1 Vyhodnocení názorů na novelu vyhlášky o předškolním vzdělávání

Na základě kvalitativního výzkumu jsme prostřednictvím rozhovorů hledali odpovědi na naše otázky, kdy primární snahou bylo zjistit, zda byla a stále je novela vyhlášky č. 14/2005 pro mateřské školy přínosem. Pojdme si tedy představit názory jednotlivých vedoucích pracovnic na situaci po zavedení a nyní.

Šárka: Paní ředitelka Šárka po přijetí novely Školského zákona vnímala, že je potřeba upravit dětem podmínky v MŠ mimo jiné i snížením počtů dětí ve třídě, a proto s vyhláškou souhlasí. Dokonce se o její novelizaci i sama zasadila: „*Spolupracovala jsem tehdy s Radkem Sárkőzim a pedagogickou komorou, jezdila jsem do poslanecké sněmovny oslovovat různé politiky a vysvětlovala jim ty případy z praxe, takže já souhlasím, aby se odčítalo a aby byly snižené počty*“. Jelikož má paní Šárka dobré vztahy se zřizovatelem, který ji vychází vstříc a respektuje kapacitní nastavení paní ředitelky s ohledem na dobré pracovní klima pedagogů a dvouletých dětí, probíhá práce bez problémů a snižování počtů až o 6 dětí vnímá paní Šárka jako přínosné: „*Já jsem s tou vyhláškou spokojená, fakt jsem s ní spokojená, tak jak je a jsem ráda, že na to někdo myslí, že se sníží ten počet na třídě.*“

Po zapracování však uznává, že vyhláška není dořešená stran financování provozních pracovníků: „*Když mi ubudou děti ve třídě (...), ovlivňuje mi to finance, které dostávám na*

pracovnice školní jídelny a výdejny stravy. Čím méně dětí, tím méně peněz pro tyto lidi. Ale tím, že my vaříme vlastně i pro základní školy a všechny v okolí, tak je to vždycky taková nádoba vylej, nalej, takže když mi ubydnou děti ve školce, tak se stane, že na základce je víc dětí, takže pořád nám to takhle vychází, že nemusím propouštět lidi. Ale chápu, že když to třeba udělá paní ředitelka a má ve třídě osmnáct dětí, tak jí nemusí vyjít finance na pracovníci výdejny stravy, takže tam by se měla ještě ta vyhláška doladit.“

Kateřina: Paní Kateřina je vedoucí pracovnící vesnických předškolních zařízení což souvisí s jejím pohledem na vyhlášku: *„Říkala jsem si, že určitě časem ty dvouleté děti mateřské školy na vesnicích zachrání. (...) Tak jak jsou silné ročníky a rodiče dospějí do určitého věku rodičů dětí, tak pak zase přijdou na řadu ty ročníky, které byly slabší už ve škole a těch dětí nebude tolik. (...) Při přijetí dítěte mladšího tří let se snižuje počet dětí, takže to bude prima, protože na těch malých vesnických školách vlastně nám ty děti zajistí, že tam bude ta kapacita taková, jak má být.“* Toto tvrzení se jí potvrdilo i v praxi, neboť na jejím základě byla schopná udržet v provozu odloučené předškolní pracoviště.

Rozhodně se však nedá říct, že názor na vyhlášku je pouze pozitivní. Jelikož obě předškolní oddělení, které paní Kateřina spravuje jsou heterogenní, uvítala by rozšíření vyhlášky, které by umožňovalo a financovalo přijetí dalšího pracovníka ve třídě, neboť cítí, že i navzdory snižování je pro paní učitelky složité poskytnout adekvátní pedagogické vedení takto široké věkové škále: *„Myslím si, že ještě náročnější je to v tom smíšeném oddělení, kdy paní učitelka musí uspokojit potřeby všech dětí, nejen těch malých, ale také velkých, u předškoláků zvláště je důležitá příprava vstupu do školy, takže je to náročné tady v tomto případě. Tak bych tam opravdu uvítala ještě jednu sílu během toho dopoledne.“*

Olina: Přístup paní Oliny k vyhlášce je spíše neutrální. Vyhlášku vnímala smířlivě, jako informaci, kterou musí v následujících letech zohlednit. Paní ředitelka působí ve velkém městě, kde je zájem o předškolní vzdělávání dětí mladších tří let velmi vysoký. Situaci paní Olině neulehčuje ani zřizovatel, který navýšil v této instituci kapacitu na nejvyšší možnou, tedy na 28 dětí. Snižování je tak v tomto počtu nedostačující: *„Snižování, jak jsem Vám říkala, je takové o ničem, protože snižím to o 6 a mám stejně 22 a pracovat s dvouletýma, kde je 22 dětí, je úplně něco šíleného. Zřizovatel na nás tlačí - máte volné místo, berte je.“* Jako efektivní pomoc by uvítala snižování počtu v kombinaci s dalším pracovníkem ve třídě na úvazek, nebo v rámci koeficientu: *„Kdyby dali rovnou (...) nějaký koeficient, počet dvouletých dětí, takže nárok na chůvu. Ne aby si člověk o ně musel složitě žádat přes šablony, ale aby to bylo automaticky. (...)*

Nechala bych tam samozřejmě i ten snížený počet dětí, protože s těmi dvouletými to nejde, kdyby jich tam bylo tolik.“

Lucie: Paní ředitelka Lucie jako jediná s vyhláškou nesouhlasí, neboť celkově nesouzní s umístováním dětí mladších 3 let do MŠ: *„Já bych prostě dvouleté děti do školky nepustila, takže celá vyhláška je pro mě problematická. Z mého přístupu k tomuto problému, ale to je můj problém.“* Prostředí v mateřské škole spatřuje jako komplexně nevyhovující pro takto malé děti z více důvodů, mezi kterými zmiňuje i počty dětí v jedné třídě, které jsou v těchto institucích k vidění: *“Do tří let se ještě dítě opravdu vyvíjí, v podstatě není psychicky zralé na to jít do takového velkého kolektivu, jaké jsou v našich mateřských školách. Není to dětská skupina, kde je pět dětí. Toho nízkého počtu prostě ve školce nikdy nedosáhneme i když snížíme stavy podle té vyhlášky.“*

Třebaže po dobu jejího působení ve funkci, nebylo ke vzdělávání přijato dítě mladší 3 let, přesto vnímá nedokonalosti ve znění vyhlášky, které mohou ztěžovat vzdělávací proces. Rovněž naráží na otázku personálního zajištění: *„Stát vydal vyhlášku (...) a tvrdili, jak bude chůva běžnou záležitostí ve školkách, ale je to jenom o těch projektech. (...) Mám chůvu naprojektovanou na 18 měsíců, protože víc ti to třeba nevyjde z toho projektu. A ten člověk pořád žije v nejistotě, když ho přijmeš. Je to nejistota, nejen pro tu chůvu, ale i pro tu ředitelku, protože pořád musí shánět lidi. Protože už nemáš dvouleté dítě, tak ji propustíš, přijme ji jiná školka a ty si zas potom musíš hledat jinou chůvu, no je to takový Kocourkov trošku.“*

Adéla: Paní ředitelce Adéle připadala vyhláška jako scestná, vzhledem k nezajištění personální síly ihned po jejím spuštění: *„V těch velkých kolektivech, (...) to mi přišlo opravdu, opravdu scestné, pakliže nebyly vytvořeny podmínky, abychom mohli mít tu chůvu! Takže po této stránce (...) je opravdu každá ruka potřebná, hlavně u těch malých dětí, takže i z toho důvodu mi to připadalo jako nedostatečné, takhle nezodpovědné jednání ze strany ministerstva.“*

Podobně jako u paní Oliny, zřizovatel nevytváří instituci adekvátní podporu při snižování počtů, ale naopak: *„Zřizovatelé se jenom zajímají, kolik těch dětí máme a každý měsíc ověřují situaci, jestli nemáme volné místo, takže to je jediné, co se změnilo - pravidelný report počtu volných míst.“* Řešení situace by spatřovala v chůvě, financované z MŠMT a nikoli z nejistých Evropských zdrojů, nebo ve zřizování samostatných tříd a oddělení konkrétně pro tyto děti s příslušným personálem, nicméně v současné době již rezignovala na veškeré naděje na změnu: *„Doporučení bylo několik a stejně se pro to neudělalo vůbec nic, takže asi je to o tom,*

že tam není vůle slyšet to, co by se slyšet mělo, že se tady ty děti vždycky tak nějak berou okrajově. Pro ně je to prostě jenom počet, je to výkon, nejsou to děti a my musíme dělat to, co umíme, aby se to aspoň nějak dalo zrealizovat, tady tento jejich pokyn a to nařízení, takže tolik k vyhlášce!“

8.2 Vyhodnocení názorů na novelu školského zákona

Jak již bylo zmíněno v úvodu, zajímal nás názor vedoucích pracovníků také na novelu Školského zákona. Tento bod se tak stal jedním z dílčích cílů a třebaže se emoční prožívání vedoucích pracovníků odráželo v různých odpovědích, přímo se tomuto tématu věnovala první otázka. Ředitelky se k novele školského zákona, která nyní přímo zmiňuje dvouleté děti staví dle předpokladu, negativně. Paní Lucie byla ve svém postoji velmi emotivní: *„Byla jsem nešťastná, byla jsem (...) našťvaná! Protože si myslím, že dítě do tří let má být u mámy!“* Paní Lucie dokonce podepsala petici, proti tomuto rozhodnutí.

Emotivní bylo také vyjádření paní ředitelky Šárky, která má s dětmi mladšími tří let dlouholeté zkušenosti a rovněž zmiňuje tento sociální aspekt, matka-dítě: *„Můj osobní názor je, že tyhle děti ve školce ještě nemají co dělat (...). Vláda to zamyká tady do toho, že maminky potřebují pracovat, že jsou samoživitelky, že nemají peníze a že v zahraničí, já nevím už od 9 měsíců chodí do práce (...). Já jsem stále přesvědčená, že tyhle ty děti mají být s mámou, protože ony sebe a mámu vnímají jako jednu osobu a pro ně tady tohle roztržení, a zvláště u kluků, může být docela traumatické!“*

Sociální zralost řeší také paní Kateřina, která naráží na potřebu blízkého člověka a velikost kolektivu v MŠ, který není pro takto malé děti příjemný: *„Ty děti si do tří let hrají paralelně, nejsou schopny se ještě zapojovat, samotně si hrát, nebo potřebují asistenta, nějakého toho dospělého člověka, pedagogického pracovníka, a ne vždy je pro ty malé děti ten kolektiv příjemný, takže nějak úplně komplexně řešit tu problematiku malých dětí.“*

Paní ředitelka Olina spatřuje hlavní problém v kognitivní zralosti, která neumožňuje takto malému dítěti, aby se efektivně vzdělávalo: *„Já bych teda do školky posílala opravdu jenom tříleté děti.(...)Ty děti nejsou schopné se vzdělávat (...) neumí se vůbec postarat samy o sebe to nemluví o nějakém dodržování hygieny, neumí se najíst(...). Toto všechno tu prostě nepatří do školského vzdělávacího zařízení!“* Lze namítnout, že každé dítě je individuální a některé již může být zralé do kolektivu nastoupit, což uvádí také paní ředitelka Adéla, míra těch nezralých však dle paní Oliny výrazně převažuje: *„To dítě ještě není zralé na tu mateřskou školu. Stanou*

se výjimky, kdy někdy to dvouleté dítě je, ale vesměs teda určitě ne! Vesměs patří buď ještě k mamince anebo do jiného zařízení, jak říkám, jak dřív bývaly jesle.“

Jediné pozitivum, které paní ředitelky v souvislosti s novelou školského zákona vítají je, že děti mladší tří let nadále nemají právní nárok na vzetí do MŠ, což zmiňuje například paní Kateřina. „*Spatřuju jako klad (...), že na přijetí dítěte mladšího tří let není právní nárok, protože jakmile je někde na něco právní nárok, tak maminky už nezajímá, jestli máte volnou kapacitu, nebo nemáte volnou kapacitu (...). Jsme krytí (...) budou muset počkat do tří let.“*

8.3 Vyhodnocení získaných dat k otázce informovanosti

Jelikož se tato diplomová práce zabývá do značné míry předškolní legislativou, zajímalo nás, jakým způsobem jsou vedoucí pracovníce o případných změnách informovány a jak hodnotí jejich úroveň. Překvapilo nás, že paní ředitelky zmiňovaly, že jsou v drtivé většině odkázány samy na sebe, což je přinejmenším zarážející, když si uvědomíme, jakou zodpovědnost na sebe v tomto směru přebírají. Řídící pracovníci nejsou právníci a mohou si tak zákony i špatně vyložit, jak se tomu stalo i v tomto případě, což zmínila nejen paní Šárka, ale také paní Kateřina: „*Trošičku jsme přehlédli, asi tu větu, že ta změna měla vstoupit v platnost 1.9.2020 s tím, že (...) se měly snižovat na počty těch dvouletých, dvou a půl letých dětí a dětí do tří let, počty dětí v mateřské škole (...). Paní ředitelky ty děti samozřejmě nabraly, ale neuvědomily si, že tam má dojít ke snížení počtu dětí a nabraly plné kapacity tříd. A tam potom vznikl problém, protože jednou, když už bylo vydáno rozhodnutí, tak už vlastně paní ředitelka to rozhodnutí změnit nemohla, takže na některých školách tím došlo k porušení tady tohoto zákona tím, že tam měli vlastně víc dětí, než tam mělo být. To si vzpomínám úplně přesně na tu metodickou poradnu a ty vyděšené paní ředitelky, které naplnily třídy do plné kapacity.“*

Pouze paní ředitelka Šárka uvedla, že ji přišla zpráva z ministerstva do datové schránky. Otázkou zůstává, proč tento informační tok nezminila žádná další vedoucí pracovníce. Můžeme se domnívat, že paní ředitelky buď neměly tento informační systém zřízen, neboť v době vydání vyhlášky nebyl povinný, anebo informace dorazily se zpožděním, tedy v době, kdy již vedoucí pracovníce o změně věděly na základě vlastního zájmu, na což naráží i paní Olina. Informace z ministerstva jsou dle jejích slov „*mlhavé a za druhé vždycky přicházejí se strašně velkým zpožděním (...). Informace jsou velmi špatné!“*

Pojďme se nyní zaměřit na informační toky. Paní ředitelky uvádí jako nejčastější zdroj informací samostudium zákona, vyhledávání informací na internetu, školení a metodické

porady, paní Kateřina zmiňuje i tištěná periodika: „*Odebíráme časopis pro ředitelky mateřských škol, jednak Informatorium a jednak Poradce ředitelky mateřských škol.*“

Velmi dobře fungují informace, které si předávají vedoucí pracovníci vzájemně mezi sebou, ať už v rámci schůzek či telefonicky. Paní Olina vnímá tento informační kanál jako stěžejní a nepostradatelný „*Nebýt tady toho, tak se z toho asi všechny zblázníme, protože nevím, jak se to dá všechno obsáhnout při té práci, kterou jako ředitelka mám, ještě abych si dávala pozor, abych náhodou nepřekročila nějaký zákon nebo vyhlášku. Je to šílené a není žádné vedení ze strany ministerstva (...). Zřizovatel ten už vůbec. Kraj taky ne, nikdy (...), takže pokud se ředitelka sama nestará a nechce sama, tak by v podstatě nevěděla nic. Máme obrovskou zodpovědnost, takže musíme zjišťovat, proto se hlásíme na různá školení a scházíme se, už to tady tak funguje tedy hodně dlouho, a to je obrovský plus a doporučila bych to úplně všem do všech okresů a všude, kde to nemají, že to je pro nás určitě největší přínos.*“

Pouze paní ředitelka Šárka vnímá tento informační tok jako jednostranný, vzhledem k lokalitě, ve kterém je hlavní budova MŠ, kterou spravuje, umístěna: „*Ne, v mém okolí jsou samí chlapi, jsou to mateřinky pod základkama a já bych řekla, že (...) minimálně z těch 70 % ředitelů základních škol mateřinky příliš neprožívají. Jejich hlavní prioritou je základní škola, takže ta mateřinka je trošku taková Popelka v tomhle spojení, takže já se v podstatě nemám s nimi o čem bavit a když oni potřebují něco poradit, tak jim vždycky poradím, ale vesměs je to jednostranné.*“

Co se týče informovanosti zaměstnanců, probíhá dle výpovědí na všech pracovištích buď operativně, nebo na pravidelných pedagogicko-provozních radách, neboť tyto legislativní změny se bezpochyby odráží také v náplni práce provozních zaměstnanců. Paní Šárka nabízí zaměstnancům informace i vizuálně. „*Já to zpracovávám mnohdy i formou prezentací, kterou jim potom vkládám na společný email, aby se tam mohly kdykoli podívat zpětně, takže ony jsou informované vždycky ode mě.*“ Jediná vedoucí pracovnice, která konkrétně informace o těchto legislativních změnách zaměstnancům nepředávala byla paní ředitelka Lucie, neboť tyto novely nebyly pro jejich zařízení, dle slov paní ředitelky, z kapacitních důvodů aktuální.

8.4 Vyhodnocení získaných dat k otázce pomoci a spolupráce

Po změně školského zákona v roce 2016 byly mateřské školy vyzvány, aby do roku 2020 učinily patřičné kroky k úpravě prostředí MŠ tak, aby bylo optimálně uzpůsobeno pro děti mladší tří let. Ředitelky musely tedy upravit provozní podmínky, paní Kateřina například

zmiňuje tyto: „Bylo potřeba upravit vnitřní předpis, školní vzdělávací program, školní řád, (...) dále chod, upravit režim, aby tam ty malé děti měly dostatek času třeba na svačinku, na oběd, odpočinek, přímé pedagogické činnosti, malým dětem individuálně přizpůsobený adaptační režim, dostatek času na veškeré aktivity včetně převlékání, stravování.“

Zaměřila se také na vzdělávání pedagogů, stejně jako paní Adéla: „Pedagogové absolvovali školení, které se týká zařazování dětí mladších tří let, takže jsme nakoupili nějakou literaturu, která se týká jejich vzdělávání.“ Paní ředitelka Šárka, mimo výše zmíněné, řešila také úpravu požárních poplachových směrnic ve vztahu k těmto dětem a své zaměstnance posílala na školení v první pomoci.

Vzhledem k tomu, že bylo potřeba řešit také materiální, hygienické, prostorové a personální podmínky, které již vyžadují značné finanční zdroje, zajímalo nás, zda byla vedoucím pracovníkům poskytnuta podpora ke zdárnému naplňování těchto podmínek, a to jak stran státu, tak i kraje, obce, či z jiného zdroje a zda je ředitelkám tato podpora poskytována dodnes.

Nejprve se zaměříme na pomoc od státu, který nabídl ředitelkám možnost využít projekty financované z evropských dotací, tzv. šablony, kterých využily všechny oslovené vedoucí pracovníce, zvláště paní Šárka: „Já se samozřejmě účastním různých projektů, takže šablony jedničky, šablony dvojky, teďka jsem v projektu Jan Ámos Komenský, takže třeba peníze na chůvu nebo na školního asistenta jsem získávala z těchto projektů a získala jsem dohromady u prvních šablon až 750 000,- u šablon dvojek 450 000,- a teďka u Jana Ámose 750 000,- a ještě jsme z MŠMT dostali, ale to asi nesouvisí s dvouletýma, 190 000,- finance na digitalizaci. Takže jakmile je nějaký projekt, který je pro mateřinku vhodný, tak já jsem v něm.“ Nutno však podotknout, že tyto šablony nejsou vedoucím pracovníkům poskytovány automaticky, jak zmiňuje paní Olina: „To si člověk musí zažádat (...) ono vůbec není jednoduché si žádat o ty projekty a všechno si člověk musí zajistit úplně sám (...). Že by přímo konkrétně dali nějakou informaci, jak to bude přesně nebo dostanete to, to, to ne!“ A také není zajištěno, že budou ředitelům k dispozici kdykoli, jak zdůrazňuje paní Lucie: „Evropské dotace jsou jedna věc, ty teď máme, ale za dva, za tři roky mít nemusíme, takže když už tu chůvu přijmeme jednou, tak nikde nemáme jistotu (...). Vadí ji, že „nejsou chůvy dotované ze státního rozpočtu. Jsou dotované jen z evropských dotací v projektu.“ Podpory státu tedy všechny vedoucí pracovníce čerpají dosud, nicméně by bylo namístě vyřešit financování například personální podpory ve třídě MŠ přímo z finančních zdrojů MŠMT a bez složitých žádostí. Pomoc od kraje nezmínila ani jedna vedoucí pracovníce, takže lze předpokládat, že se v této věci patrně vůbec

neangažoval, tudíž se zaměříme rovnou na spolupráci s obcemi, které jsou zřizovateli našich zkoumaných předškolních institucí.

V této věci nám vyvstalo zajímavé pojitko mezi velikostí obce a míře spolupráce. Paní Kateřina jako zástupce vesnického předškolního zařízení vychází se zřizovatelem za všech okolností bez problémů, stejně tak paní Šárka, jenž působí v malém městě si nemůže spolupráci se zřizovatelem vynachválit, jak stran financování, tak i podpory ve snižování počtu dětí v rámci třídy. Vztahy paní Lucie a zřizovatele jsou dobré a spolupráce funguje, dosud například jednají ve věci navýšení kapacity předškolního zařízení. *„Ze strany zřizovatele se teď řeší navýšení kapacity, aby se pokryla poptávka po místě v mateřské školce (...), že by se už mohlo na ty „starší,, dvouleté dostat (...). Ty, co jsou narozené (...) září, říjen, listopad, prosinec, možná leden (...) to jsou takoví v uvozovkách dvouletáci, protože u zápisu mají 2 roky i nastupují jako dvouletí v září.“* Tyto paní ředitelky neměly a dosud nemají problém cokoli se zřizovatelem vyjednat, vzájemná spolupráce tak funguje bez problémů. Opačné zkušenosti však mají paní ředitelky Olina a Adéla, které spravují předškolním zařízení ve velkém městě, kde je velmi vysoká poptávka po volných místech, zřizovatel se tedy snažil navýšit kapacitu v zařízeních na nejvyšší možnou, což v případě předškolního zařízení paní ředitelky Adély nebylo možné z hygienických důvodů. U paní Oliny však k navýšení počtu dětí na 28, došlo, tudíž se v jejím případě vyhláška tím spíše, míjí účinkem, jak jsme již psali v kapitole 8.1 vyhodnocení získaných dat k hlavnímu cíli, Olina.

O finanční pomoci nelze mluvit ani v jednom z těchto zařízení. Paní Adéla na otázku pomoci od státu či zřizovatele odpověděla následovně: *„Nedošlo k žádnému navýšení, kdepak (...) a zřizovatel to už vůbec ne! Takže opravdu díky tomu projektu šablon jsme měli možnost, jak zakoupit ten přebalovací stůl, částečně finance byly použity na vzdělávání té pracovnice na pozici chůvy, ale jinak jsme si všechno řešili vlastními silami, v rámci provozních prostředků, takže jinak jsme nic jiného nad rámec nezískali ani nepoživali. Musíme si poradit!“* Vyjádření paní ředitelky Oliny k otázce pomoci je velmi podobné: *„Absolutně ne! Nikdy nic! Opravdu nám nikdy, nikdo v ničem nepomohl! No jenom šablony vlastně, ty šablony a ty chůvy.“*

Zajímavé je, že čím menší podpora se vedoucím pracovnícím dostává stran zřizovatele, tím lépe funguje vzájemná spolupráce mezi vedoucími pracovníky, což jsme již zmiňovali v kapitole 8.3 vyhodnocení získaných dat k otázce informovanosti. Jako finanční podporu zmiňuje paní ředitelka Kateřina také dary, které lze využít na úpravu prostředí, třebaže tyto peníze nejsou adresovány konkrétně pro dvouleté děti.

Diskuze

Tato závěrečná kapitola má za úkol poskytnout nám shrnutí výsledků praktické části, která se zaměřovala na legislativní změny v předškolním vzdělávání

V naší práci jsme si kladli jako hlavní cíl zjistit, zda byla a dále je pro vedoucí pracovníky novela vyhlášky č.14/2005 o předškolním vzdělávání jednoznačným přínosem. Výsledky našich strukturovaných rozhovorů nám odhalily, že paní ředitelky sice snižování počtů dětí ve třídě vítají, nicméně v kolektivu běžné MŠ se stále jedná o snížení nedostatečné. Vzhledem k tomu, že poptávka po místech v předškolních zařízeních je v případě dětí mladších tří let konzistentně vysoká, bylo by namíste rozšíření novely, která počítá v těchto třídách s dalším pracovníkem, který bude o tyto děti pečovat. Dále by tento pracovník, dle slov vedoucích pracovníc, klidně nepedagogický, měl být financován z rozpočtu MŠMT, nikoli z nejistých dotačních zdrojů s téměř nereálnými kritérii, jak je tomu dnes.

Výzkum však ukázal i možná nezamýšlený přínos vyhlášky, který se týká malých vesnických mateřských škol, kde mnohdy bývá problém naplnit třídu do zákonem požadované kapacity. V tomto případě se jeví vyhláška v současném znění jako výhodná, neboť tímto způsobem může zůstat toto zařízení v chodu i při nižším počtu dětí. Toto odečítání je však i v tomto případě dvousečné, neboť počty dětí přímo souvisí s financováním pracovníků školní jídelny a výdejny stravy, což znamená, že by bylo namíste tyto normativy upravit a zohlednit tuto stránku, aby paní ředitelky nemusely tyto zaměstnance z důvodu nedostatku financí propouštět.

Dále jsme se zaměřili na názory a emoční prožívání vedoucích pracovníc ve vztahu ke změně školského zákona, který nyní přímo zmiňuje dvouleté děti v předškolních zařízeních. Negativní reakce, které jsou výsledkem tohoto šetření nejsou překvapující, jelikož nám své názory sdělovaly pedagogicky vzdělané osoby, které si uvědomují, že prostředí MŠ s ohledem na psychomotorický vývoj dvouletých dětí není ideální. Nejčastěji vedoucí pracovníce zmiňovaly jako důvod nesouhlasu nenahraditelný vztah mezi matkou a dítětem v tomto věku, celkovou sociální a kognitivní nezralost, velikost kolektivu v MŠ, odlišný přístup ke hře a nízkou úroveň sebeobsluhy. Paní ředitelka Lucie se dokonce zapojila do petice, která vzešla proti tomuto nařízení.

Odpovědi na otázky, které se zabývaly mírou a způsoby informovanosti vedoucích pracovníků ve vztahu k legislativním změnám, přinesly nečekané výsledky. Z šetření totiž vyplynulo, že informace o novelách získávají ředitelky nejčastěji vlastní aktivitou, a to buď formou

samostudia zákonů nebo na základě seminářů, školení či prostřednictvím periodik určených ředitelům škol.

Jako výrazný přínos a základ informovanosti pak většina ředitelek zmiňuje spolupráci s ostatními kolegy, vedoucími pracovníky předškolních zařízení ve svém okolí, se kterými se v různých intervalech schází a vzájemně si předávají zjištěné poznatky.

Některé paní ředitelky rovněž uvedly, že jsou v kontaktu s odborníky z různých odvětví, se kterými v případě potřeby jednájí. Na výsledku tohoto šetření je zarážející, že za hlavní a stěžejní zdroj informací nepokládá většina vedoucích pracovníků ani stát, ani ministerstvo samotné. Důvodem může být, že stát informuje vedoucí pracovníky o těchto změnách nepřímo (informace na webových stránkách, školení, periodika) a mnohdy s velkým zpožděním, což ředitelé vnímají jako nedostatečné, vzhledem k množství povinností v úřadu. Řešením by mohlo být adresné informování ředitelek prostřednictvím emailu nebo datové schránky, které bude probíhat, pokud možno, v dostatečném časovém předstihu. Vlivem nedůsledné informovanosti může docházet, jak se nám také potvrdilo, k nesprávnému pochopení vydaného rozhodnutí.

Co se týče interního předávání informací uvnitř jednotlivých mateřských škol, paní ředitelky dle svých slov předávají nově nabyté nejen legislativní informace svým zaměstnancům buď operativně, nebo v rámci pedagogicko-provozních rad, v závislosti na míře závažnosti a aktuálnosti vzhledem k dané instituci.

Závěrem jsme se z rozhovorů snažili zjistit, zda se vedoucím pracovníkům dostalo podpory, zejména té finanční, ke zdárnému splnění podmínek daných novelami v předškolním vzdělávání stran státu, kraje, obce či jiné a zda tyto subjekty podporují předškolní instituce i nadále. V těchto výsledcích již můžeme spatřovat názorovou nejednotnost. Státní podporu ve formě tzv. šablon využily a nadále využívají v různé míře všechny dotázané vedoucí pracovníce zejména na personální zajištění ve třídách (např. chůvy).

Rozkol v názorech předškolních vedoucích pracovníků můžeme nalézt v otázce spolupráce se zřizovatelem. Zatímco paní ředitelky Šárka a Kateřina jsou s podporou ze strany zřizovatele spokojené, neboť jim zafinancoval většinu nákladných úprav, paní ředitelky Adéla a Olina, které působí ve velkých městech mají zkušenost opačnou. Podporu spatřují pouze v dotacích od státu. Jiné lehké úpravy, ve srovnání se svými kolegyněmi, prováděly pouze na základě svých finančních zdrojů. Zřizovatel se nepodílel dle jejich slov vůbec, což dlouhodobě může

vést k demotivaci vedoucích pracovníků cokoli v instituci rozvíjet a zdokonalovat. Paní ředitelka Lucie prostředí neupravovala, neboť pro ni nebylo a dosud není přijímání dětí mladších tří let aktuální. Se zřizovatelem však vychází bez problémů a v současné době spolu jednájí ve věci navýšení kapacity předškolního zařízení.

Závěrem je tedy potřeba říct, že záměr státu stran vyhlášky vycházel z dobrých pohnutek, nicméně v praxi není natolik účinný, aby efektivně plnil své sledované cíle, proto by bylo vhodné v následujících letech rozšířit jeho znění o výše zmiňované body, které se staly výsledkem našeho hlavního kvalitativního šetření.

Závěr

Tato diplomová práce s názvem Institucionální vzdělávání dvouletých dětí se zaměřovala na podmínky a zákonná pravidla, která umístování těchto malých dětí do mateřských škol upravují. Hlavní změna se v této věci odehrála v roce 2016, kdy vzešla v platnost novela zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), která poprvé přímo zmiňovala dvouleté děti v předškolním vzdělávání a následně také novela vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, která upravovala počty dětí ve třídě s ohledem na tyto dvouleté děti.

Tyto změny byly a nadále jsou reakcí státu na vysokou poptávku zákonných zástupců, nikoli po vzdělání, ale spíše po zajištění péče o tyto malé děti. Jak jsme zmínili v úvodu, systém v České republice je nastaven tak, aby rodič mohl pobývat s dítětem doma mnohdy až do 4 let, je však potřeba si uvědomit, že finanční nároky dnešní doby tento rodičovský příspěvek zpravidla nedokáže pokrýt a rodič se tak musí, nejčastěji vzhledem k této situaci, co nejdříve zapojit do pracovního procesu.

Jelikož školský zákon upravil vzdělávání v MŠ pro děti od dvou let, bylo zapotřebí učinit mnoho úprav, aby tyto předškolní instituce splňovaly podmínky, které odpovídají věkovým specifikům dvouletých dětí, které zmiňujeme v první kapitole teoretické části. Mohli bychom se ptát, proč situaci zachraňují právě mateřské školy a rodiče nevolí pro své děti spíše sociálně zaměřené instituce, když jim jde především o péči? Odpověď na tuto otázku jsme získali při sběru dat pro teoretickou část této práce, která instituce v současném, ale též historickém kontextu podrobně rozebírá. Hlavním důvodem je, že sociální zařízení disponují omezenými kapacitami, rodiče též odrazuje nízký počet těchto institucí v blízkém okolí a v případě soukromých subjektů je na vině také finanční nedostupnost. Jelikož jsou mateřské školy v ČR nejvíce zasíťovanou veřejnou institucí pro malé děti, volba zákonných zástupců bývá v této věci jednoznačná.

Pro rodiče se tedy tento zákon jeví jako výhodný, nás však zajímal názor vedoucích pracovníků předškolních zařízení na území Opavska na tuto změnu. Výsledky hovořily jednoznačně. Všech pět ředitelek mateřských škol, které se našeho strukturovaného rozhovoru účastnily byly, jak jsme předpokládali, výrazně proti této změně, což shrnujeme v naší analýze výsledků, ale také v diskuzi. Ministerstvo se snažilo situaci mateřským školám ulehčit formou novely vyhlášky O předškolním vzdělávání, na jejíž základě mělo docházet ke snižování počtu dětí ve třídě, ve

kteřé pobývá dítě mladší tří let o dvě děti, nejvíce však o 6. Jelikož je tato legislativní úprava již třetím rokem v platnosti, zajímalo nás, zda se skutečně jedná o pomoc.

Výsledky však ukázaly, že ani snižování počtu dětí ve třídách MŠ v případě, že ji navštěvuje dítě či děti mladší tří let, žádnou výraznou pomoc předškolním zařazením nepřineslo. Hlavní vinu na tomto výsledku nese fakt, že kolektivy v MŠ jsou natolik velké, že se snižování, zvláště pokud zřizovatel zvedne kapacitu instituce na maximum, jeví jako nedostatečné bez zajištění další personální síly. V tomto směru se tedy státem sledované cíle minuly účinkem a dochází k degradaci předškolního vzdělávacího systému.

Výsledky též poukázaly na nedostatečnou míru informovanosti mezi státem, popřípadě zřizovatelem a mateřskými školami, kterou jsme rovněž podrobili dílčí analýze s povětšinou neuspokojivými výsledky, neboť informace přicházejí buď se zpožděním, nebo jsou sdělovány nepřímým, což by bylo vhodné napravit.

Poslední dílčí zkoumání se zaměřovalo na spolupráci mezi státem/krajem/zřizovatelem v otázce naplňování legislativních změn, zejména jejich financování. Zatímco spolupráce se státem je z hlediska finanční podpory hodnocena kladně, kraj se v této věci neangažoval naopak vůbec. Co se týče výsledků spolupráce se zřizovatelem, získané výsledky vykazovaly největší nejednotnost v celém výzkumu. Společné požitko jsme však našli ve velikosti obce, kde se předškolní instituce nachází. Čím menší správní celek, tím lepší spolupráce se zřizovatelem. Ve velkých městech se s žádnou podporou, natož finanční, vedoucí pracovníci dle svých slov nesečkávat, což může v dlouhodobém kontextu vyvrcholit ve ztrátu jejich zájmu cokoli v zařízení inovovat či dokonce k pracovní demotivaci a syndromu vyhoření.

Závěrem bych tedy byla ráda, kdyby se tato práce stala inspirací pro úpravu současného systému organizace předškolního vzdělávání do takové míry, aby se skutečně dalo hovořit o přínosné pomoci jak pro všechny pracovníky v MŠ, tak pro děti, které se zde vzdělávají. Dále by nejen mě potěšilo, kdyby zřizovatelé, zvláště ve velkých městech nebrali děti jako pouhá čísla a pochopili, že přeplněné mateřské školy nejsou přínosné ani pro pedagogické pracovníky, ani pro zdravý vývoj dětí, a to zvláště těch nejmenších. V poslední řadě bych ocenila, kdyby se ministerstvo pokusilo inovovat systém informovanosti ve vztahu k mateřským školám, aby vedoucí pracovníci byli o změnách informováni nejlépe přímo a včas a aby byly vyslyšeny jejich názory z praxe, neboť se oběma jedná o stejné cíle, kterými jsou prosperující a kvalitní školství, spokojení zaměstnanci, a především šťastné děti.

Seznam zdrojů

Knížní:

- 1) BENDO VÁ, Petra a Pavel ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3854-3.
- 2) BLATNÝ, Marek, ed. *Psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3462-3
- 3) KLÍMA, Jiří. *Pediatric pro nelékařské zdravotnické obory*. Praha: Grada Publishing, 2016. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-5014-9.
- 4) KOMENSKÝ, Jan Amos, KOŘÍNEK, Josef, ed. *Jana Amose Komenského Informatorium školy mateřské*. V Praze: Fr. A. Urbánek, 1873. Ženský svět.
- 5) NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a Vanda HÁJKOVÁ. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-712-0.
- 6) OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.
- 7) PODLAHOVÁ, Libuše. *Didaktika pro vysokoškolské učitele: [vybrané kapitoly]*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4217-5.
- 8) SEDLÁČKOVÁ, Jarmila, ed. *Batolecí období*. 2012. Spgš a Szš Krnov, 2012.
- 9) SPLAVCOVÁ, Hana a Jana KROPÁČKOVÁ. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1042-9.
- 10) SYSLOVÁ, Zora. *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4309-7.
- 11) ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Internetové:

- 12) DASHÖFER, Verlag, HAVELKA, František, ed. *Zákony, judikatura a literatura 2023: Pracovní náplň ředitele mateřské školy, včetně komentáře. Fullsoft* [online]. 2020, 20.3.2020 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://www.fulsoft.cz/33/pracovni-napl-n-reditele-materske-skoly-vcetne-komentare-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Eg8Fp49xLJwTmXtN2cLqL4moRe38ciFnmA>
- 13) FIRSTOVÁ, Z. *Nová citační norma ČSN ISO 690:2011: Bibliografické citace – podrobný návod, jak citovat literaturu a prameny, s českými příklady* [online]. [cit. 2023-01-30] Dostupné z: <https://citace.zcu.cz/>

- 14) MŠMT. *Přehled šablon a jejich věcný výklad: Operační program, výzkum, vývoj a vzdělávání* [online]. Programové období 2014–2020, 116 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z:
https://www.msmt.cz/uploads/OP_VVV/vyzva_sablony_I/Avizo_kveten_2016/Priloha_c_3_Prehled_sablon_avizo.pdf
- 15) Novela vyhlášky č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. aktualizace 20. 9. 2019 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/nejcastejsi-dotazy-k-predskolnimu-vzdelavani-aktualizace-k>
- 16) Překladač: Překlad z angličtiny do češtiny. *Seznam* [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: https://slovník.seznam.cz/preklad/anglicky_cesky/toddler
- 17) Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. In: SMOLÍKOVÁ, Kateřina a MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. 5. Praha, 1.9. 2021n. 1., s. 51 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>
- 18) Řízený strukturovaný rozhovor. *Management mania* [online]. 2015, 07.08.2015 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/rizeny-strukturovany-rozhovor>
- 19) Školka v kapse: Typy mateřských škol: Podle čeho vybírat? *Twigsee* [online]. 25. 6. 2022, 1 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.twigsee.com/blog/typy-materskych-skol-podle-ceho-vybirat/>
- 20) Vyhláška č. 14/2005 Sb. In: MŠMT. *Vyhláška o předškolním vzdělávání* [online]. 11. Praha, 2005 [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-14#p2>
- 21) Zákon č. 561/2004 Sb. In: Parlament České republiky. *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon): Část druhá, Předškolní vzdělávání* [online]. 52. Praha, 2004 [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>
- 22) Zákon č. 563/2004 Sb. In: Parlament České republiky. *Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů* [online]. 16. Praha, 2004, 10.11.2004 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

Seznam zkratek

ČR = Česká republika

ČŠI = Česká školní inspekce

EU = Evropská unie

IVP = Individuální vzdělávací plán

MŠ = Mateřská škola

MŠMT = Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

NAEYC = The National Association for the Education of Young Children/ Národní asociace pro vzdělávání malých dětí

OECD = Organization for Economic Co-operation and Development/ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OSPOD = Orgán sociálně-právní ochrany dětí

OŠD= Odložená školní docházka

PPP = Pedagogicko-psychologická poradna

RVP = Rámcový vzdělávací program

RVP PV = Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání

SPC = Speciální poradenské centrum

SVP = Speciální vzdělávací potřeby

ŠVP = Školní vzdělávací program

TVP = Třídní vzdělávací program

UNESCO = United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization/ Mezinárodní Organizace pro vzdělání, vědu a kulturu

Přílohy

Příloha č. 1: Znění zvacího emailu

Milý pane řediteli, milá paní ředitelko.

Chtěla bych Vás moc poprosit o krátký rozhovor, jehož výsledky budu zpracovávat v rámci výzkumu v praktické části mé diplomové práce na téma: Institucionální vzdělávání dvouletých dětí.

V práci bych chtěla zjistit Váš názor na legislativní změny v předškolním vzdělávání. Jednak mě zajímá Váš úhel pohledu na novelu Školského zákona, který nyní přímo zmiňuje dvouleté děti, jakožto účastníky předškolního vzdělávání, ale převážně se rozhovor bude zabývat novelou vyhlášky č.14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání z roku 2016, na základě které dochází ke snižování počtu dětí ve třídě, s ohledem na děti mladší tří let.

Pokud jste tedy ve funkci ředitele předškolního zařízení nejméně od roku 2016, dosud, budu ráda, když se mi ozvete a stanete se součástí mého výzkumného vzorku. Způsob a podmínky našeho případného rozhovoru předkládám v dokumentu, který je součástí přílohy. Budu moc ráda za Vaši pomoc.

S díky,

Bc. Petra Součková, studentka 2. ročníku Univerzity Palackého v Olomouci.

Příloha č. 2: Dokument s podmínkami rozhovoru

Způsob a podmínky rozhovoru:

- Bude se jednat o rozhovor prostřednictvím **telefonátu** se zapnutým režimem handsfree.
- Rozhovor **bude nahráván** z důvodu snazšího doslovného přepisu, který bude umístěn v přílohách práce.
- V úvodu se Vás zeptám na Váš **stručný** profesní životopis, **popis** předškolního či předškolních zařízení, která vedete a na současný stav **pobývání dvouletých** dětí ve vašem zařízení.
- Vaše výpovědi a osobní informace slouží **pouze mé osobě** a v práci budou uvedeny **anonymně**, pod smyšleným jménem a opisem.

Smyslený příklad:

1. **Profesní životopis:** *Prvním vedoucím pracovníkem je paní ředitelka Jana, která je ve funkci ředitele vesnické základní a mateřské školy od roku 2014. Paní Jana má vystudován obor Předškolní a mimoškolní pedagogika v Krnově. Po ukončení studia na střední škole krátce působila jako předškolní pedagog. Jelikož ji lákala kariéra ředitele, přihlásila se k vysokoškolskému studiu na univerzitě Palackého v Olomouci, kde se jí podařilo získat nejprve bakalářský titul v oboru Učitelství pro mateřské školy a následně také titul magisterský v oboru Předškolní pedagogika...atd.*
  2. **Spravovaná zařízení:** *Paní ředitelka stojí ve vedení tří předškolních zařízení. Jedná se o vesnické mateřské školy. Kmenová MŠ má kapacitu 52 dětí, rozdělených do dvou heterogenních tříd. Výchovně vzdělávací proces zde zajišťují tři předškolní pedagogové, paní ředitelka a dva asistenti pedagoga. První odloučené pracoviště...atd.*
  3. **Dvouleté děti v zařízení:** *V této MŠ jsou aktuálně umístěny 2 děti mladší tří let po jednom v každé třídě. Obě tyto děti dosáhly věku 3 let do prosince 2022. V minulosti zde pobývalo celoročně dvouleté dítě narozené v druhé polovině školního roku, ke kterému byla pořízena chůva z evropských dotací atd.*
- Výzkumných otázek je celkem 12 a můžete si je rozmyslet/ připravit **dopředu. (znění viz níže)**
  - **Časová náročnost:** Věřím, že se zvládneme vejít **do půl hodiny.**
  - **Znění otázek,** vztahující se k vyhlášce č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně k paragrafu 2, odstavci č.6:

- 1) V roce 2016 byla zveřejněna novela Školského zákona, následovaná vyhláškou, která upravovala pravidla předškolního vzdělávání dětí od 2 let. Podělíte se s námi o svůj názor/postoj na tuto část novely v tu danou chvíli?
- 2) Jakým způsobem a kdy jste byl/a jako vedoucí pracovník o změně informován/a?
- 3) Jak a kdy jste s touto informací seznámili zaměstnance?
- 4) Co bylo potřeba upravit či akutně řešit ve Vašem zařízení mezi roky 2016-2020, než vzešla v platnost novela vyhlášky o předškolním vzdělávání?
- 5) Dostalo se Vám, jako předškolnímu zařízení, nějaké pomoci, ke zdárnému splnění podmínek vyhlášky? Myšleno stran ministerstva, kraje, zřizovatele či jiné?
- 6) Jak hodnotíte zájem rodičů dvouletých dětí o předškolní vzdělávání ve Vaší MŠ? Jedná se o vzrůstající zájem, klesající, či spíše konzistentní?
- 7) Vzpomenete si na případnou komplikaci, se kterou jste se v začátcích potýkal/a, a dnes již neplatí?
- 8) Mohl/a byste vyzdvihnout jednu věc, vztahující se k této konkrétní vyhlášce, která je pro Vás i dnes problematická či jinak ztěžuje řídicí proces?
- 9) Jaké klady spatřujete v tomto nařízení?
- 10) Jak je to s podporou nyní, dostává se Vám jí? Případně od jakého zřízení?
- 11) Spolupracujete a radíte se s kolegy, vedoucími pracovníky předškolních zařízení, ve Vašem okolí?
- 12) Najde se něco, co byste konkrétně Vy v nařízení změnil/a, či zlepšil/a, do budoucích let, aby fungovalo lépe?

Příloha č. 3: Přepisy rozhovorů

Paní ředitelka Šárka

- 1. V roce 2016 byla zveřejněna novela Školského zákona, následovaná vyhláškou, která upravovala pravidla předškolního vzdělávání dětí od 2 let. Podělíte se s námi o svůj názor/postoj na tuto část novely v tu danou chvíli?**

„Ano. No s vyhláškou souhlasím a musím říct, že jsem se hodně podílela na tom, aby se dostala do toho zákonu. Spolupracovala jsem tehdy s Radkem Sárkőzim a pedagogickou komorou, jezdila jsem do poslanecké sněmovny oslovovat různé politiky a vysvětlovala jim ty případy z praxe, takže já souhlasím, aby se odčítalo a aby byly snížené počty. Bohužel moje zkušenost byla taková, že velké množství paní ředitelky, aby se zavděčily zřizovateli, to nerespektovalo, takže nesnižovaly počty na třídách a omlouvaly to tím, že když mají chůvu, tak to ty paní učitelky zvládnou. Já jsem jim vždycky říkala, když jsem se to dozvěděla, že porušují vědomě vyhlášku, že tam se nikde o chůvách nemluví, že chůva je bonus i k těm osmnácti dětem, když by bylo 18 dvouletých dětí na třídě, tak pro ty dvě paní učitelky na třídě to je stejně mazec a ta chůva může být jenom bonus, protože v dětské skupině si vezmete nebo v jesličkách pracuje jedna paní učitelka třeba s šesti dětmi, jo. Takže 2 pedagogičtí, jeden nepedagogický pracovník na té třídě v počtu osmnáct dvouletých dětí je úplně v pořádku na tu třídu.“

- 2. Jakým způsobem a kdy jste byl/a jako vedoucí pracovník o změně informován/a?**

„Nám to chodí do datovky. Nám veškeré ty manuály, ty novely, nám to chodí z MŠMT do datovky. A já tak trošičku, tím, že se o to zajímám sama, já si tady tyhle informace vyhledávám, takže už jsem o tom věděla. Samozřejmě, to nic nemění na tom, že můj osobní názor je, že tyhle děti ve školce ještě nemají co dělat, ale když už je nám tam dávají (...) vláda to zamyká tady do toho, že maminky potřebují pracovat, že jsou samoživitelky, že nemají peníze a že v zahraničí, já nevím už od 9 měsíců chodí do práce atd., tak já jsem stále přesvědčená, že tyhle děti mají být s mámou, protože ony sebe a mámu vnímají jako jednu osobu a pro ně tady tohle roztržení a zvláště u kluků, může být docela traumatické. A žádné peníze, i když ta mamka vydělá pár korun navíc to nevynechá, ale většinou to stejně je tak, že ta mamka je na mateřské s druhým a máme tam tyhle prťata ve školce.“

- 3. Jak a kdy jste s touto informací seznámili zaměstnance?**

„Na pedagogické poradě. Já vždycky tyhle věci komunikuju na pedagogických poradách a snažím se to holkám vysvětlit úplně do detailu. Nastavím ta pravidla a ve své podstatě si myslím, že mají dobrý přehled ode mě. Já to zpracovávám mnohdy i formou prezentací, kterou jim potom vkládám na společný email, aby se tam mohly kdykoli podívat zpětně, takže ony jsou informované vždycky ode mě. A já už mnohdy nastavuju tyhle věci dopředu, protože už zdravým selským rozumem člověk ví, že když tam ty dvouleté děti má, tak probiha mu musí udělat podmínky k tomu, aby tam byly spokojené a šťastné. Tady tyhle děti nejde vzdělávat podle ŠVP, tak aby to nějakou paní učitelku třeba nenapadlo. Co se týče nepedagogických pracovníků, tak ty zásadní

pedagogicko-provozní porady máme společné, takže tam jsou seznámeni i oni, protože oni v podstatě taky budou pomáhat. Školnice uklízejí, pomáhají s přebalováním. Musí vědět co s plenama, děti se častěji počůravají, takže jsme museli i nakoupit speciální prostěradla nepromokavé (...) člověk fakt musí promyslet hodně věci.“

4. Co bylo potřeba upravit či akutně řešit ve Vašem zařízení mezi roky 2016-2020, než vzešla v platnost novela vyhlášky o předškolním vzdělávání?

„Tam v podstatě nebylo nic pro tyhle děti, i když ty děti byly přijímané. Takže já jsem nakoupila nové pomůcky, nové hračky, nakoupili jsme nové veškeré peřinky, povlečení, protože to už tu bylo většinou v katastrofálním stavu. Dál nepromokavá prostěradla, nočníky, snížili jsme záchody na toaletách a snížilo se umyvadlo v koupelně pro tyhle děti. Objednali jsme a nechali jsme udělat na míru přebalovací pulty, povolili jsme rodičům pleny, ale ty pleny si museli rodiče odnášet domů. Je to takové hloupé, ale hygiena to vnímá jako biologický odpad a já bych musela vytvořit směrnici pro biologický odpad, mít zvláštní popelnici a kolem toho by bylo tolik problémů, že jednodušší to bylo zabalit do sáčku, strčit to mamce do přihrádky ať si to vyhodí doma do koše. Musely se úplně upravit požární poplachové směrnice, to znamená, že ta budova té školky, kde jsou tyhle děti, které nejsou schopné se rychle pohybovat musí být všechno zavedeno a upraveno a zaměstnanci musí být s tím seznámeni, co dělat v případně požáru. Teď co dva roky objednávám pracovní školení, to znamená, jak poskytnout první pomoc dětem i těmhle těm prátům, kdyby jim zaskočilo, nebo spolky korálek, nebo kdyby se cokoliv stalo, aby uměli pedagogové odborně poskytnout první pomoc, protože člověk se může dostat do paniky a mezitím se stane kdoví co.“

5. Dostalo se Vám, jako předškolnímu zařízení, nějaké pomoci, ke zdárnému splnění podmínek vyhlášky? Myšleno stran ministerstva, kraje, zřizovatele či jiné?

„Tak určitě od zřizovatele. Já jsem si tady všechno připravila, nafotila jsem si třídy a šla jsem to na zastupitelstvo všechno vysvětlit, tím pádem jsem získala podporu většiny zastupitelů a potom už vůbec nebylo těžké v radě města obhájit navýšení finančních prostředků a zřizovatel teda musím říct mi vyšel a vychází vsříc do dneška i když někdy, teď v období navýšení energií je to boj, ale zatím tedy, klepu, se mi to daří. Takže hlavně ten zřizovatel, ale já se samozřejmě účastním i různých projektů, takže šablony jedničky, šablony dvojky, teď jsem v projektu Jan Ámos Komenský, takže třeba peníze na chůvu, nebo na školního asistenta jsem získávala z těchto projektů a získala jsem dohromady u prvních šablon až 750 000, u šablon dvojek 450 000, a teď u Jana Ámose 750 000, a ještě jsme z MŠMT dostali, ale to asi nesouvisí s dvouletýma 190 000, finance na digitalizaci. Takže jakmile je nějaký projekt, který je pro mateřinku vhodný, tak já jsem v něm.“

6. Jak hodnotíte zájem rodičů dvouletých dětí o předškolní vzdělávání ve Vaší MŠ? Jedná se o vzrůstající zájem, klesající, či spíše konzistentní?

„Já bych řekla, že konzistentní. Ony ty mamky to jako zkouší, ale když se nedostanou, tak to přijmou. Ony spíš mají strach, že když třeba v březnu dalšího roku to dítě dosáhne

věku tří let a musely by nastupovat, že už nebude místo ve školce, takže si chtějí zajistit místo na následující školní rok.“

7. Vzpomenete si na případnou komplikaci, se kterou jste se v začátcích potýkal/a, a dnes již neplatí?

„Přemýšlím (...) Myslím si, že ne. Nevzpomenu si na žádnou komplikaci. Já jsem to měla tak fajn ošetřené, tím, že jsem byla z praxe a že jsem věděla. Pracovala jsem s dvouletými dětmi, než jsem šla na poslední mateřskou v 38 letech a měla jsem 28 dětí těch dvouletých, tříletých a vím jaký to byl masakr, takže já jsem se snažila už rovnou to udělat tak, jak bych to chtěla mít, když bych byla učitelka. Takže já si moc na komplikace nepamatuju.“

8. Mohl/a byste vyzdvihnout jednu věc, vztahující se k této konkrétní vyhlášce, která je pro Vás i dnes problematická či jinak stěžuje řídicí proces?

„Ne, já jsem s tou vyhláškou spokojená, fakt jsem s ní spokojená, tak jak je a jsem ráda, že na to někdo myslí, že se sníží ten počet na třídě. Ale víte, může to dělat problém tam, což ale souvisí s financema. Když mi ubudou děti ve třídě, tak to neovlivní finance z kraje, které já dostanu třeba na pedagogy, protože ty mám placené z Ph maxu, ale ovlivňuje mi to finance, které dostávám na pracovnice školní jídelny a výdejny stravy. Čím méně dětí, tím méně peněz pro tyto lidi, jo? Ale tím, že my vaříme vlastně i pro základní školy a všechny v okolí, tak je to vždycky taková nádoba vylej, nalej, takže když mi ubudou děti ve školce, tak se stane, že na základce je více dětí, takže pořad nám to takhle vychází, že nemusím propouštět lidi. Ale chápu, že když to třeba udělá paní ředitelka a má ve třídě osmnáct dětí, tak jí nemusí vyjít finance na pracovníci výdejny stravy, takže tam by se měla ještě ta vyhláška doladit.“

9. Jaké klady spatřujete v tomto nařízení?

„Klady jsou samozřejmě nižší počet dětí na třídě, takže větší pohoda a lepší klima ve třídě, a hlavně lepší práce pro paní učitelky, protože nejsou pod takovým tlakem a tak stresované.“

10. Jak je to s podporou nyní, dostává se Vám ji neustále? Případně od jakého zřízení?

„Pořád je to stejné, já si v podstatě stanovuju rozpočet na celou mateřskou školku a nevyčleňuju ho zvlášť pro ty dvouleté a ty ostatní, takže ti dvouletáci se v tom jakoby svezou. Takže já jsem spokojená, tak jak to je, jo.“

11. Spolupracujete a radíte se s kolegy, vedoucími pracovníky předškolních zařízení, ve Vašem okolí?

„Ne, v mém okolí jsou samí chlapi, jsou to mateřinky pod základkama a já bych řekla, že (...) bohužel to tak je, že minimálně z těch 70% ředitelů základních škol mateřinky příliš neprožívají. Jejich hlavní prioritou je základní škola, takže ta mateřinka je trošku taková Popelka v tomhle spojení, takže já se v podstatě nemám s nimi o čem bavit a když oni potřebují něco poradit, tak jim vždycky poradím, ale vesměs je to jednostranné.“

12. Najde se něco, co byste konkrétně Vy v nařízení změnil/a, či zlepšil/a, do budoucích let, aby fungovalo lépe?

„Tak asi jediné to propojit s těmi normativy na pracovnice školní jídelny a výdejny stravy.“

Kateřina

1. V roce 2016 byla zveřejněna novela Školského zákona, následovaná vyhláškou, která upravovala pravidla předškolního vzdělávání dětí od 2 let. Podělíte se s námi o svůj názor/postoj na tuto část novely v tu danou chvíli?

„Když jsem se to dozvěděla, tak nejen já, ale myslím, že i moje kolegyně z toho byly trošičku zaražené. Nedokázali jsme si úplně představit, že by ty dvouleté děti měly právní nárok na to přijít do mateřské školy. Viděly jsme, že mateřské školy jsou plné, ta kapacita těch mateřských škol byla naplněna, takže v tu chvíli, kdy se ten Školský zákon změnil, tak (...) byly na to takové smíšené pocity. Říkala jsem si, že určitě časem ty dvouleté děti mateřské školy na vesnicích zachrání, protože postupem času, tak jak jsou silné ročníky a rodiče dospějí do určitého věku rodičů dětí, tak pak zase přijdou na řadu ty ročníky, které byly slabší už ve škole a těch dětí nebude tolik. Tak jsem si říkala, že potom bude fajn, když přijdou ty děti dvou až tři leté do mateřských škol a s tím, že vlastně tam došlo k tomu, že při přijetí dítěte mladšího tří let se snižuje počet dětí, takže to bude prima, protože na těch malých vesnických školách vlastně nám ty děti zajistí, že tam bude ta kapacita taková, jak má být. Trošičku jsme přehlédli, asi tu větu, že ta změna měla vstoupit v platnost 1.9.2020 s tím, že se měly snižovat na počty těch dvouletých, dvou a pul letých dětí a dětí do tří let počty dětí v mateřské škole. Já si vzpomínám na to, že jsem přišla na poradu a teď jsme tam probírali ty děti mladší tří let, které přišly do mateřských škol, paní ředitelky ty děti samozřejmě nabraly, ale neuvědomily si, že tam má dojít ke snížení počtu dětí a nabraly plné kapacity tříd. A tam potom vznikl problém, protože jednou, když už bylo vydáno rozhodnutí, tak už vlastně paní ředitelka to rozhodnutí změnit nemohla, takže na některých školách tím došlo k porušení tady tohoto nařízení tím, že tam měli vlastně víc dětí, než tam mělo být. To si vzpomínám úplně přesně na tu metodickou poradnu a ty vyděšené paní ředitelky, které naplnily třídy do plné kapacity. Pak vlastně došlo ke změně toho zákona, že ten právní nárok ty děti mladší tří let nemají, takže pak záleží na tom, jak jsou ty mateřské školy naplněné a jestli paní ředitelka ty děti přijme, nebo ne. Myslím, že na tom odloučeném pracovišti nám to třeba pomohlo, tím, že tam tolik dětí nebylo a ty dvou a pul leté děti nám zvedly kapacitu té třídy. Jinak s příchodem těch menších dětí vznikly také problémy, jednak co se týká těch prostorů v mateřských školách, těch podmínek malých dětí, organizačních podmínek a jiných.“

2. Jakým způsobem a kdy jste byla jako vedoucí pracovník o změně informována?

„Dozvěděla jsem se to jednak změnou zákona, protože jsem si studovala zákon, ale také, jednou za čas, máme nějaké metodické poradny, takže tam jsme to projednávali. A jinak ještě taky třeba z internetu, anebo ještě odebíráme časopis pro ředitelky mateřských škol, jednak Informatorium a jednak Poradce ředitelky mateřských škol, kde se

rozebírají tyto problémy, takže tam. A s kolegyněmi si sem, tam, voláme a říkáme si různé novinky, které jsou. Když se některá něco dozví, tak se ozve a nějak o tom diskutujeme, jaký na co máme názor.“

3. Jak a kdy jste s touto informací seznámila zaměstnance?

„Asi nějak hned. My máme pedagogickou radu, ať už to je na začátku školního roku, nebo v průběhu. Změny, které vznikají během roku, ať už to jsou nějaké změny školského zákona nebo ve vyhláškách, to je také, tak vždy o tomto informuju.“

4. Co bylo potřeba upravit či akutně řešit ve Vašem zařízení mezi roky 2016-2020, než vzešla v platnost novela vyhlášky o předškolním vzdělávání?

„Co bylo třeba řešit, no (...) bylo toho třeba řešit dost. Bylo potřeba upravit vnitřní předpis, školní vzdělávací program, školní řád. Co se týká těch oblastí materiálních, tak vybavit ty mateřské školy vhodnými hračkami, které odpovídají té věkové hranici pro děti do tří let, didaktickými pomůckami, vybavením pro děti do tří let, odstupňovat přístupnost vybavení, uzavíratelné skříňky, poličky, zajistit využívání odpovídajícího zahradního vybavení, průlezků, skluzavky (...) vzhledem k věku. Zajistit nábytek, který zohledňuje menší výšku dvouletých dětí ať podporují správné držení těla, zajistit osobní hygienu, to znamená koupit nočníčky pro děti, zajistit tam sprchový kout. Dále upravit chod, režim, aby tam ty malé děti měly dostatek času třeba na svačinku, na oběd, odpočinek. Pak přímé pedagogické činnosti. Co se týkalo organizačně zařízení chodu, umožnit zejména těm malým dětem individuálně přizpůsobený adaptační režim, dostatek času na veškeré aktivity včetně převlékání, stravování a taky jsem se snažila pedagogické pracovníky vést k tomu, aby se odborně vzdělávali v této oblasti. Tehdy se nám podařilo, protože byly šablony ze šablon získat chuť, takže jsme v té době měli chuť, což bylo fajn, že tam ta chuť byla.“

5. Dostalo se Vám, jako předškolnímu zařízení, nějaké pomoci, ke zdárnému splnění podmínek vyhlášky? Myšleno stran ministerstva, kraje, zřizovatele či jiné?

„Jak už jsem říkala, ze šablon se nám podařila zřídit chuť, takže jsme měli celý rok chuť na pul úvazku, s tím, že jsme vlastně pořídili i různé didaktické pomůcky, hračky. Co se týká zřizovatele, tak ten nám přispívá na zařízení mateřské školy, takže jsme vybavili novým nábytkem celou mateřskou školu. Pořídili jsme pro děti menší židličky, menší stolečky, takže (...) co bylo potřeba, tam nebyl problém od zřizovatele zajistit, abychom měli takové prostředí pro děti, které potřebují. Dostáváme občas i nějaké dary, ale že by to bylo určené vyhraně na ty dvouleté děti, abychom jim z toho pořizovali, to nevím. Ty dary jsou přesně dané, pro kterou školku, jakou finanční částku a na co to použít, ale konkrétně, že by to bylo na ty děti mladší tří let to specifikováno nikdy nebylo.“

6. Jak hodnotíte zájem rodičů dvouletých dětí o předškolní vzdělávání ve Vaší MŠ? Jedná se o vzrůstající zájem, klesající, či spíše konzistentní?

„Že by to bylo pro ty rodiče inspirací, aby maminky mohly rychle ty dvouleté děti do školičky dát? Ne, to nebylo. Měli jsme tam umístěné nějaké děti mladší 3 let, byly tam i

děti cizí, mimo spádové vesnice, měli jsme tam dítě ze S, kdy maminka si velmi přála umístit dítě do školky, ale že by se jednalo o nějaký enormní zájem, to se nedá říct. Je to pořád stejné, vždycky se objeví asi tak 2-3 děti, kdy maminka třeba řekne, že pracuje z domu, nebo má další dítě, kterému se chce věnovat a chce třeba tomu mladšímu dítěti věnovat víc času. Další důvod je zaměstnání, že potřebuje maminka nutně nastoupit do zaměstnání, nebo že zaměstnavatel jí žádá, aby nastoupila (...) ale jinak (...) v letošním roce jsme tam měli 2 děti, jedno už dosáhlo 3 let, druhé bude mít tři roky v březnu, ale že by opravdu všechny maminky chtěly dát ty dvouleté děti do školky, to ne. Vozili jsme tam loni jednu holčičku z kmenové MŠ, že maminka nastoupila do práce, ale nemůžu říct, že by to byla potřeba nějak po té změně zákona ty děti umístit.“

7. Vzpomenete si na případnou komplikaci, se kterou jste se v začátcích potýkal/a, a dnes již neplatí?

„No zpočátku, když tam přišly ty malé děti. Ony vyžadují větší fyzický kontakt a vyhledávají pořád paní učitelku, nebo tu chuva a chtějí se přitulit, vyplakat se a já jsem se zpočátku setkala s tím, že ty paní učitelky a ta chuva s tím dítětem neměly takový mazlíčí vztah. Ty děti byly jak hračky, jo. Špatně to paní učitelka snášela, protože ty děti byly hodně plačtivé a paní učitelka se snažila maminku přesvědčit, že tam takové malinké děti nepatří. Takže jsem paní učitelce vysvětlila, že to záleží na mamince, a ona ji nemůže radit, ať si to dítě nechá doma. Když ta maminka rozhodla, že ho do školky dá, tak to tak je a je to na jejím rozhodnutí. Ona to hrozně prožívala za sebe, že by takové malinké dítě do školky nedala a doma by mu bylo líp. Časem si na to ty paní učitelky ale zvykly. Protože my jsme tam fakt měli takového malinkého chlapečka, který neuměl vůbec mluvit, neuměl používat ani hrníček, čural do plínek, opravdu byl fakt ještě takový miminkovský a ta paní učitelka to prostě špatně nesla, že maminka ho tam do té školičky dala a on je ještě takové miminko. Tak, než to překonala, tak taková menší komplikace. Jinak ty děti si zvykly, bylo jim smutno, byly zvyklé že jsou s maminou, tak zpočátku to pro ně bývá těžké, ale když tam byla ta chuva, byla, taková jeho babička, ono si to dítě na ní zvyklo a v pohodě. Naučila ho chodit na hrneček, jíst a postupně ho učila i mluvit.“

8. Mohl/a byste vyzdvihnout jednu věc, vztahující se k této konkrétní vyhlášce, která je pro Vás i dnes problematická či jinak stěžuje řídicí proces?

„No, jsem ráda, že došlo ke snížení počtu dětí u těch dětí mladší tři let, protože oni fakt vyžadují individuální přístup a to po celý den. Potřebují mít na blízku tu dospělou osobu, někdy jsou opravdu ty děti v tom oddělení smíšeném u těch dětí od 2 do 6 let v uvozovkách takovou „přítěží“, pro paní učitelku. Když ona tam je, dejme tomu sama, než přijde druhá paní učitelka na směnu. Ono větší děti potřebují něco jiného než ty malinké. V tom smíšeném oddělení si myslím, že je to pro ty paní učitelky hodně náročné. Zejména kvůli toho, že ty děti potřebují neustále individuální přístup. Nejsem ráda tomu, že se zpočátku uvažovalo, že by měly být ty děti mladší tři let v mateřské škole automaticky. V té třídě by měla být další pracovnice, nemusí to být už pedagogická pracovnice, prostě někdo, kdo se o ty děti postará, kdo je zavede na záchod, zajistí osobní hygienu těch dětí, nakrmí, že i to paní učitelky docela zatěžuje. Bylo fajn, že

z těch šablon bylo možné tu chůvu pořídit do mateřské školy, ale jako dneska, když nejsou šablony, nebo nám ministerstvo nedá peníze na jejich platy a nepořídíme ji ze šablon, protože teď jsou zase další, stejně nemůžeme chůvu zaplatit. Takže to je škoda že tam nedošlo k tomu, že automaticky, že když jsou tam děti mladší tří let tak do té třídy by mohl přijít další pracovník.“

9. Jaké klady spatřujete v tomto nařízení?

„Spatřuju jako klad, že na přijetí dítěte mladšího tří let není právní nárok, protože jakmile je někde na něco právní nárok, tak maminky už nezajímá, jestli máte volnou kapacitu, nebo nemáte volnou kapacitu, prostě mají na to nárok a ony si to prostě vydoupou. Jsme krytí, že tam není ten právní nárok a že si budou muset počkat do tří let. Je fajn, že teď se snížil počet dětí na třídě na ty děti do tří let. No a pokud je tam samostatná třída pro děti do tří let, tak je tam potřeba souběžné působení dvou pedagogů a byla bych ráda, kdyby tam byl i ten nepedagogický pracovník, co by pomáhal, těm učitelkám v oblasti osobní hygieny a pomoci při krmení atd. Protože víte, jak to je, když je paní učitelka zrovna sama na té třídě(...)no má toho dost.“

10. Jak je to s podporou nyní, dostává se Vám ji neustále? Případně od jakého zřízení?

„Co se týká vybavení škol, zajištění prostředí, tak se zřizovatelem probíhá vše bez problému. Pokud já o něco požádám, nábytek, doplnit hračky, (...) v tomto směru nemám vůbec žádný problém. Vždycky je mi vyhověno, protože zřizovatel se snaží vytvořit vhodné podmínky dětem a co se týká ministerstva školství, tak v poslední době byly vyhlášeny nové šablony Jana Amose Komenského z operačního programu, kde také byla pro mateřské školy vyčleněna nějaké částka, je tam možnost zase nějakého vzdělávání, možnost personální podpory, takže v tomto směru se to dá zase využít, finančně.“

11. Spolupracujete a radíte se s kolegy, vedoucími pracovníky předškolních zařízení, ve Vašem okolí?

„Spolupracujeme, já tedy osobně hodně spolupracuji s paní ředitelkou z H., spolupracujeme, radíme se, protože ona je paní ředitelkou pouze předškolního zařízení, takže je v tom možná více kovaná, než já, protože mám na starosti ještě školu, takže se obracím na ni, pak se dále přes Kvic, obracím na právníka, když mám nějaký problém, řekněme právních otázek, on nám také radí, když potřebuji něco zjistit třeba ohledně personálního obsazení atd. Pak přes další vzdělávání pedagogických pracovníků. Obracím se třeba i na paní ředitelku ve V., taky spolu spolupracujeme, pak na paní ředitelku v H. My si často, no příliš často to nešlo, v době covidu, ale běžně se scházíme 2x ročně na metodických poradnách a tam řešíme právě aktuální problémy, které jsou, nebo nějaké změny ve vyhláškách, změny zákonů atd.“

12. Najde se něco, co byste konkrétně Vy v nařízení změnil/a, či zlepšil/a, do budoucích let, aby fungovalo lépe?

„Tak ty děti si do tří let hrají paralelně, nejsou schopny se ještě zapojovat, samotné si hrát, nebo potřebují asistenta, nějakého toho dospělého člověka, pedagogického

pracovníka, a ne vždy je pro ty malé děti ten kolektiv příjemný, takže nějak úplně komplexně řešit tu problematiku malých dětí. Myslím si, že ještě náročnější je to v tom smíšeném oddělení, kdy paní učitelka musí uspokojit potřeby všech dětí, nejen těch malých, ale také velkých, u předškoláků zvláště je důležitá příprava vstupu do školy, takže (...) Je to náročné tady v tomto případě, kdy ty děti dvou a půl leté nebo děti do tří let navštěvují školku, tak bych tam opravdu uvítala ještě jednu silu během toho dopoledne. Jinak doporučovat ty děti do mateřské školy za vhodných podmínek, možná, že by pro ně nebylo špatné, kdyby měly sníženou dobu pobytu, že by tam nemusely být celé dopoledne, kdyby maminky mohly pracovat třeba na poloviční úvazek a ty malé děti by v té mateřské škole nemusely být celý den, protože je to pro ně docela náročné. Nižší počet dětí ve třídě, o tom už jsme mluvily, úprava prostředí pro tyto děti, posílení personálu, empatický přístup učitelek a spolupráce s rodinou.“

Olina

- 1. V roce 2016 byla zveřejněna novela Školského zákona, následovaná vyhláškou, která upravovala pravidla předškolního vzdělávání dětí od 2 let. Podělíte se s námi o svůj názor/postoj na tuto část novely v tu danou chvíli?**

„Tak já jsem se to dozvíдалa postupně. Nikdo nám tady nedává žádné hlášení, že teď to bude tak, nebo tak. V podstatě ředitelky si to musí všechno nějakým způsobem zjišťovat samy. Buď chodit na školení, nebo opravdu pořád sledovat ty novely. Takže v podstatě, když jsem se to dozvěděla, tak od dalšího školního roku nezbylo nic jiného než snižovat ty stavy dětí ve třídách, kde byly ty dvouleté. Takže tady toto a v podstatě, ty chůvy.“

- 2. Jakým způsobem a kdy jste byl/a jako vedoucí pracovník o změně informován/a?**

„To jsem Vám vlastně už odpověděla, že jsem žádnou informaci přímo nedostala. Nijak jsem nebyla informovaná, jak říkám, dozvěděla jsem se to buď od kolegyně anebo v podstatě každý rok se hlásím na nějaké školení, kde se probírají právě ty novely a změny zákonů, takže jediné z toho, a to svojí vlastní vůlí. Nedostáváme jakoby shora(...) z ministerstva, z kraje od zřizovatele už vůbec ne, žádné. Každá ředitelka si to musí zjistit nějakým způsobem sama.“

- 3. Jak a kdy jste s touto informací seznámili zaměstnance?**

„V podstatě, když se to dozvím já, tak to těm, kterých se to týká průběžně říkám, vesměs třeba tam v těch třídách, kde ty děti máme. Všechny zaměstnance o takových věcech informuju na pedagogických poradách, které máme pravidelné.“

- 4. Co bylo potřeba upravit či akutně řešit ve Vašem zařízení mezi roky 2016-2020, než vzešla v platnost novela vyhlášky o předškolním vzdělávání?**

„To už jsem vlastně taky řekla, že se musely snížit stavy těch dětí a přijala jsem tedy okamžitě, nebo jak to šlo, ty chůvy. V podstatě žádné jiné změny jsem nedělala, kromě těchto dvou. Teď jsem si akorát vybavila, že jsme tu nakoupili nějaké nočníky, a to je v podstatě asi všechno. Nic jiného jsme nezařizovali a nekupovali.“

5. Dostalo se Vám, jako předškolnímu zařízení, nějaké pomoci, ke zdárnému splnění podmínek vyhlášky? Myšleno stran ministerstva, kraje, zřizovatele či jiné?

„Absolutně ne! Nikdy nic! Opravdu nám nikdy, nikdo v ničem nepomohl! No jenom šablony vlastně, ty šablony a chůvy, ale to taky že by mi to dali? To ne! To si člověk musí zažádat horko těžko, ono totiž vůbec není jednoduché žádat si o ty projekty a všechno si člověk musí zajistit úplně sám. Že by přímo konkrétně dali nějakou informaci, jak to bude přesně, nebo dostanete to, to, to ne! To všechno jsou z ministerstva ty informace mlhavé a za druhé vždycky přicházejí se strašně velkým zpožděním. Hlavně když jsou zvýšené platy a tak, platnost je od ledna a my kolikrát dostaneme, nebo jsme schopni odněkud stáhnout tabulky až v průběhu toho měsíce. Informace jsou velmi špatné.“

6. Jak hodnotíte zájem rodičů dvouletých dětí o předškolní vzdělávání ve Vaší MŠ? Jedná se o vzrůstající zájem, klesající, či spíše konzistentní?

„Je velký. Je velký a konzistentně pořád stejný. Jako oni je tady hlásí pořád. Vždycky byl tady, aspoň v té naší lokalitě o to zájem, a to opravdu dost velký a my jsme vždycky těch dvouletých dětí tedy měli dost, ale (...) nejsem tím teda nadšená, vůbec.“

7. Vzpomenete si na případnou komplikaci, se kterou jste se v začátcích potýkal/a, a dnes již neplatí?

„Ty komplikace s těmi malými dětmi jsou pořád stejné a když jsi vzpomenu, protože ty děti se braly už i dříve, než od toho roku 2016, tak vždycky to byla velká komplikace, já jsem zásadně proti tomu, protože dvouleté děti se nemohou ještě vzdělávat a my jsme byli zařazení jako vzdělávací instituce a opravdu školky na to nejsou připravené. Dvouleté děti podle mě mají být úplně v jiném zařízení, například v takovém, jako dříve bývaly jesle a já si myslím, že je to úplná degradace předškolního vzdělávání. Na jednu stranu nás zařadili do školské soustavy jako vzdělávací instituci a na straně druhé nám taky dávají v podstatě „mimina,“. Takže jsem zásadně proti tomu a já bych teda do školky posílala opravdu jenom tříleté děti. Protože ty děti nejsou schopné se vzdělávat, kolikrát se neumí vůbec postarat samy o sebe to nemluvím o nějakém dodržování hygieny. Neumí se najíst, mají kolikrát plíny a toto všechno tu prostě nepatří do školského vzdělávacího zařízení, takže jak říkám, já jsem proti tomu, bohužel s tím nemůžu nic dělat.“

8. Mohl/a byste vyzdvihnout jednu věc, vztahující se k této konkrétní vyhlášce, která je pro Vás i dnes problematická či jinak stěžuje řídicí proces?

„Ono je to celkově. To dítě ještě není zralé na mateřskou školu. Stanou se výjimky, kdy někdy to dvouleté dítě je, ale, vesměs teda určitě ne! Vesměs patří buď ještě k mamince, anebo do jiného zařízení, jak říkám, jak dřív bývaly jesle. Takže buď v těch školkách udělat nějaké oddělení, s tím, že by to tam opravdu bylo pro ně uzpůsobené včetně zaměstnanců, případně i nějakého zdravotníka, ale určitě ne učitelky, které mají děti vzdělávat.“

9. Jaké klady spatřujete v tomto nařízení?

„Žádné! Absolutně žádné! Anebo vlastně jediné, teď mě to napadlo, že když je nízká populace, tak těmi dvouletými naplníme kapacitu a zajistíme práci pro učitelky, ale to si jako hodně i protiřečí. Sice je naplníme, ale ta práce není o vzdělávání, ale v podstatě starost o malé dítě. To je jen vychovávání k základním hygienickým návykům a nácvik péče o sebe sama, to o vzdělávání není absolutně vůbec! Na co máme všechny plány? Ony ani nevydrží, to se vůbec nedá mluvit o tom, že se vzdělávají.“

10. Jak je to s podporou nyní, dostává se Vám ji neustále? Případně od jakého zřízení?

„No žádná. Nic za celou éru, že by nám nějak pomohli. Jsem nezažila! Nikdy!“

11. Spolupracujete a radíte se s kolegy, vedoucími pracovníky předškolních zařízení, ve Vašem okolí?

„To je to jediné, co funguje opravdu dobře, to, že se ředitelky mateřských škol scházíme. Máme takové metodické setkávání, skoro každý měsíc a tam si říkáme všechny naše problémy. Některá třeba byla na školení, tak nám poví, co se tak dozvěděla (...) Nebýt tady toho, tak se z toho asi všechny zblázníme, protože nevím, jak se to dá všechno obsáhnout při té práci, kterou jako ředitelka mám, ještě abych si dávala pozor, abych náhodou nepřekročila nějaký zákon, nebo vyhlášku. Je to šílené a není žádné vedení ze strany ministerstva, nebo (...) tak od zřizovatele už vůbec. Kraj taky ne, nikdy, ten nám jenom pošle rozpočet a jaké máme úvazky a ředitelka se o všechno musí postarat, takže pokud se ředitelka sama nestará a nechce sama, tak by v podstatě nevěděla nic. Máme obrovskou zodpovědnost, takže musíme zjišťovat, proto se hlásíme na různá školení a scházíme se, už to tady tak funguje tedy hodně dlouho, a to je obrovské plus a doporučila bych to úplně všem do všech okresů a všude, kde to nemají, že to je pro nás určitě největší přínos.“

12. Najde se něco, co byste konkrétně Vy v nařízení změnil/a, či zlepšil/a, do budoucích let, aby fungovalo lépe?

„Pokud by opravdu z ministerstva dali ty chůvy, ne přes šablony, ale automaticky. Do tříd, kde jsou dvouleté děti, tam se budou přibírat chůvy a nehledě na to, jestli mám šablony, nebo nemám šablony. Do nějakého PH maxu bych to zařadila, nebo k nároku, kolik můžu vzít učitelek, tak rovnou by tam mohlo být u toho nějaký ten pomocný pracovník, chůva. V podstatě mi v těch šablonách to vyjde na jednu chůvu, ale protože mám dvě třídy, tak je rozdělím dvě chůvy do dvou tříd, ale potom má každá poloviční úvazek. Takže, aby na třídu určitě byla jedna chůva s plným úvazkem, nebo tam kde je dejme tomu víc jak 3 dvouleté děti, aby se automaticky se přiřazovala chůva, to jediné. Snižování, jak jsem Vám říkala je takové o ničem, protože snížím to o 6 a mám stejně 22 a pracovat s dvouletými, kde je 22 dětí je úplně něco šíleného. Zřizovatel na nás tlačí, máte volné místo, berte je. Takže asi tak. Kdyby dali rovnou, přímo do těch úvazků, jak já říkám, nějaký koeficient, počet dvouletých dětí, takže nárok na chůvu. Nechala bych tam samozřejmě i ten snížený počet dětí, protože s těmi dvouletými to nejde, kdyby

jich tam bylo tolik, takže tady tohle bych já opravdu dala ty chuťvy a ne, aby si člověk o ně musel složitě žádat přes šablony, ale aby to bylo automaticky.“

Lucie

- 1. V roce 2016 byla zveřejněna novela Školského zákona, následovaná vyhláškou, která upravovala pravidla předškolního vzdělávání dětí od 2 let. Podělíte se s námi o svůj názor/postoj na tuto část novely v tu danou chvíli?**

„Veskrze negativní(...) Já negativní, protože si myslím, že dítě do tří let má být u mámy. Byla jsem nešťastná, byla jsem, jak bych to řekla (...)naštvaná! Prostě negativní postoj jsem k tomu zaujala. Protože si myslím, že děti (...) My máme tu výhodu, jako jedni z mála na světě, že můžou mámy být do tří let s penězi doma, tak ať si to užívají, ať si to dítě vychovávají, protože do tří let se ještě dítě opravdu vyvíjí, v podstatě není psychicky zralé na to jít do takového velkého kolektivu, jaké jsou v našich mateřských školách. Není to dětská skupina, kde je pět dětí. Toho nízkého počtu prostě ve školce nikdy nedosáhneme i když snížíme stavy podle té vyhlášky.“

- 2. Jakým způsobem a kdy jste byl/a jako vedoucí pracovník o změně informován/a?**

„Čtu si aktualizace zákonů průběžně, takže tak jsem se to dozvěděla. Musela jsem si to najít sama, určitě. Nějaké oficiální info si nevzpomínám, že bych dostala, ale ono toho bylo všude plno, takže úplně neumím říct, je to dost dávno, jestli nám třeba z ministerstva přišlo nějaké avízo, nebo ne. My jsme to vážně spíš řešili v rámci toho, že nás oslovili aktéři petice, že se to chystá změna školského zákona a jestli tu petici podepíšeme, proti tomu, takže víceméně takhle.“

- 3. Jak a kdy jste s touto informací seznámili zaměstnance?**

„Neseznamovala jsem, protože to pro nás nebylo aktuální. My tím, že nemáme kapacitu na to abychom vůbec dvouleté děti přijímali, tedy zatím, nepovažovala jsem za nutné je zatěžovat něčím, co pro naši práci není důležité, takže oficiálně jsem je neseznamovala. Samozřejmě v tu dobu procházely osobnostním rozvojem, takže jsme to tam třeba s Jirkou Haldou a Markem Hermannem, kteří jsou taky zarytí odpůrci těchto změn, dokonce tehdy z jejich strany byla iniciovaná ta petice, takže více méně jsme to v rámci dalšího vzdělávání řešili, ale ne ve smyslu, že by to bylo důležité pro nás, jako pro školku, ale spíš pro společnost jako takovou.“

- 4. Co bylo potřeba upravit či akutně řešit ve Vašem zařízení mezi roky 2016-2020, než vzešla v platnost novela vyhlášky o předškolním vzdělávání?**

„My jsme řešili se zřizovatelem navýšení kapacity, protože ze strany rodičů by byl zájem o přijímání těch mladších dětí. Takže se více méně řešilo navýšení kapacity školy, což se teď děje, protože se staví. Takže je pravděpodobné, že do budoucna i když nejsem toho příznivcem, nakonec tam ty dvouleté děti mít budu.“

5. Dostalo se Vám, jako předškolnímu zařízení, nějaké pomoci, ke zdárnému splnění podmínek vyhlášky? Myšleno stran ministerstva, kraje, zřizovatele či jiné?

„Tak víceméně ze strany zřizovatele se teď řeší navýšení kapacity, aby se pokryla poptávka po místě v mateřské školce, to znamená, že by se už mohlo na ty „starší“, dvouleté dostat. Tedy ty, co jsou narozené, dejme tomu září, říjen, listopad, prosinec, možná leden. To jsou takoví v uvozovkách dvouletáci, protože u zápisu mají 2 roky a nastupují jako dvouletí i v září. Asistenta jsme si vlastně, protože ta chůva měla taková přísná kritéria, co se týkala těch dětí, například, že to dítě muselo mít dva roky po dobu toho celého pololetí, na které byla přijata, tak nějak to tam bylo tuším. A tím, že jsme neměli dvouleté děti, tak jsme si zvolili pozici školního asistenta, ten byl placený z evropských dotací, to jsou ty šablony takzvané.“

6. Jak hodnotíte zájem rodičů dvouletých dětí o předškolní vzdělávání ve Vaší MŠ? Jedná se o vzrůstající zájem, klesající, či spíše konzistentní?

„Konzistentní, ale to taky záleží (...) Vždycky je to trošku jiné, ale zhruba mám každý rok nepřijatých tak 15 až 20 dětí a to jsou vlastně děti, které do toho 31.8. nemají ještě 3 roky. Jako je! Ten zájem je! Určitě bychom to naplnili si myslím, když bude tak určitě tu třídu naplníme.“

7. Vzpomenete si na případnou komplikaci, se kterou jste se v začátcích potýkal/a, a dnes již neplatí?

„Komplikaci jsem neměla. Vlastně jenom nedostatek té kapacity, ale to už je v řešení a vypadá to, že to bude otevřené od září.“

8. Mohl/a byste vyzdvihnout jednu věc, vztahující se k této konkrétní vyhlášce, která je pro Vás i dnes problematická či jinak stěžuje řídicí proces?

„Pro mě je celá ta vyhláška problematická, takže já bych prostě dvouleté děti do školky nepustila. Z mého přístupu k tomuto problému, ale to je můj problém, no. Je to fakt na tom přístupu, protože kdybych měla ten přístup jiný, tak určitě personální zajištění. Stát vydal vyhlášku, ale v podstatě nevyřešil (...), protože evropské dotace jsou jedna věc, ty teď máme, ale za dva, za tři roky mít nemusíme, takže když už tu chůvu přijmeme jednou, tak nikde nemáme jistotu. Tím, že nejsou chůvy dotované ze státního rozpočtu a jsou dotované jen z evropských dotací v projektu, takže problém financování chůvy. Oni totiž vydali vyhlášky a tvrdili, jak bude chůva běžnou záležitostí ve školkách, ale je to jenom o těch projektech. A ještě ty toho člověka můžeš přijmout, například mám chůvu naprojektovanou na 18 měsíců, protože na dyl to třeba nevyjde z toho projektu no a ten člověk pořád žije v nejistotě, když ho přijmeš. Je to nejistota, nejen pro tu chůvu, ale i pro tu ředitelku, protože pořád musí shánět lidi, že. Protože už nemáš dvouleté dítě, tak ji propustíš, přijme ji jiná školka a ty si zase musíš hledat jinou chůvu, no je to takový Kocourkov trošku.“

9. Jaké klady spatřujete v tomto nařízení?

„Asi jen klady ze strany rodičů, že když ta maminka jde do práce tak má kde dát dítě. To je asi jediný klad jakoby, ale pro zařízení jako školkové, tam žádný klad nevidím. I

když může to být pomoc vlastně pro ty malé vesnické školky, že se splní kapacita v těch třídách, ale je to všechno takové šité horkou jehlou. “

10. Jak je to s podporou nyní, dostává se Vám ji neustále? Případně od jakého zřízení?

„Musíme navýšit kapacitu, takže pořád zřizovatel a eventuelně ještě dotace, ale z těch teď momentálně máme školní asistenty, takže ten zřizovatel. “

11. Spolupracujete a radíte se s kolegy, vedoucími pracovníky předškolních zařízení, ve Vašem okolí?

„Spolupracujeme, ano. Vyloženě pravidelné schůzky to (...) i když my tady v rámci místního akčního plánu MAP 2. ...Byl nejdřív MAP, MAP1, MAP 2, MAP3 to jsou projekty, kdy vlastně pracuje v této části Opavska skupina předškolního vzdělávání a my se scházíme pravidelně teda, 4x za rok, kde řešíme, co nás pálí. Eventuelně vymýšlíme řešení a v rámci toho projektu máme různé aktivity na rozvoj mateřských škol. “

12. Najde se něco, co byste konkrétně Vy v nařízení změnil/a, či zlepšil/a, do budoucích let, aby fungovalo lépe?

„No, pokud je to tak, že musím respektovat, že už to je, tak jediné financování té chůvy. To dostatečné personální zajištění, protože to dvouleté dítě k sobě potřebuje člověka. Takže když jsou dvě paní učitelky a byla by třída jenom dvouletých malých dětí, tak tam se to naplňuje do 18 dětí a s osmnácti dvouletými dětmi nemůžou být jenom dvě učitelky, tam prostě musí být někdo, to jsou fakt mimina. Prostě kvůli těm dětem, mě je těch dětí líto, když jsou fakt malí, prostě bobánci. Když mi loni přišla k zápisu jedna maminka s dvouletým dítětem, tak jsem se neudržela a řekla jsem jí: „On má ještě plínu? No, jestli Vás přijmeme, i když asi ne, tak budete muset prostě na tom zapracovat, protože my na to nejsme zařízení, nemáme chůvu a budete prostě bez plenky do té doby.“ Ona se zatvářila a řekla. „Víte, já už jsem zoufalá, on prostě POTŘEBUJE kolektiv dětí.“ A já na to. „Maminko, dvouleté dítě potřebuje především mámu!“ Ona se tak zarazila, podívala se na mě a já si pomyslela (...) kruci, zase jsem neudržela pusu, ale je to tak prostě, takový je názor můj k dvouletým dětem. “

Adéla

1. V roce 2016 byla zveřejněna novela Školského zákona, následovaná vyhláškou, která upravovala pravidla předškolního vzdělávání dětí od 2 let. Podělíte se s námi o svůj názor/postoj na tuto část novely v tu danou chvíli?

„Mateřská škola má vzdělávat děti opravdu nejméně od 3 let, mladší děti, pakliže jsou šikovné, samostatné, pak ano, opravdu je to ojedinělé. V těch velkých kolektivech, to znamená že, to jsme ještě měli kapacitu na třídě 24 dětí, mi to přišlo opravdu, opravdu scestné, pakliže nebyly vytvořeny podmínky, abychom mohly mít tu chůvu. Takže po této stránce je tady tato vyhláška bez toho zajištění personálního úplně scestná, po této stránce je opravdu každá ruka potřebná, hlavně u těch malých dětí, takže i z toho důvodu mi to připadalo, jako nedostatečné, takhle nezodpovědné jednání, ze strany

ministerstva. My už jsme o té připravované změně věděli, to znamená, že díky té možnosti projektu šablon jsme mohli tady potom posléze mít tu chuťvu (...) nechali jsme si ji proškolit atd., abychom splňovali tady tyto kvalifikační předpoklady, opravdu tady této možnosti jsme využili hned na začátku.“

2. Jakým způsobem a kdy jste byl/a jako vedoucí pracovník o změně informován/a?

„Tak zpravidla pravidelně navštěvuji semináře, které se týkají legislativních změn, takže ta informace pramenila odtud, jinak já jsem příjemcem informací ze strany pana M., takže tato spolupráce, nebo více méně tento tok informací aktualizovaných přichází tady z této stránky, samozřejmě studuji veškeré dostupné materiály. To znamená stránky ministerstva, co se chystá atd., takže těch zdrojů je povícero, abych si to vždycky ověřila, do jaké míry to bude aktuální, nebo ne.“

3. Jak a kdy jste s touto informací seznámili zaměstnance?

„My míváme samozřejmě schůzky pedagogické rady, takže prostřednictvím této rady, maximálně to byla nějaká operativní schůzka, které míváme během měsíce, takže teď vám to neřeknu v tuto chvíli, kdy jsem jim zrovna tuto informaci dávala, ale určitě, pakliže to bylo aktuální a týkalo se to této organizace provozu naší mateřské školy, je to zpravidla předmětem pedagogické rady.“

4. Co bylo potřeba upravit či akutně řešit ve Vašem zařízení mezi roky 2016-2020, než vzešla v platnost novela vyhlášky o předškolním vzdělávání?

„U nás nejprve došlo ke kontrole ze strany hygieny a bylo potřeba snížit kapacitu té třídy, protože jedna věc je uspokojit požadavky rodičů a druhá věc je splnit tady tyto hygienické předpisy, takže díky tomu prostoru, který tam je hygiena trvala na snížení kapacity třídy, abychom tam mohli umístit ty menší děti, což je proces, který trvá zpravidla rok, než se změní zápis do rejstříku atd. co se týká kapacity. Díky tomu, že ten zájem byl a mohli jsme uspokojit ty mladší tří let, bylo potřeba zajištění pozice chuťvy, aby tam byla k dispozici. Co se týče těch ostatních záležitostí, tak třída byla koncipována, nebo ten charakter třídy, pro ty nejmladší děti, takže tam nějaké mimořádné úpravy, co se týče vybavení a tak, nebyly třeba. Kolegyně z této třídy, to znamená pedagogové, absolvovali školení, které se týká zařazování dětí mladších tří let, takže jsme nakoupili nějakou literaturu, která se týká jejich vzdělávání, nějaké pomůcky samozřejmě, které přímo cílily na tyto děti mladší tří let a jinak se organizace a náležitosti nějak svým způsobem nezměnily, takže děti jsme přijímali, nechci říct s podmínkou, ale spolupracovali jsme s rodiči v rámci adaptačního pobytu, který zpravidla děláme v červnu, aby během těch prázdnin se snažili vést děti k samostatnosti, aby nebylo třeba tady zajišťovat plenečky atd., takže v ojedinělých případech došlo k tomu „pomočování“, ale bez toho, že bychom zajišťovali výměnu plenek. Takže i když máme přebalovací pult pořízený, tak dodnes je zabalený a vůbec jsme neměli potřebu ho někde stavět a zajišťovat tady takovouto očistu dětí, že by opravdu měly plenečky, takže po této stránce to opravdu všechno probíhá na dobré úrovni a ve spolupráci s těmi rodiči.“

5. Dostalo se Vám, jako předškolnímu zařízení, nějaké pomoci, ke zdárnému splnění podmínek vyhlášky? Myšleno stran ministerstva, kraje, zřizovatele či jiné?

„Nedošlo k žádnému navýšení, kdepak. Tak jako vůbec ne (...) a zřizovatel to už vůbec ne. Takže opravdu díky tomu projektu šablon, jsme měli možnost zakoupit ten přebalovací stůl, částečně finance byly použity na vzdělávání té pracovnice na pozici chůvy, ale jinak jsme si všechno řešili vlastními silami, v rámci provozních prostředků, takže jinak jsme nic jiného nad rámec nezískali, ani nepoživali. Musíme si poradit. My si ve všem musíme víceméně poradit, takže udělejte si, jak umíte, asi tak.“

6. Jak hodnotíte zájem rodičů dvouletých dětí o předškolní vzdělávání ve Vaší MŠ? Jedná se o vzrůstající zájem, klesající, či spíše konzistentní?

„Většina těch žádostí se týká tříletých dětí, že se ptají, zda je přijímáme a oni ví, že na našich stránkách to takto mám, že pakliže je volná kapacita přijímáme i děti mladší, ale je to o tom, až opravdu uspokojím poptávku těch dětí od tří let, to znamená, není to u nás nic výjimečného a stává se, že i v průběhu roku, pakliže se mi třeba uvolní místo kvůli stěhování, nebo vlivem nějaké chronické nemoci u dítěte, která vznikne a způsobí, že je dítěti ukončeno vzdělávání, tak třeba i na tuto pozici jsem schopná přijmout to dítě kolem toho 3 roku. Zřizovatel má povinnost, aby uspokojil poptávku těch tříletých ze zákona, takže se to snažíme splnit a ty děti mladší tři let je bych řekla čtvrtina z těch podaných žádostí o vzdělávání. Takže já si myslím, že je to tak zhruba pořád stejné, ta čtvrtina žádostí, no.“

7. Vzpomenete si na případnou komplikaci, se kterou jste se v začátcích potýkal/a, a dnes již neplatí?

„Já to nepovažuji za nějaké komplikace, spíš za takový vývin věcí, takže pořád musíme někam kráčet, něco zlepšovat, ty podmínky vytvářet, takže po této stránce to beru jako samozřejmou věc a přizpůsobit to dané problematice, to znamená přeorientovat se i na ty děti mladší, takže nevidím v tom až tak velký problém, ale je to v tom počtu dětí a v té možnosti využití té chůvy, to považuji za stěžejní!“

8. Mohl/a byste vyzdvihnout jednu věc, vztahující se k této konkrétní vyhlášce, která je pro Vás i dnes problematická či jinak stěžuje řídicí proces?

„V katalogu prací už měla být chůva zařazena, takže je to to uděláno takovým nějakým tichým duchem a bude se čekat, až se na to přijde, že jsme neoprávněně použili prostředky na tuto pozici i když to jako není zatím ještě schváleno v katalogu prací, pořád se čeká na nějaké resty, rezervy ze strany ministerstva, protože si myslím, že je potřeba tady tuto pozici zajistit, pakliže tady ty děti mladší tři let máme, takže uvidíme, prostě nechávám tomu volný průběh, řeknu to na rovinu,“

9. Jaké klady spatřujete v tomto nařízení?

„Klady...Tak teoreticky klad ze strany rodičů a ministerstva ušetření prostředků za jesle, tam v tom nic jiného jako není. Klad pro ty děti v tom velký nevidím, děláme, co můžeme, aby se tady u nás děti cítily dobře, jak to nejmladší, tak i to nejstarší, takže je to náročné spíš pro ty pedagogy, aby tady toto všechno zvládli a dali v tom počtu

dohromady nějaký pořádek a řád na té třídě, aby se tam ty děti cítily dobře. Protože mám i trošku zmapovanou situaci z Evropy atd(...) že jsou taková zařízení pro tady tyto děti a nazývají to dejme tomu tím předškolním vzděláváním, ale u těchto dětí se o žádném vzdělávání vůbec nedá mluvit, takže je to o tom fakt vytvářet ty skupinky s adekvátním počtem dětí, ale to by tam mělo být maximálně 12 dětí, ne dvacet, potažmo 24, takže i na jednu stranu ano, že máme si snížit ty počty dětí, ale nám scházejí zase scházejí finance na dofinancování pedagogů atd. takže to je pořád s těmi úvazky a výkony namísto, aby to pojmenovali pravými slovy, takže v tom, pakliže jsme měli zaběhnutý systém a myslím si, že to byl dobrý systém předškolního vzdělávání 3 až 6, potažmo 7 let, takže to fungovalo, dá se říct hladce a už jsme s tím systémem byli tak nějak srovnání, ale tady toto zase to samozřejmě narušilo a způsobilo další organizační záležitosti a museli jsme se na to předisponovat a všechno udělat pro to, abychom zajistili jak pro ty pedagogy, tak pro ty děti, aby to bylo optimální. Vždycky jsme hození do vody a plavte, jak umíte, asi tak bych to viděla.“

10. Jak je to s podporou nyní, dostává se Vám ji neustále? Případně od jakého zřízení?

„Ne nemám pocit, že by(...) Ne, ne. Tak zřizovatelé se jenom zajímají, kolik těch dětí máme a každý měsíc ověřují situaci, jestli nemáme volné místo, takže to je jediné co se změnilo, pravidelný raport počtu volných míst, aby se mohly přijmout děti tříleté. Kdy děti, které jsme přijali jako mladší tři let dosáhnou toho třetího roku a pomine, že jsme kvůli nim měli tu sníženou kapacitu. Takže ty dvě děti na to jedno dítě mladší tři let, tak do jaké míry se tady toto stane? (...) no nestane, protože tady je zástup dětí a dle požadavku to děláme tak, abychom měli tu kapacitu plnou. Takže o podpoře o té vůbec tady nemůžeme mluvit, to není podpora, protože kdyby byla ze strany už našeho velitelství MŠMT, tak už by v první řadě měla být ta chuť zařazená v tom katalogu prací.“

11. Spolupracujete a radíte se s kolegy, vedoucími pracovníky předškolních zařízení, ve Vašem okolí?

„Takže my máme tu jedinečnou příležitost, že se s kolegyněmi scházíme, zpravidla jednou měsíčně, coby ředitelky zdejších mateřských škol a tam konzultujeme všechny organizační a provozní záležitosti. Takže když je to na pořadu dne, tak konzultujeme i tady tyto záležitosti a předáváme si své zkušenosti a rady.“

12. Najde se něco, co byste konkrétně Vy v nařízení změnil/a, či zlepšil/a, do budoucích let, aby fungovalo lépe?

„Ach (...)Nejsem kompetentní něco jim doporučovat, ale víceméně to už vyplynulo tady z toho co jsem Vám řekla a to, že opravdu bylo by vhodné a žádoucí, aby se změnilo tady tyto personální záležitosti, to znamená, aby tady byla ta chuť, pakliže nemáme možnost čerpat nad rámec těch našich projektů Evropských fondů, takže aby to bylo v dikci ministerstva školství a udělal se v tom patřičný pořádek a řád, aby se běžně nestalo, že máme tyto děti přijímat, jinak jsem pro, aby tady tyto děti pakliže je kapacita ve školkách, jako, že momentálně ji nemáme, tak aby se zřídila čistě třída, nebo oddělení pro ty děti mladší tři let jako samostatná jednotka, aby se opravdu tam těm

dětem věnovalo a po této stránce bylo vše zabezpečeno.. Takže tam vidím spíš tady tento rest, že by to bylo žádoucí a že by to bylo opravdu vhodné, ale toho se nedočkáme, takže to jsou takové plané nářky. To řešíme na každé konferenci, takže tam jsou ty hlasy napříč republikou si myslím stejné, protože všichni se potýkáme se stejnými, neříkám, že jsou to problémy ale spíš objektivní příčiny, které prostě na těch zařízeních vyplynuly s tím, že jsme se měli z mateřských škol přetransformovat na pul jeselské oddělení do běžných tříd, takže v téhle stránce to byl(...)neříkám, že úplně podraz ze strany ministerstva, ala dělejte co umíte, protože my mateřinky jsme takové ty ovečky hodné, které umí tu hlavu sklonit a dělat co se prostě dělat dá, takže tak to bylo, je a bude. Takže těch hlasů jako neříkám že do protivky, ale k tomu řešení(...) řešilo se to i na půdě profesních odborníků(...)Halda, Hermann, Svoboda a spol., psaly se petice a všechno a tak jako(...)k čemu, že jako těch odezev formou tady těchto protestů a doporučení bylo několik a stejně se pro to neudělalo vůbec nic, takže asi je to o tom, že tam není vůle slyšet to, co by se slyšet mělo, že se tady ty děti vždycky tak nějak berou okrajově pro ně je to prostě jenom počet, je to výkon, nejsou to děti a my musíme dělat to co umíme, aby se to aspoň nějak dalo zrealizovat, tady tento jejich pokyn a to nařízení, takže tolik k vyhlášce.“

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Petra Součková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dana Cibáková Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Institucionální vzdělávání dvouletých dětí
Název v angličtině:	Institutional education of two-year-old children
Anotace práce:	<p>Cílem práce je zhodnotit přínos novely vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, konkrétně odstavce č. 6 v § 2, který upravuje počty dětí ve třídě MŠ v závislosti na přijetí dětí mladších tří let. Zajímá nás, zda vedoucí pracovníci hodnotili tuto novelu jako výrazný přínos v organizaci předškolního vzdělávání a zda plní tento platný legislativní dokument své cíle i v současné době. V teoretické části práce se zaměříme na vývojová specifika dětí batolecího věku. Následně prozkoumáme, jak řeší, otázku institucionální výchovy a vzdělávání dětí mladších tří let Český stát a kdo toto vzdělání zajišťuje. Závěrem se také podíváme, jak je ošetřeno institucionální vzdělávání dvouletých dětí v zahraničí. Praktická část popisuje proces příprav, průběh a následně také výsledky kvalitativního výzkumu, konkrétně strukturovaného rozhovoru s vedoucími pracovníky předškolních zařízení na Opavsku, kteří nám zodpověděli otázky vztahující se k nedávným a stále platným legislativním změnám v předškolním vzdělávání. Celou práci nám následně uzavře závěrečná diskuze, kde nalezneme shrnutí všech zjištěných poznatků.</p>
Klíčová slova:	Instituce, výchova a vzdělávání, dvouleté dítě, mateřská škola, ředitel mateřské školy, komparace, Opavsko, zákon č.561/2004 Sb., vyhláška č.14/2005 Sb.

<p>Anotace v angličtině:</p>	<p>The aim of the thesis is to evaluate the contribution of the amendment to Decree No.14/2005 Coll., on pre-school education, specifically paragraph No.6 in Section 2, which regulates the number of children in a kindergarten class depending on the admission of children under three years of age. We would like to know whether the managers assessed this amendment as a significant contribution to the organisation of pre-school education and whether this valid legislative document still fulfils its objectives today. In the theoretical part of the paper, we focus on the developmental specifics of toddler children. Subsequently, we will examine how the Czech state deals with the issue of institutional education of children under three years of age and who provides this education. Finally, we will also look at how institutional education of two-year-old children is treated abroad. The practical part describes the process of preparation, the course and subsequently the results of qualitative research, namely a structured interview with the heads of preschool institutions in the Opava region, who answered questions related to recent and still valid legislative changes in preschool education. The whole paper is then concluded with a final discussion, where we find a summary of all the findings.</p>
<p>Klíčová slova v angličtině:</p>	<p>Institution, upbringing and education, two-year-old child, kindergarten, kindergarten director, comparison, Opava region, Act No.561/2004 Coll., Decree No.14/2005 Coll.</p>
<p>Přílohy:</p>	<p>Příloha č. 1: Znění zvacího emailu Příloha č. 2: Dokument s podmínkami rozhovoru Příloha č. 3: Přepisy rozhovorů</p>
<p>Rozsah práce:</p>	<p>80 stran (143 632 znaků)</p>
<p>Jazyk práce:</p>	<p>Český jazyk</p>